

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Malachov 2023 - 2030

Obecný úrad Malachov

Marec 2023

Obsah

Úvod	3
Základné údaje o obci.....	5
Analytická časť.....	6
1. ANALÝZA HOSPODÁRSKYCH, SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH ZDROJOV	6
1.2 Urbanistická štruktúra sídla.....	6
1.3 Obyvateľstvo obce (demografická situácia)	11
1.4 Občianska vybavenosť.....	20
1.5 Technická infraštruktúra	22
1.6 Hospodárska základňa.....	32
1.7 Kultúrne a spoločenské zdroje	37
2. ANALÝZA GEOGRAFICKÉHO A ENVIRONMENTÁLNEHO POTENCIÁLU	51
2.1 Súčasná krajinná štruktúra (v širších súvislostiach).....	51
3. ANALÝZA SILNÝCH A SLABÝCH STRÁNK , CELKOVÉ HODNOTENIE	64
3.1 Hodnotenie plnenia PHSR 2015 – 2022.....	64
3.2 Silné a slabé stránky stránky obce, príležitosti a ohrozenia pre rozvoj obce	69
3.3 Celkové hodnotenie a strom problémov.....	72
3.4 Rozvojové dokumenty (súlady s existujúcou dokumentáciou rozvoja)	76
4. Strategická a programová časť	87
4.1 Vízia, priority a hlavný cieľ rozvoja obce	87
PRIORITY	88
CIELE	88
I. Bezpečnosť a ochrana životného prostredia	88
II. Kvalitné služby v kvalitnom prostredí	88
III. Bohatý komunitný život a spolupráca	88
I. Bezpečnosť a ochrana životného prostredia	89
Monitoring a hodnotenie	89
Ciele	89
Navrhované opatrenia	89
Merateľné ukazovatele	89
II. Kvalitné služby v kvalitnom prostredí	92
Monitoring a hodnotenie	92
Ciele	92
Opatrenia a aktivity.....	92
Merateľné ukazovatele	92
III. Bohatý komunitný život a spolupráca	97

<i>Monitoring a hodnotenie</i>	97
Ciele	97
Navrhované opatrenia	97
<i>Merateľné ukazovatele</i>	97
4.2 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu	101
5. Realizačná časť	104
5.1 Akčný plán na roky 2023 – 24.....	104
6. Prílohy.....	110

Úvod

Program hospodárskeho (rozvoja) a sociálneho rozvoja (PHRSR, program rozvoja) na roky 2023 – 2030 nadväzuje na PHSR 2015 – 2022 a jeho vyhodnotenie. Tvorí ho opis súčasného stavu na základe štatistických údajov a faktov o obci, definovanie slabých aj silných stránok obce, jej príležitostí a ohrození. V diskusii so zástupcami rôznych skupín obyvateľov a vedenia obce bola sformulovaná **vízia obce** na obdobie nasledujúcich 7 rokov, **priority rozvoja, ciele a opatrenia**, ich finančná náročnosť a tiež zdroje ich financovania. Výsledkom je rozvojový dokument, ktorý jasne pomenúva tak súčasný stav, ako aj **žaduci stav v horizonte 7 rokov**, a tiež opatrenia, ktoré sú potrebné k jeho dosiahnutiu.

Vypracovanie PHRSR patrí do pôsobnosti obce v oblasti regionálneho rozvoja, v rámci ktorej obec:

- a) analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce alebo spoločného programu rozvoja obcí, pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení a zabezpečuje súlad programu rozvoja obce alebo spoločného programu rozvoja obcí s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,
- c) spolupracuje s vyšším územným celkom, na území ktorého sa obec nachádza, na príprave a realizácii programu rozvoja vyššieho územného celku a na účely evidencie poskytuje vyššiemu územnému celku program rozvoja obce,
- d) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce,
- e) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- f) spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- g) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.

Schválenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je tiež podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2 zák. č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

Spracovateľka dokumentu ďakuje všetkým obyvateľom obce, ktorí prispeli svojimi podnetmi k vypracovaniu dokumentu, či už formou vyplnenia dotazníka, alebo osobných stretnutí. Osobitné poďakovanie patrí vedeniu obce, poslancom a obyvateľom, ktorí si preštudovali pracovnú verziu dokumentu a poslali k nemu pripomienky.

Mgr. Ľuboslava Kubišová, PhD

Spracovateľka dokumentu

Slovo starostu obce

Vážení obyvatelia a vážené obyvateľky našej obce,

Obec Malachov je obcou s bohatou históriou, pozitívnou prítomnosťou, no naším hlavným zreteľom je najmä sľubne sa vyvíjajúcu budúcnosť. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja má ambíciu byť východiskovým dokumentom pri realizácii komplexných riešení problémov v rôznych oblastiach života tejto budúcnosti. Konkretizuje strategické ciele a rozvojové aktivity vo forme konkrétnych opatrení a projektov, určuje ich nositeľov a navrhuje spôsob financovania a implementácie.

Naším cieľom je, aby sa v Malachove vytvorilo atraktívne, otvorené, partnerské, progresívne a sociálne zdravé prostredie so zachovaním kultúrneho tradičného dedičstva. Aby to bola konkurencie schopná obec s modernou infraštruktúrou, trvalo udržateľným ekonomickým rastom, s obyvateľstvom aktívne participujúcim na jeho rozvoji a vysokou kvalitou životného prostredia.

Vďaka tomu, že už roky patrí Slovenská republika do Európskeho spoločenstva, naskytla sa aj regiónom možnosť podieľať sa na čerpaní pomoci, ktorú Európska únia poskytuje. Aj obec Malachov sa chce aktívne podieľať na čerpaní tejto pomoci. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja určuje základnú rozvojovú stratégiu obce, ale pochopiteľne, v súlade s rozvojovou stratégiou mikroregiónu Pozdola Bystrice, samosprávneho kraja, celého Slovenska a vlastne aj Európskej únie.

Predpokladáme, že v obci Malachov sa budú postupne, prirodzene a proporcionálne rozvíjať všetky oblasti života so základným cieľom zlepšiť kvalitu života všetkých obyvateľov, aby sme dosiahli úroveň hodnú európskej obce.

K tomu nám má dopomôcť predkladaný dokument, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s Vami, a ktorý chceme aj v spolupráci s Vami naplňovať.

Ing. Martin Pál

Starosta obce

Základné údaje o obci

Región:	Banskobystrický samosprávny kraj
Okres:	Banská Bystrica
Nadmorská výška:	505 m n. m. (stred obce, 400 – 820 m n.m.)
Rozloha:	6,27 km ² (627 ha)
Počet obyvateľov:	1146, z toho 574 mužov a 572 žien (stav k 20. 10. 2022, 1117 – stav k 1. 1. 2021, SODB)
Hustota obyvateľstva:	178,25 osoba/km ²
Prvá písomná zmienka:	1327
Štatistická územná jednotka:	580244
Adresa obecného úradu:	Obecný úrad Malachov Ortútska cesta 145 pošta Banská Bystrica 5 974 05

Obec Malachov sa nachádza na strednom Slovensku, v bode definovanom matematicko-geografickými súradnicami: 48°42' s.z.š. a 19°05' v.z.d. Je to vidiecka obec v podhorí Kremnických vrchov, hospodársky naviazaná na mesto Banská Bystrica. Z hľadiska zaradenia obcí Slovenska do veľkostných skupín podľa počtu obyvateľov je to stredne veľká obec (od 1 000 do 1 999 obyvateľov). Z územného hľadiska chotár obce patrí do regiónu Pohronia. Od centra krajského a okresného mesta je vzdialená asi 5 km.

Územie obce je ohraničené katastrom mesta Banská Bystrica, len na juhozápade susedí s obcou Horné Pršany. Obec Malachov sa nachádza 5 km juhozápadne od krajského sídla Banská Bystrica, v Malachovskej doline. Katastrálne územie (k.ú.) Malachova zaberá takmer 627 ha. Tvar katastrálneho územia obce Malachov je nepravidelný, pozostávajúci z dvoch častí spojených miestnou komunikáciou. Dominantná časť k.ú. sa nachádza v okolí samotnej obce a je rozložená po oboch brehoch Malachovského potoka. Druhá, oveľa menšia časť k.ú., je situovaná v závere Malachovskej doliny a leží prevažne na ľavom brehu Malachovského potoka. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 505 m. Výšková členitosť chotára je od 400 do 820 m n. m.

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1327. Jej vznik je úzko spojený s baníctvom a hutníctvom, hlavne s výrobou ortuti. Medzi najstaršie názvy obce patria Maleho (1422), Malacho (1446), Malachow (1467). Skladá sa z miestnych častí Pred Určinou, Dolný Koniec, Horný Koniec, Za Potokom – Dolné Pršany. Bývalá osada Dolné Pršany splynula s obcou Malachov v roku 1911.¹

1. miesto II. kategória
Martin Vavrek 7 r., ZŠ Malackov

¹ Víťazná kresba M. Vavreka v detskej výtvarnej súťaži Spolku pre obnovu dediny „Moja dedina, ako ju vidím ja“ z roku 2020

*Symbole obce sú **erb obce, vlajka obce a pečať obce**. Právnické osoby zriadené alebo založené obcou, iné právnické osoby a fyzické osoby môžu používať symboly obce **len so súhlasom obce**. Obrázok 1 Používanie symbolov obce Malachov inými právnickými a fyzickými osobami upravuje [VZN-42-2003 o symboloch obce a ich používaní](#) nasledovne:*

1) Erb obce môžu používať na svoje označenie fyzické a právnické osoby, ktoré reprezentujú obec na oficiálnych vnútroštátnych a medzinárodných podujatiach.

2) Erb obce môžu používať aj iné fyzické a právnické osoby, ktoré majú bydlisko a sídlo v katastrálnom území obce Malachov. Všetky fyzické a právnické osoby môžu používať erb obce vždy len takým spôsobom, aby jeho použitie bolo dôstojné a zodpovedajúce jeho postaveniu ako symbolu obce.

Obec **Malachov** je členom **Mikroregiónu Pozdola Bystrice**. Mikroregión zahŕňa obce Badín, Hronsek, Malachov, Vlkanová, Sielnica, Horné Pršany, Veľká Lúka. Rozloha Mikroregiónu je 8567 ha. Sídlo mikroregiónu je v obci Badín. Združenie je neziskovou organizáciou, ktorá svoje prostriedky používa na rozvoj obcí mikroregiónu. Rozvoj mikroregiónu je podmienený priestorovo aj funkčne vyváženým rozvojom všetkých obcí nachádzajúcich sa v tomto priestore vrátane obce Malachov.

Mikroregión Pozdola Bystrice a obec Malachov

Zdroj: PHSR obce Malachov, 2013 – 2022

Analytická časť

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKÝCH, SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH ZDROJOV

1.2 Urbanistická štruktúra sídla

Malachov je vidiecka prímestská obec, ktorá využíva blízky vzťah s mestom Banská Bystrica. Obec je tak začlenená do aglomerácie banskobystricko-zvolenského ťažiska osídlenia s najvyšším celoštátnym a medzinárodným významom.

Jeho výhodná poloha sa prejavuje v dostupnosti infraštruktúry (sociálnej, dopravnej, technickej), ktorá v obci absentuje. V rokoch 1970 - 1993 patrila obec administratívne pod mesto Banská Bystrica. Fyzickogeografická poloha obce v riečnej doline Malachovského potoka s okolím vytvára vhodné predpoklady pre budovanie prímestskej rekreačnej oblasti a rozvoj turizmu v štruktúre aglomerácie Banskej Bystrice.

Existujúca urbanizácia územia obce Malachov je daná historickým vývojom a prevláda zástavba rodinných domov pozdĺž potoka. Domy sú postavené po stranách potoka, ktorý preteká stredom cez obec. Hlavná prístupová komunikácia vedie popri potoku a rozvetvuje sa do dvoch vetiev, a to do severnej (Banícka ulica) a južnej vetvy (Bučinová ulica), pozdĺž ktorých sa rozšírila obytná zástavba. Z hľadiska rozmiestnenia funkcií v priestore sídla ide o takmer monofunkčný typ sídla. Prevažnú časť rozlohy sídla zaberá funkcia obytná doplnená o priestor pre podnikateľské subjekty v bývalom poľnohospodárskom areáli a o ostatné funkcie najmä pre služby a pre rekreačno-športové aktivity. Dopravná funkcia je reprezentovaná líniami miestnych komunikácií. Zastavané areály mimo hraníc intravilánu majú dopravné (komunikácie) a prevažne rekreačné funkcie (záhradkárska osada pri Malachovskom potoku a chaty v Malachovskej doline).

Bývanie sa považuje za jednu zo základných ľudských potrieb a súvisí aj s celkovým životným štýlom a životnou úrovňou obyvateľov.²

Obec Malachov má vo vývoji počtu domov vyrovnaný a postupne narastajúci priebeh. Úbytok domového fondu bol zaznamenaný len počas 80. rokov a je spojený so zlúčením obce s mestom, kedy ľudia uprednostňovali bytové možnosti blízkeho mesta. Vývoj v 90. rokoch a v prvých rokoch nového storočia je spojený s prírastkom počtu rodinných domov. Opätovný nárast výstavby sa prejavil aj začiatkom 21. storočia procesom suburbanizácie v zázemí mesta Banská Bystrica.

Domový fond

Obyvateľstvo obce na bývanie využíva predovšetkým rodinné domy. Nasledujúca tabuľka prezentuje stav bytového fondu v roku 2021. V obci bolo evidovaných 380 domov (oproti 315 v roku 2011), z toho väčšinu, 367 (96,6 %) tvoria rodinné domy. Väčšina rodinných domov je vo vlastníctve fyzických osôb.

² Barto, P. Krajina a obyvateľstvo, In: Malachov, Živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou, Obec Malachov : 2019,

Tabuľka 1 Domy podľa typu domu/bydlia a počtu bytov k 1. 1. 2021.

Typ domu / obydlia	Počet bytov	Počet RD
rodinný dom	3 a viac bytov	1
rodinný dom	2 byty	6
rodinný dom	1 byt	360
prevádzková budova s bytmi	1 byt	1
ostatné budovy na bývanie	1 byt	4
neskolaudovaný rodinný dom	1 byt	1
rekreačný objekt	1 byt	4
fiktívny objekt	1 byt	2
nezistený	1 byt	1
Spolu	408	380

Zdroj: SODB 2021

V štatistike ku koncu roka 2021 ešte nie je zachytený **bytový dom Medvedica s 21 bytovými jednotkami**, čo je prvý a zatiaľ jediný bytový dom v Malachove. Vznikol prestavbou pôvodne plánovaného rekreačného objektu pri už nefunkčnom lyžiarskom vleku.

Stavebno-technický stav domového fondu nie je veľmi priaznivý. V obci sú novostavby aj zrekonštruované staršie domy, ale stále prevládajú staršie a dávnejšie rekonštruované domy.

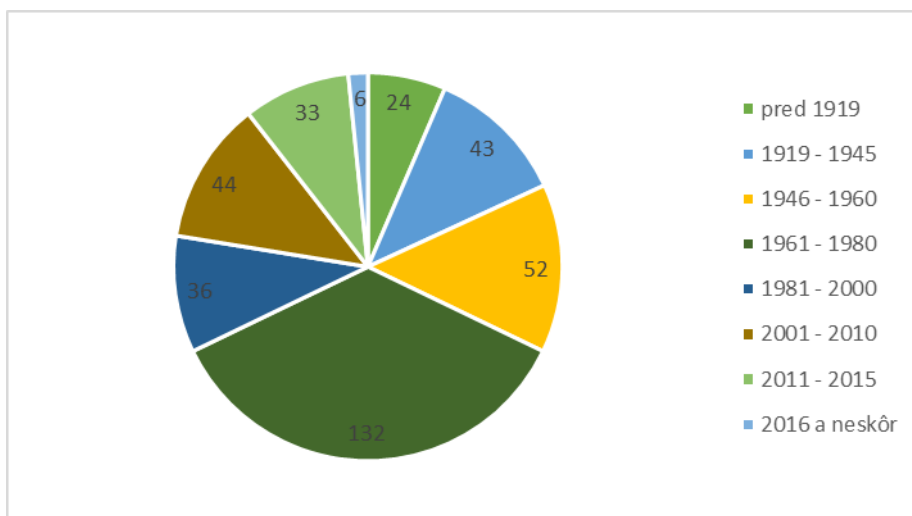
Najviac rodinných domov bolo postavených v rokoch 1961 – 1980 a väčšinu rodinných domov v Malachove tvoria domy postavené pred rokom 1981. Tomu zodpovedá aj ich stavebno-technický stav, ktorého dôsledkom je vysoká energetická náročnosť domov. Po roku 2010 bolo obnovených 22 % domov, a veľká časť budov je stále v pôvodnom stave – až 44 % (166 domov).

V súvislosti s ďalšou zástavbou OÚ BB v Záverečnom stanovisku z posúdenia územnoplánovacej dokumentácie „Územný plán obce Malachov“ (Stanovisko k ÚP obce Malachov)³ odporúča: „*Pre umiestnenie nových objektov prednostne využiť hnedé a zastavané plochy a voľné priestranstvá medzi existujúcimi objektmi v zastavanom území obce. Pri výstavbe nových objektov vrátane rodinných domov podporiť zvyšovanie environmentálnej výkonnosti energeticky úsporných budov*“

Štruktúru domov podľa obdobia výstavby znázorňuje Graf 1.

³ Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie Ing. Lukáš Vlček v súčinnosti s: Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Banská Bystrica, MUDr. Zora Klócová Adamčáková, PhD., regionálna hygienička, v Banskej Bystrici, dňa 20.12.2021

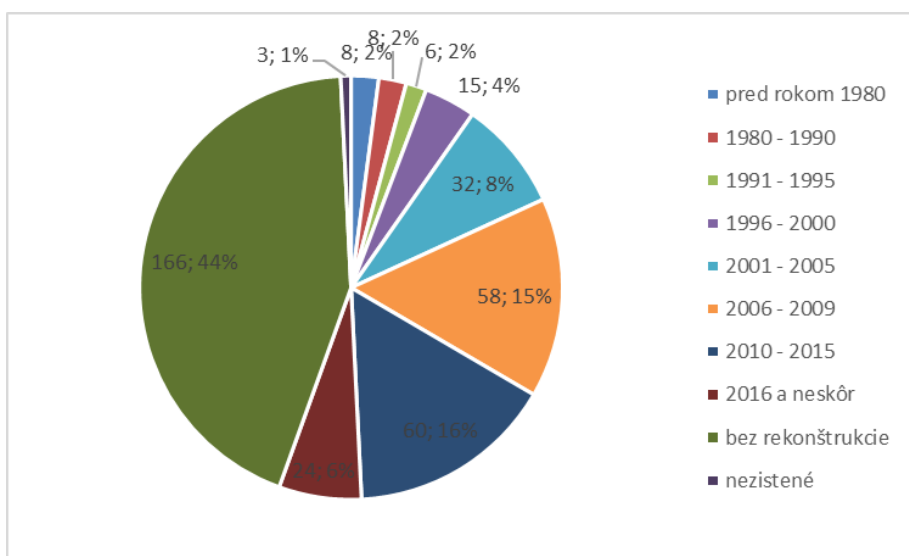
Graf 1 Rodinné domy podľa obdobia výstavby k 1. 1. 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, SODB 2021

V Grafe 2 môžeme vidieť podiel obnovených domov podľa obdobia. Po roku 2010 bolo obnovených 22 % domov, veľká časť budov je stále v pôvodnom stave – až 44 % (166 domov).

Graf 2 Počet domov podľa obdobia poslednej obnovy v obci Malachov k 1. 1. 2021⁴

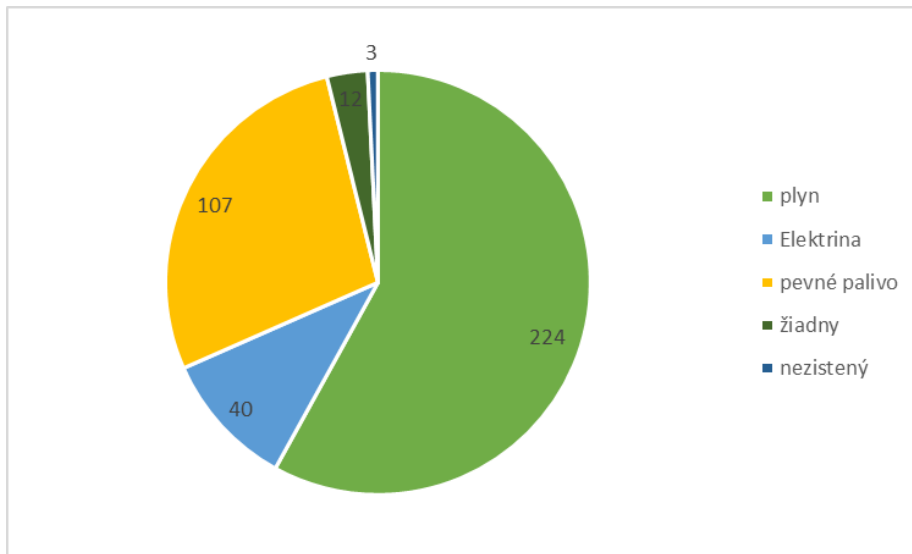

Zdroj: vlastné spracovanie, SODB 2021

Najčastejšie využívaným zdrojom energie využívanej na vykurovanie je plyn a druhým najčastejším palivom je pevné palivo, čo je zdrojom lokálneho znečistenia ovzdušia. Len malá časť domov využíva na vykurovanie elektrinu.

⁴ Obdobie poslednej obnovy je časový údaj o poslednej obnove domu / iného obydlia. Rozumie sa ňou zateplenie obvodového plášťa, výmena okien, výmena strechy alebo prístavba / nadstavba v rozsahu väčšom ako 25 % aspoň jednej z menovaných častí domu / iného obydlia. Ak boli obnovené viaceré časti domu / iného obydlia, uviedlo sa obdobie obnovy časti, ktorá bola obnovená ako posledná.

Graf 3 Budovy podľa zdroja energie využíanej na vykurovanie k 1. 1. 2021 (SODB 2021)

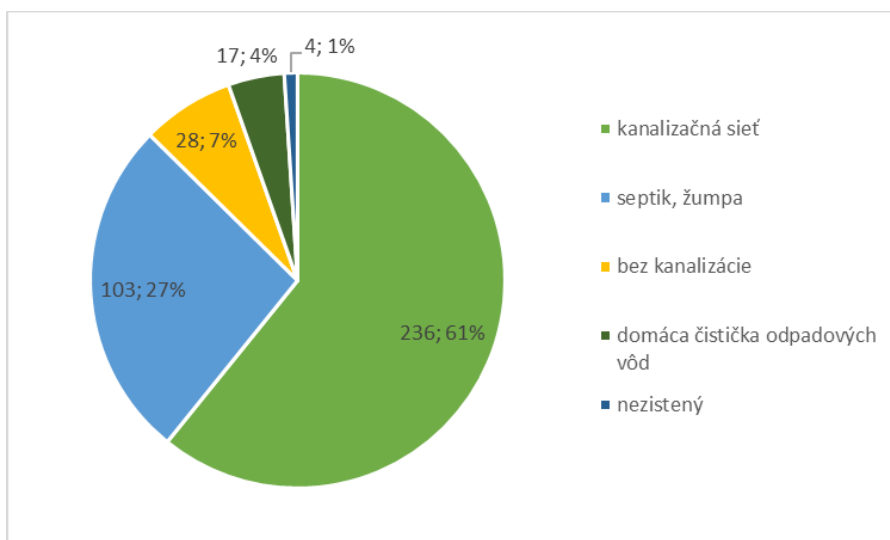

Zdroj: vlastné spracovanie, SODB 2021

Ďalšiu záťaž pre miestne životné prostredie predstavuje fakt, že **35 % rodinných domov nie je pripojených na verejnú kanalizáciu ani na domovú čističku odpadových vôd**. Vysoký podiel domácností (takmer 30 %) stále využíva žumpu alebo septik, z ktorých sa odpadové vody často dostávajú do podzemných a povrchových vôd, a tak dochádza k ich znečisteniu a degradácii životného prostredia.

Stanovisko k ÚP obce Malachov⁵ odporúča „Zabezpečiť zníženie znečistenia vody vo vodných tokoch splaškovými odpadovými vodami z miestnych zdrojov zvýšením pripojenia na verejnú kanalizáciu a doriešením nakladania s odpadovými vodami v lokalitách mimo dosahu verejnej kanalizácie (zabezpečenie vyvážania splaškových vôd zo žump v RC Ortúty).

Graf 4 Budovy podľa typu kanalizačného systému

Zdroj: vlastné spracovanie, SODB 2021

⁵ Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie Ing. Lukáš Vlček v súčinnosti s: Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Banská Bystrica, MUDr. Zora Klócová Adamčáková, PhD., regionálna hygienička, v Banskej Bystrici, dňa 20.12.2021

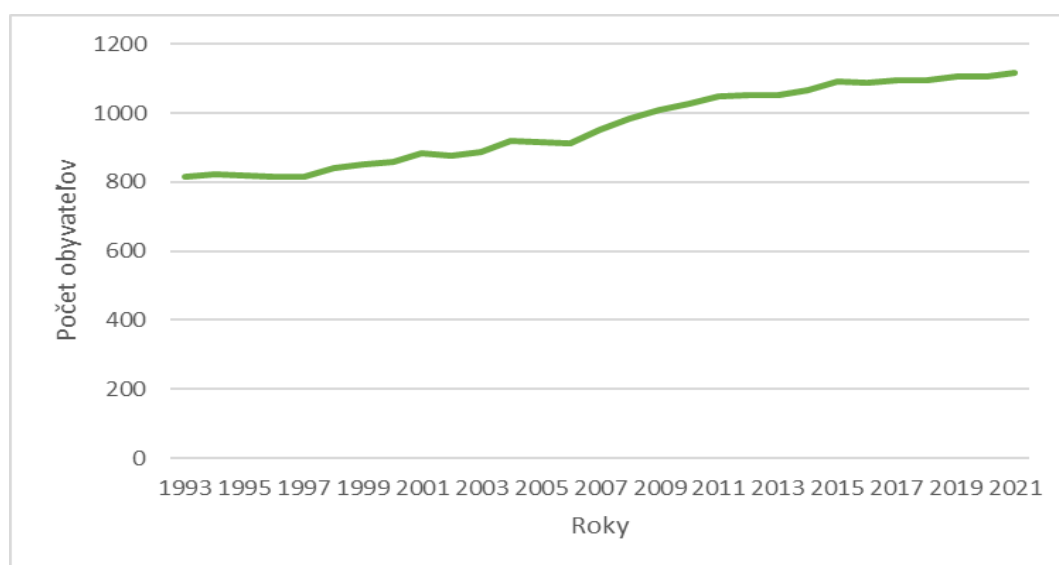
Podiel domov s vodovodnou prípojkou v dome z verejnej siete v obci Malachov k 1. 1. 2021 je najnižší zo všetkých okolitých obcí a predstavuje 68 % (259 domov). Vlastnú prípojku v dome má 85 domov (22,4 %). Bez prípojky je 6,3 % domov, t.j. 24 domov. Voda v studniach má často nevyhovujúcu kvalitu, čo môže nepriaznivo vplývať na zdravie obyvateľstva.

1.3 Obyvateľstvo obce (demografická situácia)

Dnešné obyvateľstvo Malachova je výsledkom demografických, historických, kultúrno-spoločenských, ekonomických procesov a považujeme ho za najväčší rozvojový potenciál obce.

Dôležitými ukazovateľmi stavu obyvateľstva je jeho počet a pohyb (zmena počtu obyvateľov), priemerný vek, zloženie podľa vekových a ekonomicky aktívnych skupín, vzdelanostná, národnostná a religiózna štruktúra. V obci sledujeme trend postupného nárastu obyvateľstva, a to najmä vplyvom migrácie – prisťahovania nových obyvateľov.

Graf 5 Vývoj počtu obyvateľov obce Malachov v rokoch 1993 – 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, SODB 2021

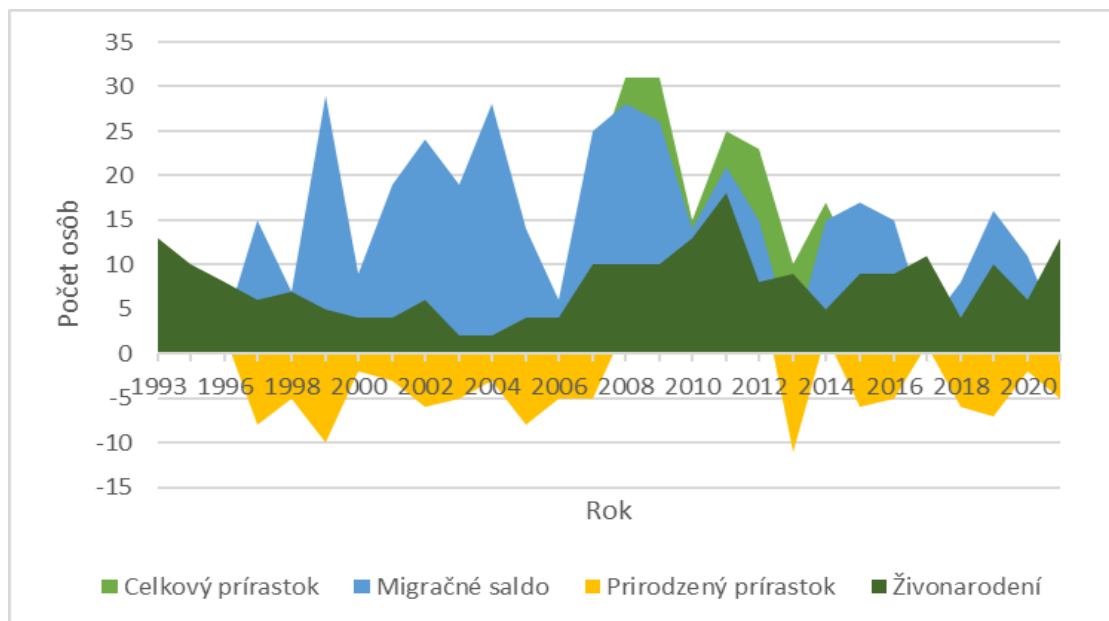
Migračné saldo vyjadruje rozdiel medzi prisťahovanými a odsťahovanými obyvateľmi. Práve rozdiel medzi migračným saldom a prirodzenými prírastkom tvorí celkový prírastok obyvateľstva. Prirodzený prírastok, t. j. rozdiel medzi živonarodenými a zomrelými, bol záporný v rokoch 1997 - 2007, v roku 2013 a od roku 2015 – 2021, teda po väčšinu sledovaného obdobia. V týchto obdobiach rástol počet obyvateľov obce najmä vďaka príchodu nových obyvateľov. Vývoj počtu obyvateľov v Malachove uvádzame v Tabuľke 2.

Tabuľka 2 Vývoj počtu obyvateľov Malachova v rokoch 1993 - 2021

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet	814	822	819	817	817	840	851	858	883	876	887	920	917	914
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
951	983	1011	1027	1050	1052	1053	1068	1091	1090	1096	1094	1106	1107	1118

Zdroj: ŠÚ SR

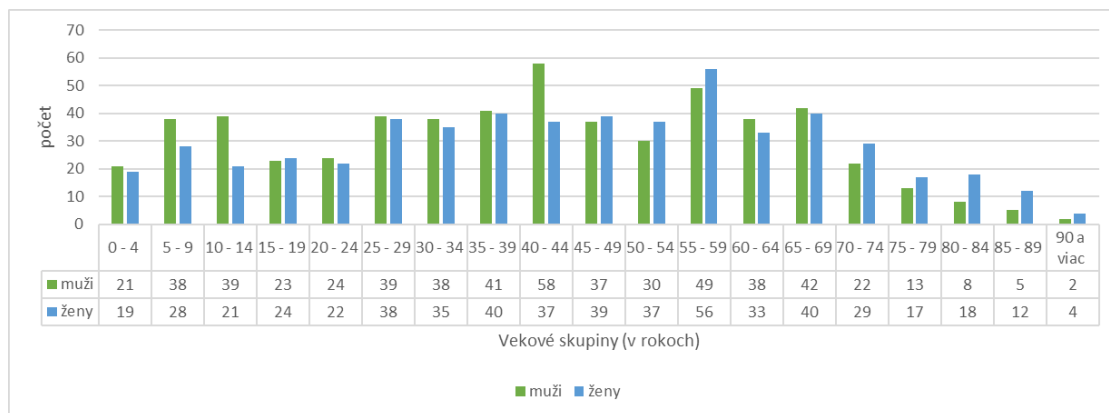
Graf 6 Pohyb obyvateľov obce v rokoch 1993 – 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR

Rozloženie obyvateľstva podľa vekových skupín zobrazuje Graf 7.

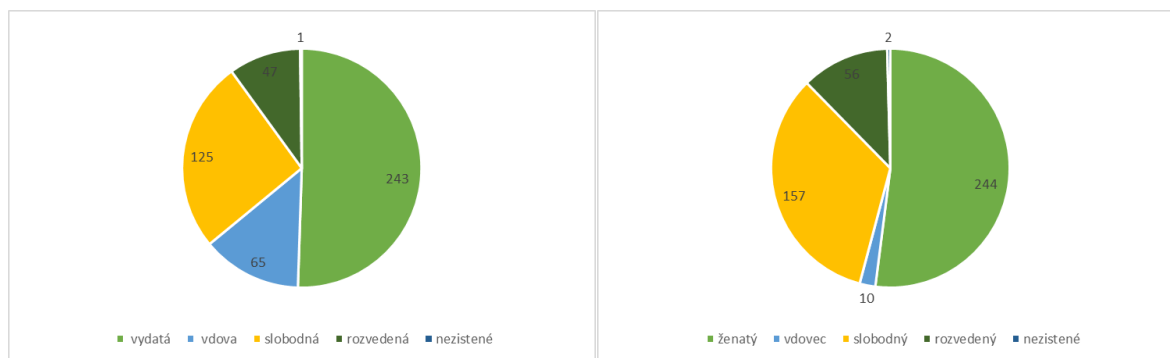
Graf 7 Zloženie obyvateľstva podľa vekových skupín

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR

V zložení obyvateľstva podľa rodinného stavu tvoria najväčší podiel (vyše polovice) osoby v manželskom zväzku. Žije tu viac slobodných mužov ako slobodných žien a počet vdov výrazne prevyšuje počet vdovcov.

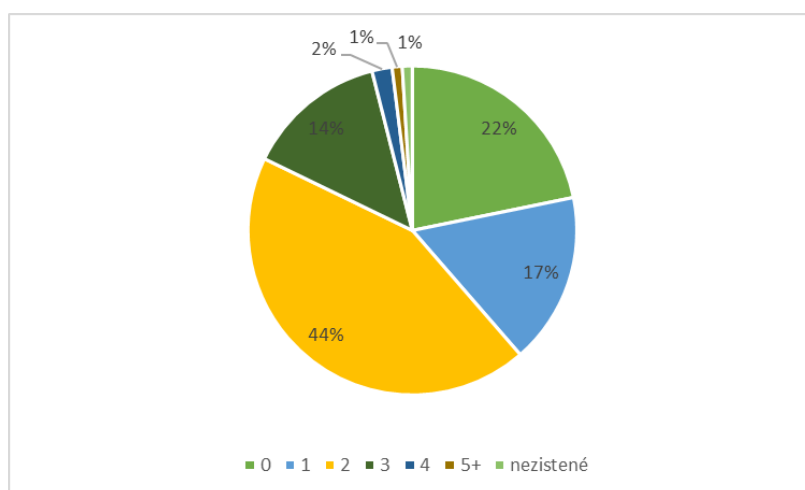
Tabuľka 3 Obyvateľstvo podľa pohlavia a rodinného stavu nad 15 rokov k 1. 1. 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR

Podľa počtu živonarodených detí je tvoria najvyšší podiel ženy s dvoma deťmi, podiel žien s jedným dieťaťom len mierne prevyšuje počet žien s troma deťmi.

Tabuľka 4 Ženy nad 15 rokov podľa počtu živonarodených detí k 1. 1. 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR

Obyvateľstvo obce je takmer výlučne **slovenskej národnosti**. Z hľadiska vierovyznania došlo k výraznému **nárastu obyvateľstva bez vierovyznania alebo s nezisteným vierovyznaním** (z 27,8 % v roku 2011 na 42 %). Naopak, došlo k **poklesu podielu obyvateľstva patriaceho k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania** z 32% na 24%. Ku rímskokatolíckemu vierovyznaniu sa hlási vyše 26 % obyvateľstva (25,5 % v roku 2011), čo ju radí na **najviac zastúpenú cirkev v Malachove**. Ostatné cirkvi sú zastúpené minimálne, z nich najviac je príslušníkov Cirkvi adventistov siedmeho dňa (2,78 %). V obci nie je kostol. Malachov z hľadiska územnej štruktúry cirkvi tvorí filiálku pre dve hlavné náboženstvá. Evanjelici augsburského vyznania patria pod evanjelický cirkevný zbor s Božím chrámom v Radvani a malachovskí katolíci pod katolícku farnosť s kostolom Narodenia Panny Márie na Hôrke v Radvani.

Tabuľka 5 Národnostné a etnické zloženie obyvateľstva v obci Malachov

Národnosť	slovenská	maďarská	česká	ukrajinská	chorvátska	rakúska	anglická	iná	nezistená
počet	1076	4	8	2	1	1	1	1	23

PHRSR obce Malachov 2023 – 2030

%	96,33	0,36	0,72	0,18	0,09	0,09	0,09	0,09	2,06
---	-------	------	------	------	------	------	------	------	------

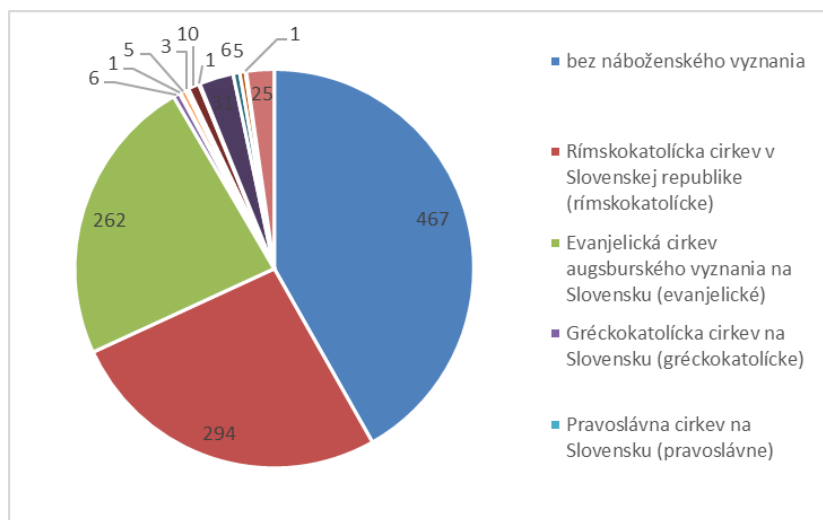
Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2011

Tabuľka 6 Počet obyvateľov podľa náboženského vyznania v obci Malachov k 1. 1. 2021

náboženské vyznanie	bez náboženského vyznania	Rímskokatolícka cirkev (rímskokatolícke)	Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (evanjelické)	Gréckokatolícka cirkev (gréckokatolícke)	Pravoslávna cirkev	Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	Evanjelická cirkev metodická
počet	467	294	262	6	1	5	3
%	41,81	26,32	23,46	0,54	0,09	0,45	0,27
náboženské vyznanie	Bratská jednota baptistov	Cirkev bratská	Cirkev adventistov siedmeho dňa	ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	ad hoc hnutia	iné	nezistené
počet	10	1	31	6	5	1	25
%	0,9	0,09	2,78	0,54	0,45	0,09	2,24

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2011

Graf 8 Štruktúra obyvateľstva obce podľa náboženského vyznania

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2011

Ľudský potenciál a trh práce

Dôležitou sledovanou vlastnosťou obyvateľstva je veková štruktúra, najmä čo sa týka rozloženia obyvateľstva do hlavných vekových skupín – vekových skupín obyvateľstva podľa vzťahu k ekonomickej aktivite, t. j. produktívny, predproduktívny a poproduktívny vek.

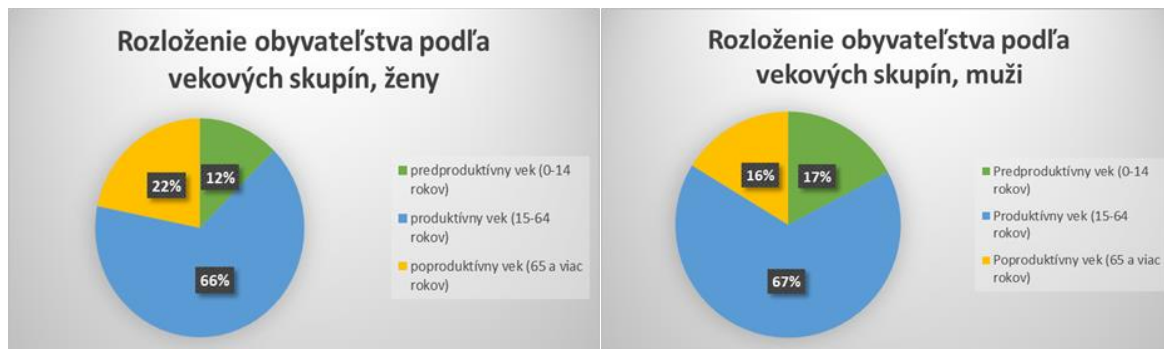
Tabuľka 7 Rozloženie obyvateľstva podľa hlavných (ekonomických) vekových skupín k 1.1.2021

Ekonomické vekové skupiny	Muži	Ženy	Spolu	Spolu v %
Predproduktívny vek (0-14 rokov)	98	69	167	14,95
Produktívny vek (15-64 rokov)	377	361	738	66,06

Poproduktívny vek (65 a viac rokov)	92	120	212	18,97
Spolu	567	550	1117	99,98

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Graf 9 Zloženie obyvateľstva podľa hlavných (ekonomických) vekových skupín k 1. 1. 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Index starnutia predstavuje počet osôb v poproduktívnom veku k osobám v predproduktívnom veku. Podľa hodnôt v tabuľke vidíme, že tento index sa v Malachove výrazne odlišuje podľa pohlavia. Zatiaľ čo počet mužov v predproduktívnom veku je mierne vyšší ako v počet mužov v poproduktívnom veku, u žien, naopak, je počet osôb v poproduktívnom veku výrazne vyšší ako počet osôb v predproduktívnom veku.

Tabuľka 8 Hlavné vekové skupiny obyvateľstva

	Priemerný vek	Index starnutia (%)	Index ekonomického zaťaženia (%)	Index ekonomickej závislosti mladých ľudí (%)	Index ekonomickej závislosti starých ľudí (%)	Hustota (osoby/km ²)
muž	41,09	93,88	50,40	25,99	24,40	90,48
ženy	45,02	173,91	52,35	19,11	33,24	87,77

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR

Index ekonomického zaťaženia znamená počet osôb v predproduktívnom a poproduktívnom veku k osobám v produktívnom veku. V Malachove je tento index vyšší u žien a pohybuje sa okolo 50%. Index ekonomickej závislosti mladých ľudí je počet osôb v predproduktívnom veku k osobám v produktívnom veku. Tento index je vyšší u mužov, keďže v predproduktívnom veku prevládajú v populácii muži. Oproti predchádzajúcemu obdobiu (PHSR 2015 – 2022) sa **znižil podiel produktívneho obyvateľstva** zo 70 % na 66 %, a to najmä v dôsledku **nárastu podielu obyvateľstva v poproduktívnom veku** (z 15 na takmer 19 %) a **miernemu nárastu obyvateľstva v predproduktívnom veku** (z necelých 14 na takmer 15 %). Tento trend súvisí so všeobecným starnutím obyvateľstva. Pozitívne je, že došlo aj k nárastu podielu predproduktívnej skupiny.

Vývoj **vzdelanostnej štruktúry** obce Malachov má za posledné roky **pozitívny trend**. Od roku 2011 sa zvýšil podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním najmä na úkor obyvateľov s učňovským a stredným vzdelaním bez maturity. Z pohľadu ďalšieho vývoja vzdelanostnej štruktúry obce je

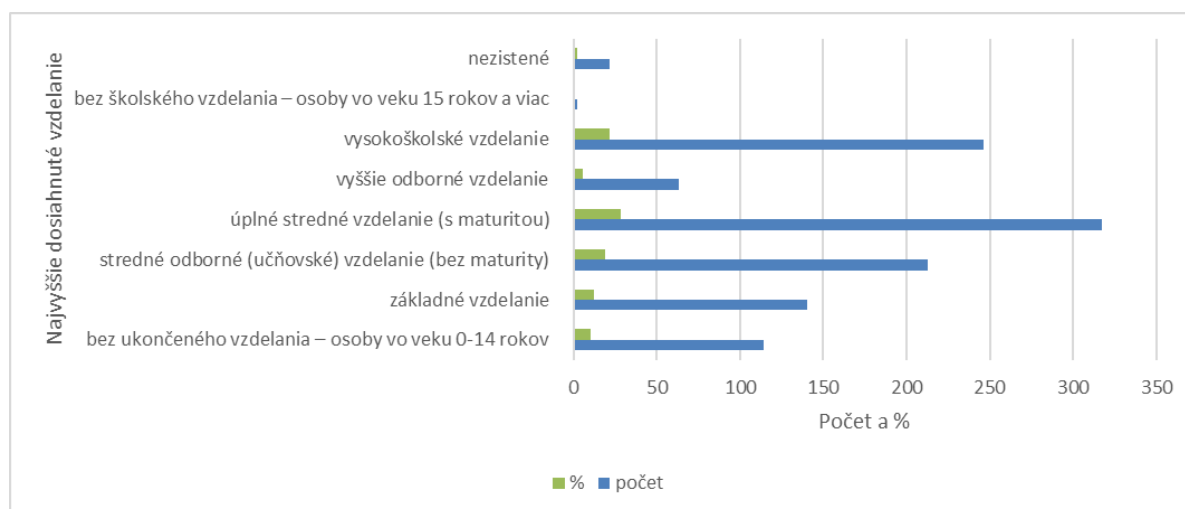
potrebné zvyšovať počet obyvateľov s úplným stredným vzdelaním, ako aj počet obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním.

Tabuľka 9 Vzdelanostná úroveň – najvyššie ukončený stupeň vzdelania obyvateľstva, k 1. 1. 2021

Vzdelanie	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	základné vzdelanie	stredné odborné (učňovské) vzdelanie (bez maturity)	úplné stredné vzdelanie (s maturitou)	vyššie odborné vzdelanie	vysokoškolské vzdelanie	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
počet	114	140	213	317	63	246	2	22
%	10,21	12,53	19,07	28,38	5,64	22,02	0,18	1,97

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Graf 10 Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Ekonomická aktivita obyvateľov

Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity v sebe zahŕňa členenie podľa stupňa ekonomickej aktivity, zamestnania a príslušnosti k hospodárskym odvetviám. Poskytuje predstavu o prepojení obyvateľstva s ekonomikou a súvisí predovšetkým s možnosťami zamestnania sa v určitom odbore i kvalifikačnou štruktúrou obyvateľov. Štruktúra podľa súčasnej ekonomickej aktivity je priaznivá. Takmer 54% tvoria pracujúci ľudia (vrátane dôchodcov), nezamestnaných je 3,49%.

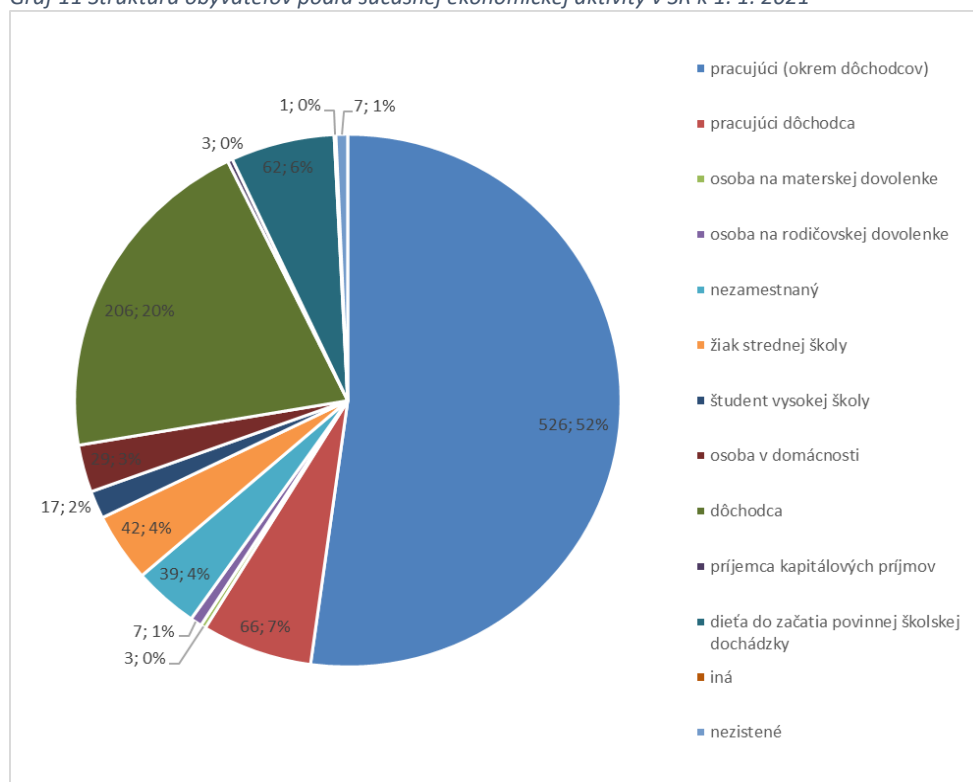
Podľa hospodárskeho sektora je väčšina ľudí zamestnaná v prevažne terciárnom a sekundárnom sektore. Obec nedisponuje dostatočnými pracovnými príležitosťami a preto väčšina z ekonomicky aktívneho obyvateľstva odchádza za zamestnaním do okolitých miest (hlavne do Banskej Bystrice).

Tabuľka 10 Štruktúra obyvateľov podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR k 1. 1. 2021

Súčasná ekonomická aktivita k 1. 1. 2021	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	žiak strednej školy	študent vysokej školy	osoba v domácnosti	dôchodca	prijemca kapitálových príjmov	dieťa do začatia povinnej školskej iná	nezistené	
absolútny počet	526	66	3	7	39	42	17	29	206	3	62	1	7
%	47,09	5,91	0,27	0,63	3,49	3,76	1,52	2,6	18,44	0,27	5,55	0,09	0,63

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Graf 11 Štruktúra obyvateľov podľa súčasnej ekonomickej aktivity v SR k 1. 1. 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

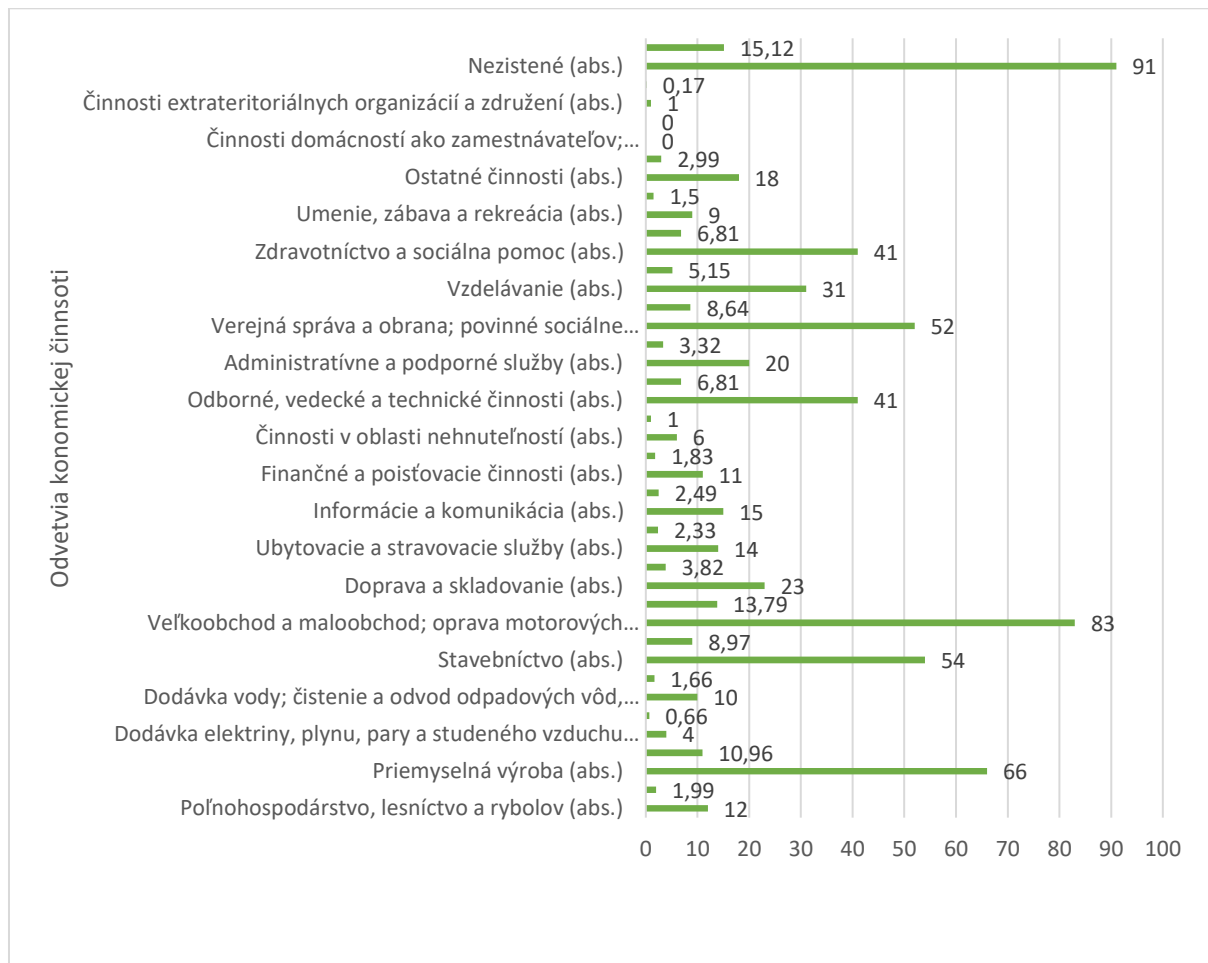
Z hľadiska odvetví hospodárstva bolo v roku 2021 najviac Malachovčanov zamestnaných v **maloobchode a veľkoobchode a autoservisoch (13,7 %)**, **priemyselnej výrobe (11 %)**, **stavebníctve (9 %)** a **verejnej správe, obrane a poisťovníctve (8,64 %)**. V poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove pracovalo len 12 obyvateľov (1,99 %) Malachova.

Tabuľka 11 Štruktúra obyvateľov podľa odvetvia ekonomickej činnosti v obci Malachov k 1. 1. 2021

Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (abs.)	12
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (%)	1,99
Priemyselná výroba (abs.)	66
Priemyselná výroba (%)	10,96

Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (abs.)	4
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (%)	0,66
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov (abs.)	10
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov (%)	1,66
Stavebníctvo (abs.)	54
Stavebníctvo (%)	8,97
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (abs.)	83
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (%)	13,79
Doprava a skladovanie (abs.)	23
Doprava a skladovanie (%)	3,82
Ubytovacie a stravovacie služby (abs.)	14
Ubytovacie a stravovacie služby (%)	2,33
Informácie a komunikácia (abs.)	15
Informácie a komunikácia (%)	2,49
Finančné a poisťovacie činnosti (abs.)	11
Finančné a poisťovacie činnosti (%)	1,83
Činnosti v oblasti nehnuteľností (abs.)	6
Činnosti v oblasti nehnuteľností (%)	1
Odborné, vedecké a technické činnosti (abs.)	41
Odborné, vedecké a technické činnosti (%)	6,81
Administratívne a podporné služby (abs.)	20
Administratívne a podporné služby (%)	3,32
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie (abs.)	52
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie (%)	8,64
Vzdelávanie (abs.)	31
Vzdelávanie (%)	5,15
Zdravotníctvo a sociálna pomoc (abs.)	41
Zdravotníctvo a sociálna pomoc (%)	6,81
Umenie, zábava a rekreácia (abs.)	9
Umenie, zábava a rekreácia (%)	1,5
Ostatné činnosti (abs.)	18
Ostatné činnosti (%)	2,99
Činnosti domácností ako zamestnávateľov; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie (abs.)	0
Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení (abs.)	1
Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení (%)	0,17
Nezistené (abs.)	91
Nezistené (%)	15,12

Graf 12 Štruktúra obyvateľov podľa odvetvia ekonomickej činnosti v obci Malachov k 1. 1. 2021 v % aj absolútnych hodnotách

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Priestorové rozšírenie obyvateľstva Malachova⁶

Najčastejšie používaný ukazovateľ rozmiestnenia obyvateľstva je hustota zaľudnenia. Pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov v máji 2011 mal Malachov priemernú hustotu zaľudnenia 168 (presne 167,8) obyvateľov na km². Pri sčítaní v roku 2021 sa táto hodnota zvýšila na 178,8 obyvateľov na km². Obyvateľstvo Malachova je rozmiestnené nerovnomerne. Pri celkovom pohľade na kataster Malachova môžeme konštatovať, že jeho východná časť, kde sa nachádza intravilán Malachova, je oveľa viac zaľudnená ako jeho západná časť, kde okrem malej chatovej oblasti Ortúty sa nenachádza skoro žiadne osídlenie. Hodnota hustoty zaľudnenia sa v časovom aspekte stále zvyšuje, tak ako sa zvyšuje počet obyvateľov obce. Kým v roku 1996 bola jej hodnota na úrovni 130, v súčasnosti, na konci roku 2021, je to už 178,01.

Trendy v demografických pohyboch a bývaní⁷

V posledných rokoch zaznamenávajú obce v blízkosti Banskej Bystrice zvýšený záujem mladých ľudí o bývanie na vidieku. Stúpa záujem o IBV, resp. kúpa a rekonštrukcia existujúcich objektov. Aj v obci Malachov je evidovaný záujem o bývanie a prisťahovanie. Kým pôvodné obyvateľstvo (cca pred rokom 1989) udržiavalo vidiecky charakter života v obci, tak príchodom tzv. „nových osadníkov“ prevažne z miest prišli aj tzv. „mestské“ spôsoby a očakávania, čo má negatívny vplyv na udržanie

⁶ Barto, P.: Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou

⁷ PHRSR obce Malachov 2015 - 2022

vidieckeho charakteru obce, ktorá sa postupne stáva prímestským satelitom. Počet obyvateľov je ustálený, len sa v období letnej turistickej sezóny zvýši najmä v podhorských častiach obce vhodných na rekreáciu formou chalupárčenia od 5% - 30%. V obci je evidovaný značný tlak na bývanie, avšak bez uspokojenia potrieb dopytu. Lokality na bývanie nie sú pripravené z dôvodu nepripravenosti dopravnej a technickej infraštruktúry a ťažkému prístupu k jej financovaniu.

1.4 Občianska vybavenosť

Občianska vybavenosť (OV) predstavuje široký komplex zariadení a účelovo upravených plôch, ktorých cieľom je uspokojovanie najrozmanitejších potrieb obyvateľov všetkých vekových kategórií, napr.: školstvo, športové zariadenia, zdravotníctvo, sociálne služby, kultúrne zariadenia, cestovný ruch, služby, finančné služby, obchody, verejné stravovanie. Vzhľadom na meniaci sa stav neuvádzame počet zariadení. Mesto Banská Bystrica plní pre obec funkciu sídla s vyššou občianskou vybavenosťou.

V obci je zriadená materská škola a málotriedna základná škola 1. až 4. ročník (ZŠ s MŠ v Malachove). Zdravotné stredisko sa v obci nenachádza. Obyvatelia využívajú zdravotnícke a sociálne služby v Banskej Bystrici. Najbližšia lekáreň a pošta je v Banskej Bystrici. Obec nemá kostol. Veriaci navštevujú rímsko-katolícky aj evanjelický kostol v časti Radvaň mesta Banská Bystrica.

Tabuľka 12 Občianska vybavenosť v obci

administratíva	pošta	lekár	lekáreň	MŠ	ZŠ	zariad. sociálnych služieb	kultúrny dom
obecný úrad	nie	nie	nie	áno	1. stupeň	Nie	áno
Kostol	kaplnka/modlitebňa	dom smútku	cintorín	miestny rozhlas	knižnica	múzeum	zvonica
Nie	áno	nie	áno – 2x	áno	áno	Áno	áno
telocvičňa	futbalové ihrisko	volejbal/tenis ihrisko	oddychové miesto	lyžiarsky vlek	klzisko	kúpalisko	detské ihrisko
nie	áno	áno	áno	nie	nie	Nie	áno
obchod	vináreň	pohostinstvo	verejné stravovanie	predaj z dvora	kaderníctvo	krajčírstvo	kino
áno	áno	áno	nie	áno	nie	Áno	nie

Administratíva	verejne prístupný	www stránky obcí	propagačný materiál	Monografia o obci	obecné noviny	informačné stredisko

	internet, miesto					
obecný úrad	wifi pohostinstvo Kaktus	www.malachov.sk	leták o náučných chodníkoch pohľadnica obce	áno	áno	nie

Verejné budovy v obci	Stavebno – technický stav	Využitie	Kapacita	Vlastníctvo objektu/ prevádzkovateľ zariadenia
Budova základnej školy a materskej školy	Vyžaduje modernizáciu a zníženie energetickej náročnosti	100 %	nepostačujúca	obec / ZŠ s MŠ
Budova kultúrneho domu a obecného úradu	Vyžaduje zníženie energetickej náročnosti	100 %	postačujúca	obec
Budova TJ Slovan Malachov	Vyžaduje modernizáciu a zníženie energetickej náročnosti	100 %	postačujúca	obec/TJ Slovan Malachov
Zborový dom	Vyžaduje modernizáciu a zníženie energetickej náročnosti	100 %	-	Ev. cirkev a.v.
Obchod COOP Jednota	Vyžaduje modernizáciu a zníženie energetickej náročnosti	voľné priestory	-	Coop Jednota Krupina
Požiarňa zbrojnica / garáž	nevyhovujúci	100 %	nepostačujúca	obec
Zvonica	Potrebná oprava zvona	-	-	obec
Mušťáreň	Vyžaduje modernizáciu a zníženie energetickej náročnosti	100 %	-	obec/ZO Zväzu záhradkárov
Vináreň Bonanza	vyhovujúci	100 %	-	súkromný vlastník
Múzeum Kováčovie dom	vyhovujúci	-	-	obec
Chata Diel	Vyžaduje napojenie na zdroj vody	-	-	obec/TJ Slovan Malachov/ OZ SPAM

Zdroj: vlastné spracovanie, pozorovanie

Kultúrny dom a obecný úrad – vysoká energetická náročnosť, nevyhovujúci systém vykurovania, potrebná rekonštrukcia elektrorozvodov, zateplenie, výmena okien, zvukovo-technické vybavenie;

Budova TJ Slovan Malachov v športovom areáli V. Lustiga – nevyhovujúce tepelno-izolačné vlastnosti, zastaralé hygienické zariadenia a šatne, čiastočná výmena okien, potreba zateplenia;

Budova ZŠ s MŠ – energeticky náročná budova, potrebné zateplenie, rekonštrukcia elektroinštalácie, úprava podkrovných a pivničných priestorov pre účely školy, školskej jedálne a škôlky, rekonštrukcia vykurovania, oprava oporného múru a oplotenia, prístupu do školy a komunikácie na školskom pozemku;

Zvonica a budova bývalej požiarnej zbrojnice – obnovené, priestory bývalej zbrojnice slúžia ako sklad a garáž; prístavba sa používa ako mušťáreň;

Kováčovie dom – múzeum, rekonštruované, udržiavané Klubom dôchodcov Malachovčan;

Chata Diel – čiastočne obnovený interiér aj strecha, okenice, budova je využívaná sporadicky, nie je tečúca voda, vonkajšia suchá toaleta, elektrifikovaná; udržiavané TJ Slovan Malachov a OZ SPAM;

INÉ BUDOVY:

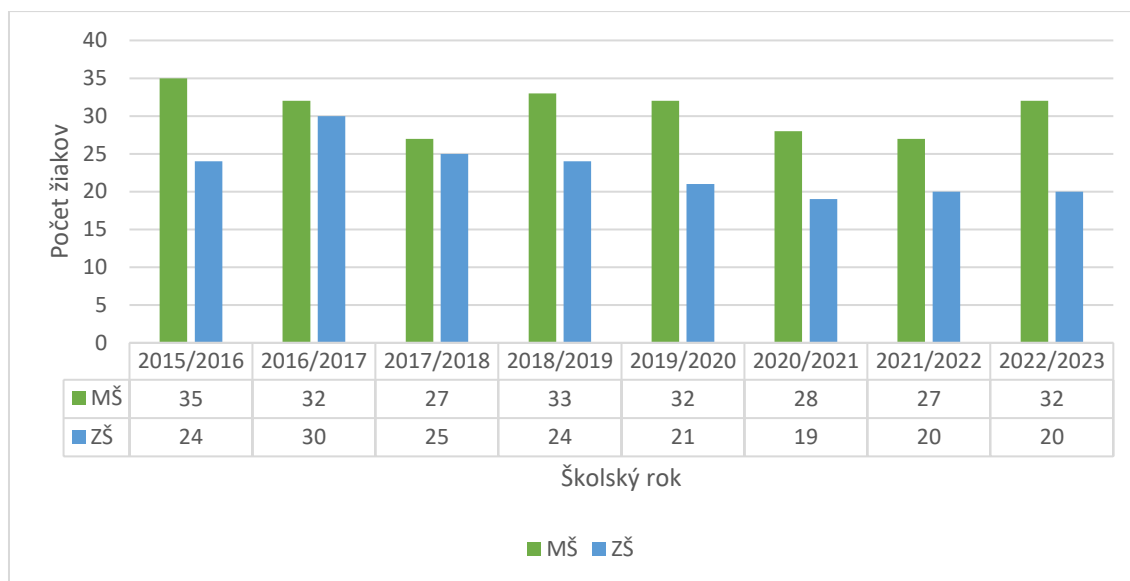
Zborový dom – vo vlastníctve Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, energeticky náročná budova;

Budova COOP Jednoty – energeticky náročná budova;

Hodnotenie občianskej vybavenosti

Z hľadiska posúdenia stavebnotechnického stavu obecných budov možno konštatovať, že všetky objekty majú investičný dlh, najmä čo sa týka ich energetickej efektívnosti (okrem zvonice a nevykurovaných priestorov pod ňou). Budova TJ a budova školy vyžadujú aj rekonštrukciu zastaraných vnútorných priestorov a úpravu vonkajších plôch a oplotenia (škola). V budove školy sú nevyužitú priestory v podkroví a suteréne, ktoré by sa dali po rekonštrukcii využiť na zvýšenie kapacity školy a škôlky, pre účely školského klubu detí, zvýšenie kapacity jedálne, knižnicu. Priestory v MŠ a ZŠ sú v súčasnosti nevyhovujúce.

Graf 13 Vývoj počtu žiakov ZŠ s MŠ v Malachove od školského roku 2015/16

Zdroj: vlastné spracovanie, ZŠ s MŠ v Malachove

1.5 Technická infraštruktúra

Pozitívnym faktorom v rozvoji obce je väzba riešeného územia na nadradené systémy technickej infraštruktúry, ktorú zaisťujú služby v doprave, zásobovaní vodou, elektrinou, plynom, v telekomunikáciách a pri odvádzaní a čistení odpadových vôd.

Doprava

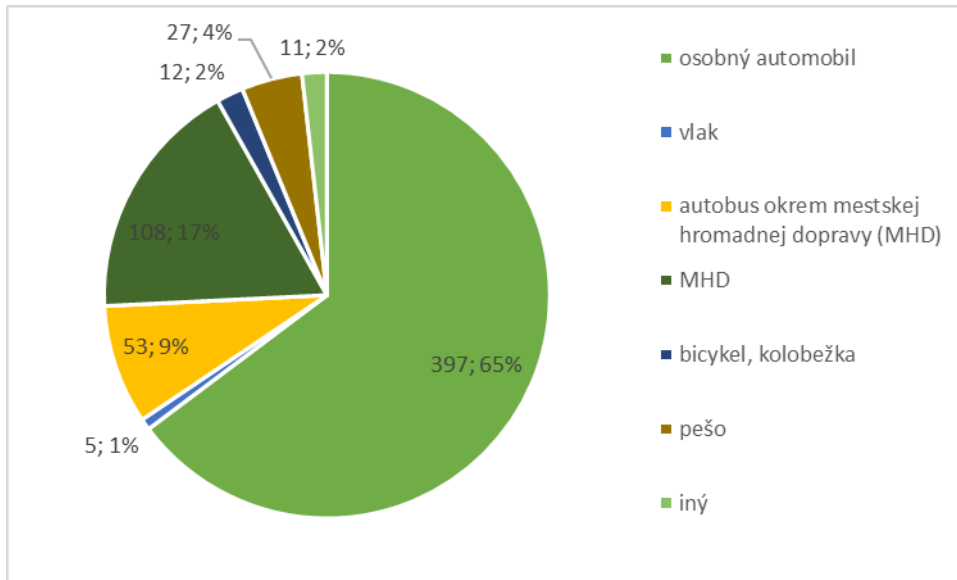
Obec Malachov sa nachádza v blízkosti (cca 4 km) mesta Banská Bystrica. V súčasnosti je obec sprístupnená komunikáciou triedy B3, kategórie MZ-8,5/40, miestnou zbernou komunikáciou prechádzajúcou celou obcou, ktorá je predĺžením Poľnej ulice v Banskej Bystrici. Táto cesta tvorí základnú kostru obce. Na túto dopravnú kostru je napojená sieť miestnych komunikácií, ktoré vytvárajú základný, dopravný a urbanistický raster obce. Cez Poľnú ulicu (komunikácia B2) je obec Malachov napojená na dopravnú sieť mesta Banská Bystrica a tým aj na štátnu cestnú sieť (na cesty I/66 a I/59 - E77).

Poloha obce je z pohľadu dopravných väzieb na nadradenú cestnú a železničnú sieť veľmi dobrá.

Najvýraznejším trendom nielen v tunajšej doprave za uplynulé roky je **výrazný rast individuálnej automobilovej dopravy na úkor verejnej osobnej dopravy**. Individuálna automobilová doprava je environmentálne najnepriaznivejšia. V obci sa prejavuje hlavne v ranných a popoludňajších hodinách. Spojenie obce s mestom Banská Bystrica zabezpečuje Dopravný závod SAD Zvolen.

Podľa údajov zo sčítania obyvateľstva 2021 odchádza do práce a školy z Malachova 637 osôb. Rozloženie podľa spôsobu dopravy je zobrazené v Grafe. Absolútna väčšina využíva na dochádzku **osobný automobil**.

Graf 14 Odchádzka do školy a práce v rámci pracovného týždňa

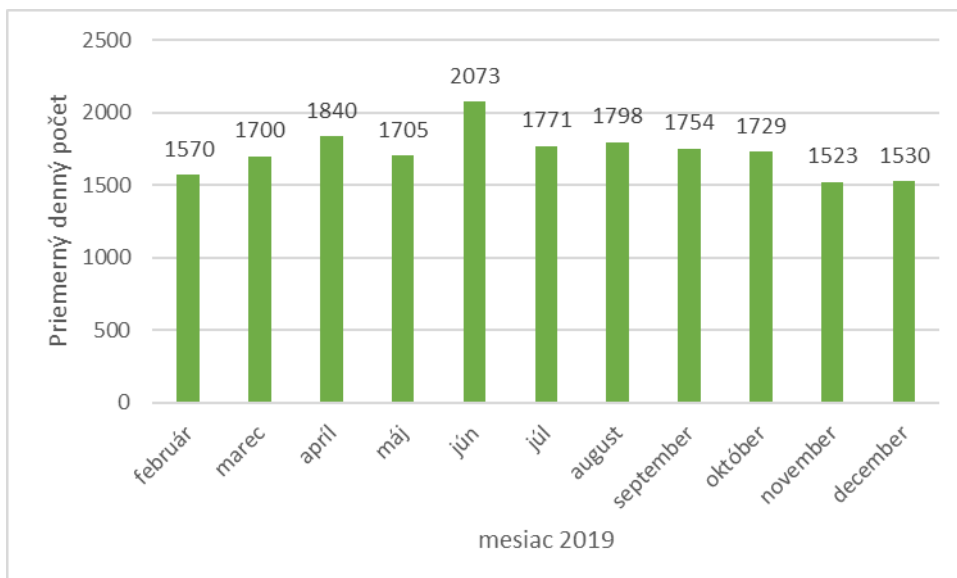

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR, SODB 2021

Priemerná rýchlosť vozidiel vstupujúcich do obce nameraná meračom na začiatku obytnej zóny je okolo **45 km/hod**. Merač rýchlosti na začiatku obytnej časti obce zaznamenáva aj počet automobilov prichádzajúcich do obce.

V nasledujúcich tabuľkách vidíme priemerné počty vozidiel vstupujúcich do obce denne podľa jednotlivých mesiacov. V grafoch uvádzame priemerný denný počet automobilov prichádzajúcich do obce po jednotlivých mesiacoch v rokoch 2019, 2020 a 2022. Máme tak možnosť porovnať situáciu pred pandemiou (2019), počas nej (2020) a po pandémii a zároveň po zdražení pohonných hmôt (2022). Kvôli technickým chybám nie sú dostupné údaje za všetky mesiace v roku.

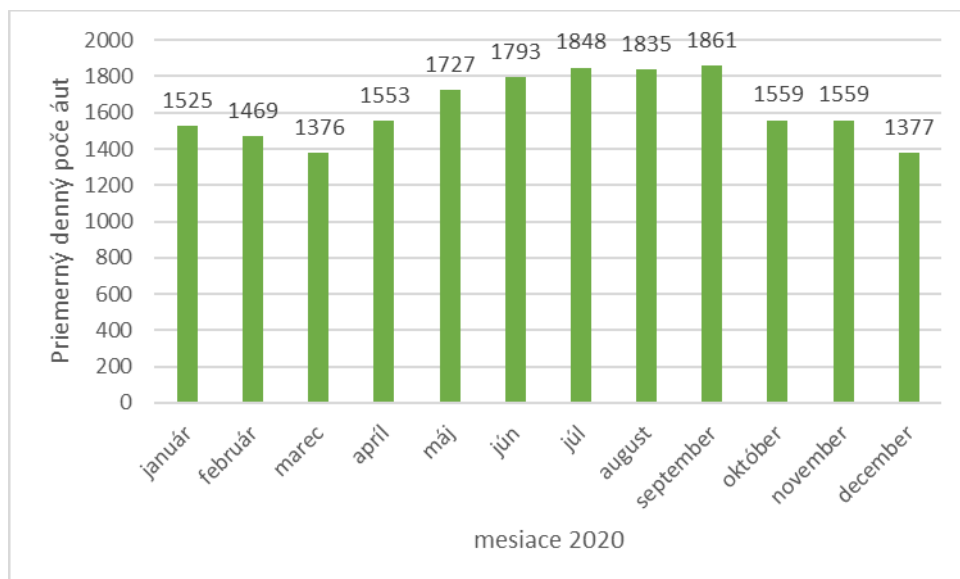
Graf 15 Priemerný denný počet motorových vozidiel vstupujúcich do obce za jednotlivé mesiace v roku 2019

Zdroj: vlastné spracovanie, OÚ Malachov, zdroje z digitálneho merača rýchlosti na vstupe do obce

Mesačný priemer počtu automobilov vstupujúcich do obce denne v roku 2019 je **1727**.

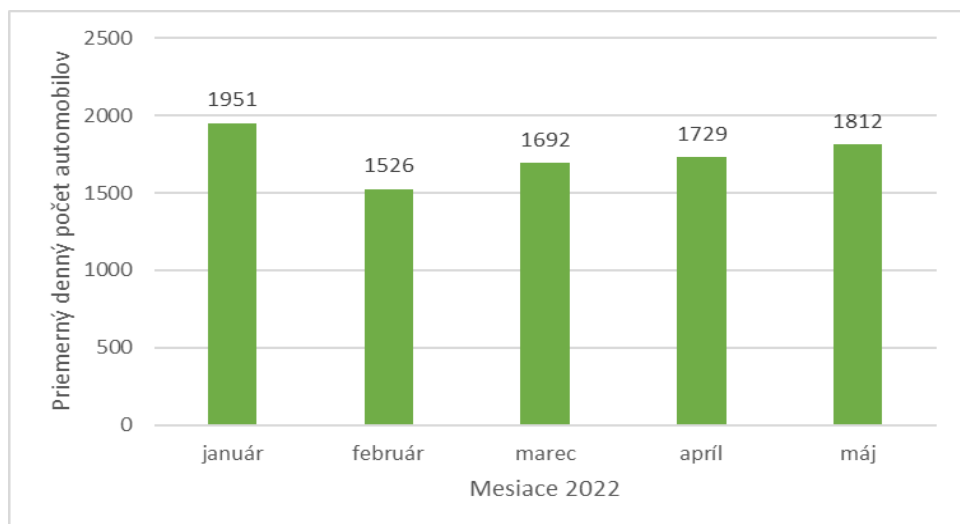
Graf 16 Priemerný denný počet motorových vozidiel vstupujúcich do obce za jednotlivé mesiace v roku 2020

Zdroj: vlastné spracovanie, OÚ Malachov, zdroje z digitálneho merača rýchlosti na vstupe do obce

Mesačný priemer automobilov vstupujúcich denne do obce v roku 2020 je **1624**.

Graf 17 Priemerný denný počet motorových vozidiel vstupujúcich do obce za jednotlivé mesiace v roku 2022

Zdroj: vlastné spracovanie, OÚ Malachov, zdroje z digitálneho merača rýchlosti na vstupe do obce

Priemerný **denný** počet automobilov vstupujúcich do obce za prvých 5 mesiacov roku 2022 je **1742**.

Z meraní vidíme, že počas roka 2020 bola premávka v obci nižšia, čo zrejme vyplývalo z obmedzení pohybu obyvateľov počas pandémie. V roku 2022, naopak, sa napriek zvýšeným cenám PHM počet vozidiel vstupujúcich do obce oproti roku 2019 zvýšil. Vysoké denné počty automobilov vstupujúcich do obce v porovnaní s počtom osôb dochádzajúcich do práce a školy osobným autom je možné vysvetliť tak, že obyvatelia cestujú mimo obce vo veľkej miere aj za iným účelom ako sú pracovné povinnosti, a mnohí z nich tak robia počas dňa opakovane – napríklad pri odvoze detí na krúžky, za

nakupovaním, športom a podobne. **Ponuka služieb a aktivít priamo v obci tak ovplyvňuje aj na hustotu premávky v obci.**

Stav cestnej siete

Z hľadiska cestnej dopravy je väzba obce na nadradený systém cestnej dopravy priama. Nosnú kostru z dopravného hľadiska tvorí *miestna komunikácia*⁸, ktorá sa napája na Poľnú ulicu priamo v meste Banská Bystrica. Šírkové usporiadanie zbernej komunikácie B3/MZ je nerovnakej šírky po celej dĺžke v obci a je bez spevnených krajníc a bez oddelených peších chodníkov.⁹ Dĺžka miestnych komunikácií v obci je 5,2 km, chodníky v obci sa nenachádzajú. Cestné komunikácie v chatovej osade Ortúty sú v dĺžke 4,8 km.

Ortútska cesta je v zlom technickom stave najmä v úseku od napojenia na Poľnú ulicu po začiatok obytnej zóny v časti Pred Určinou. Nespevnené komunikácie sa nachádzajú najmä na Bučinovej ulici a smerom na cintorín na južnej strane obce (dolnopršíansky cintorín), kde sú aj veľmi úzke, a ďalej v novej obytno-rekreačnej zóne Pred Uhlíšte, kde sa nachádza cesta v súkromnom vlastníctve.

Stanovisko Ministerstva dopravy k návrhu ÚP¹⁰ obce o.i. uvádza:

„Na záver obci odporúčame riešiť návrh dopravnej siete v zmysle vyváženého rozvoja všetkých druhov dopravy s posunom k tým, ktoré sú trvalo udržateľné a šetriace životné prostredie (verejná osobná a nemotorová doprava.)

Stanovisko k ÚP obce Malachov ďalej odporúča:

- *podporovať realizáciu cyklistických tras a cyklistickej dopravy i v zastavanom území obce za účelom dopravného spojenia medzi jednotlivými miestnymi časťami s prihliadnutím na zlepšenie bezpečnostných parametrov,*
- *brať ohľad najmä na najcitlivejších účastníkov dopravy (deti a starších obyvateľov), napr. znížením najvyššej prípustnej rýchlosti na komunikáciách, ktoré vedú územím obce, budovanie bezpečných chodníkov,*
- *zabezpečiť postupnú rekonštrukciu miestnych a účelových komunikácií podľa stanovených priorít,*
- *Doriešiť dostatočnú kapacitu statickej dopravy vo väzbe na jednotlivé funkčné plochy.*

Stav miestnych komunikácií je významný limitujúci faktor pre rozvoj individuálnej výstavby v obci, čo vo svojom stanovisku konštatuje aj Odbor územného plánovania a životného prostredia VÚC.

BBSK vo svojom stanovisku k ÚP obce požaduje: *„Komplexné dopravné posúdenie prístupových komunikácií (dopravno-kapacitné posúdenie vrátane šírkových parametrov existujúcich komunikácií, možnosti kvalitnej pešej dostupnosti, kumulatívne vplyvy na obyvateľov obytných zón) so zohľadnením všetkých rozvojových zámerov, ktoré majú vplyv na dopravné zaťaženie týchto komunikácií a križovatiek. V návrhu územnoplánovacej dokumentácie požaduje dodržať Záväznú časť konceptu, uvedenú v kap. 1. Zásady a regulatívy funkčného využívania a priestorového usporiadania na str. 91: „Obmedziť plošný rast obce do vizuálne a dopravné problémových (podľa urbanistických a dopravných analýz) lokalít a satelitov do takej miery, aby sa zachoval požadovaný*

⁹ ŠTANDARDY MINIMÁLNEJ VYBAVENOSTI OBCÍ, Metodická príručka pre obstarávateľov a spracovateľov územnoplánovacej dokumentácie (SKRÁTENÉ ZNENIE), Inštitút urbanizmu a územného plánovania URBIION, Bratislava 2010 – u cestných komunikácií funkčnej triedy B3 (zberno-obslužná miestna komunikácia) je odporúčaná max rýchlosť 40 km/hod.

¹⁰ Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky Bratislava, Odbor stratégie dopravy, 35586/2021/OSD/80629, 30.06.2021

*pokojný dedinský charakter a výrazne sa nezhustila automobilová doprava v obci (najmä na Ortútskej ceste) a bola zabezpečená kapacita kanalizácie a zásobovanie vodou.*¹¹

Statická doprava (parkovanie)

Hlavné plochy na verejné parkovanie sa nachádzajú v centre obce, pri Obecnom úrade (2 miesta), pri vinárni Bonanza a obchode COOP Jednota. Ďalšie priestory na parkovanie sú nad budovou ZŠ s MŠ a v športovom areáli V. Lustiga. Na parkovanie sú využívané aj miestne komunikácie, aj keď čoraz viac obyvateľov si buduje parkovacie prípadne odstavné plochy na svojich pozemkoch. Obyvatelia považujú **parkovanie na verejných komunikáciách** za jeden z problémov, ktoré by mal Obecný úrad riešiť a toto parkovanie čo najviac obmedziť. Parkovanie na miestnych komunikáciách je možné regulovať všeobecne záväzným nariadením, ktoré by stanovovalo podmienky na záber verejného priestranstva.

Verejná osobná doprava

Hromadnú dopravu zabezpečuje na území obce Malachov dopravný závod SAD Zvolen. V dopravnom smere Banská Bystrica – Malachov v súčasnosti premáva jedna autobusová linka, ktorá spája Malachov, Banskú Bystricu a Nemce. Dopravca SAD neuvažuje so zásadnými zmenami vo vykonávaní verejnej pravidelnej autobusovej dopravy na území obce. Pre linky je tu situovaných 6 zastávok verejnej pravidelnej autobusovej dopravy, z toho 3 sú vkusné drevené prístrešky, ostatné pozostávajú len z označníka. Obyvatelia časti Medvedica a Pred Uhlíšte majú požiadavku na ďalšiu zastávku v časti Medvedica. Z prieskumu medzi obyvateľmi vyplýva, že hromadná doprava je pre mnohých nevyhovujúca kvôli nutnosti prestupovať na MHD v Banskej Bystrici, čo je časovo aj finančne nevýhodné, keďže pri prestupe na MHD je nutné zakúpiť si nový lístok v plnej hodnote. Uprednostňovanie osobnej motorovej dopravy spôsobuje zvýšenú premávku v obci, čo má nepriaznivé dôsledky na kvalitu života v obci.

Pre zlepšenie nepriaznivého stavu je potrebné zvýšiť atraktivnosť autobusovej hromadnej dopravy, vytvoriť podmienky na využívanie nemotorovej dopravy (bicykle, elektro bicykle, kolobežky) a zdieľanie osobnej dopravy (automobilov) pomocou vhodného systému.

Železničná doprava

Územím obce neprechádza železničná trať. Najbližšie situované železničné zastávky sú v meste Banská Bystrica (Banská Bystrica mesto a Radvaň), kadiaľ vedie trať č. 170 Zvolen – Vrútky. Obe sú od centra obce vzdialené automobilovou dopravou približne 5,5 km (dĺžka cesty 8 minút).

Zásobovanie vodou

Obec Malachov je napojená na Pohronský skupinový vodovod jeho Jergalskú vetvu, zdrojom ktorého sú zdroje podzemnej vody v Jergalskej doline. Voda zo zdrojov je privádzaná do VDJ Pršianska terasa - V. tlakové pásmo mesta B. Bystrica s objemom 10 000 m³, ktorého min. hladina je 520,00 m.n.m. a max. hladina je 525,00 m.n.m. Z VDJ Pršianska terasa je voda privádzaná do VDJ Malachov - IV. tlakové pásmo s objemom 400 m³, ktorého min. hladina je 475,00 m.n.m. a max. hladina je 480,00 m.n.m. Akumulácia pre obec Malachov je zabezpečená vo VDJ Pršianska terasa a VDJ Malachov. Z VDJ je voda gravitačne privádzaná rozvodnou vodovodnou sieťou k spotrebiteľom. Rozvodná vodovodná sieť v obci je vybudovaná profilu DN 160 - 100 mm v dĺžke 4980 m. Vodovod je v správe Stredoslovenskej vodárenskej prevádzkovej spoločnosti, a. s. Banská Bystrica, závod 01 Banská Bystrica.

¹¹ Banskobystrický samosprávny kraj, Oddelenie územného plánovania a životného prostredia, dotknutý orgán, OU-BB-OSZP3-2021/002032-035, 30.06.2021

Návrh zásobovania pitnou vodou

Stanovisko Stredoslovenskej vodárenskej spoločnosti (SVS, a.s.) k ÚP obce uvádza: V súvislosti s plánovanou výstavbou podľa návrhu ÚP je potrebné **rátať s potrebou rozšírenia rozvodnej vodovodnej siete** s napojením na jestvujúcu vodovodnú sieť IV. a V. tlakového pásma v novonavrhovaných urbanizovaných plochách RC 03 Močare, RC 04 Záhumná 1 v dĺžke 450m, RC 06 Pred Uhlište v dĺžke 750 m. Na dosiahnutie požadovaných tlakových pomerov vo vodovodnej sieti navrhuje SVS, a.s. vybudovať automatickú tlakovú stanicu ATS - 3 (ďalej ATS), ktorú navrhuje situovať pri areáli poľnohospodárskeho družstva, RC 08 - Medvedica v dĺžke 650 m; na dosiahnutie požadovaných tlakových pomerov vo vodovodnej sieti je navrhované vybudovať automatickú tlakovú stanicu ATS - 3 (ďalej ATS), ktorá bude spoločná aj pre územie RC 06, RC 10 (a+b) - Brezina v dĺžke 850 m, na dosiahnutie požadovaných tlakových pomerov vo vodovodnej sieti navrhujeme vybudovať automatickú tlakovú stanicu ATS - 1, ktorú navrhujeme situovať pri vstupe do územia RC Brezina, RC 11 - Záhumná 2 v dĺžke 250 m, RC 12 - Suchý vrch v dĺžke 1300 m, na dosiahnutie požadovaných tlakových pomerov vo vodovodnej sieti navrhujeme vybudovať automatickú tlakovú stanicu ATS - 2, ktorú SVS, a.s. navrhuje situovať pri vstupe do územia RC Suchý vrch.¹²

K návrhu zásobovania pitnou vodou v lokalitách RC 06, 08 a 10 odporúča StVPS, a.s. navrhnuť nový samostatný vodojem v lokalite Medvedica, aby navrhované lokality mohli byť zásobované vodou prostredníctvom gravitačnej rozvodnej vodovodnej siete.

Oba vodojemy Malachov - IV. tlakové pásmo o objeme 400 m³ a vodojem Pršianska terasa - V. tlakové pásmo o objeme 10 000 m³ majú k návrhovému roku 2030 postačujúcu kapacitu na zabezpečenie akumulácie pre časť obce Malachov spadajúcu do IV. a V. tlakového pásma.¹³

Pri schválení variantu B územného plánu bez lokality Breziny a Suchý vrch (odporúčaná varianta) je **celkovo potrebné dobudovať rozvodnú vodovodnú sieť v dĺžke 2 100 m** (vo variante A + 2150 m). Zo stanoviska SVS, a.s. k ÚP obce Malachov je zrejmé, že **spoločnosť neplánuje v dlhodobom horizonte žiadne investičné aktivity na rozšírenie vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry.**¹⁴

Zdroje pitnej vody a ich ochrana

Všeobecná ochrana podľa § 4 Vodného zákona (138/73 Z. z.) platí pre celé územie obce. Sprísnená - špeciálna ochrana vyplýva z § 19 zákona 138/73 o stanovení pásiem hygienickej ochrany (PHO) pre využívané vodné zdroje slúžiace pre hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a pre využívané zdroje prírodných liečivých vôd a minerálnych vôd stolových.

Vyhlásené ochranné pásma vodárenských zdrojov v území Malachov sa vzťahujú na podzemný vodojem Malachov a vodojem Pršianska terasa.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

V území obce je vybudovaná verejná kanalizácia v dĺžke 3460 m, ktorá je rozdelená na I. a II. etapu. Verejná kanalizácia spadajúca do I. etapy je jednotná kanalizácia v dĺžke 789 m, do ktorej sú zaústené splaškové a dažďové vody. Kanalizácia spadajúca do II. etapy odvádza len splaškové vody a je vybudovaná v dĺžke 2671 m profilu DN 300 mm. Splaškové vody zaústené do I. a II. etapy verejnej kanalizácie obce Malachov sú odvádzané zberačom AE do hlavného kanalizačného zberača mesta B.

¹² Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s., Partizánska cesta 5, 974 01 Banská Bystrica, List č.: 8629/2020-102.2-001, Zo dňa: 19.10.2020,

¹³ Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s., Partizánska cesta 5, 974 01 Banská Bystrica, List č.: 15367/2020-1258, Zo dňa: 9.10.2020

¹⁴ Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s., Partizánska cesta 5, 974 01 Banská Bystrica, List č.: 8629/2020-102.2-001 Zo dňa: 19.10.2020

Bystrica s napojením na mechanicko - biologickú čistiareň odpadových vôd (ďalej MB ČOV) Banská Bystrica - Rakytovce, s vyústením vyčistených odpadových vôd do recipientu Hron. Verejná kanalizácia je v správe Stredoslovenskej vodárenskej prevádzkovej spoločnosti, a. s. Banská Bystrica, závod 01 Banská Bystrica. **V ostatných častiach obce, ktoré nie sú napojené na verejnú kanalizáciu, sú odvádzané splaškové vody do žump a septikov, prípadne do trativodov a domových čističiek. Takýto spôsob likvidácie splaškových vôd je z hygienického hľadiska nepostačujúci.**

Dažďové vody zo striech domov, dvorov, komunikácií a príslušného terénu sú odvádzané rigolmi popri miestnych komunikáciách do miestnych tokov. V časti obce s verejnou kanalizáciou I. etapy sú dažďové vody odvádzané do kanalizačného zberača AE.

Návrh StVPS, a.s. pre novonavrhované obytné plochy (v Stanovisku k návrhu ÚP obce Malachov, 2020):

V obci Malachov navrhujeme na odvádzanie splaškových vôd v novonavrhovaných urbanizovaných plochách vybudovať gravitačnú splaškovú kanalizáciu o celkovej dĺžke 4350 m profilu DN 300 so zaústením do jestvujúcej verejnej kanalizácie. Likvidáciu splaškových vôd v množstve $Q_p = 3,51 \text{ ks}''$ z obce Malachov navrhujeme naďalej zabezpečovať na MB ČOV Banská Bystrica - Rakytovce s vyústením vyčistených vôd do toku Hron.

V navrhovaných plochách obce Malachov budú odvádzané len splaškové vody takto:

*V prímestskej rekreačnej zóne (PRZ) Medvedica k. ú. Malachov sú v súčasnosti vybudované ČOV pre hotel Medvedica a hotel Rija¹⁵ s kapacitou 46 - 55 EO, výkon 7,5 m³. deň a zaťaženie 3,0 kg BSK₅. deň. Odpadové vody po vyčistení sú odvádzané do recipientu Malachovského potoka. V PRZ Medvedica k. ú. Horné Pršany v súčasnosti nie je žiadna kanalizácia. **Verejná kanalizácia v lokalite za potokom je nedobudovaná.***

RC 03 - Močare - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách splaškovú kanalizáciu sieť s napojením na jestvujúci kanalizačný zberač AE na Ortútskej ulici.

RC 04 - Záhumná 1 - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 350 m profilu DN 300 s napojením na kanalizáciu v Baníckej ulici.

RC 06 - Pred Uhlíšte - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 1250 m profilu DN 300 s napojením na jestvujúcu kanalizáciu na Ortútskej ulici.

RC 08 - Medvedica - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 400 m profilu DN 300 s napojením na jestvujúcu kanalizáciu na Ortútskej ulici.

RC 09 - Ortúty - v rekreačných lokalitách obce navrhujeme zabezpečiť odvádzanie splaškových vôd do nepriepustných žump s pravidelným vývozom splaškových vôd na MB ČOV B. Bystrica.

RC 10 (a+b) - Brezina - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 1000 m profilu DN 300 s napojením na jestvujúcu kanalizáciu v ulici Bučinová (variant A – neodporúčaný)

RC 11 - Záhumná 2 - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 250 m profilu DN 300 s napojením na jestvujúcu kanalizáciu v Baníckej ulici.

RC 12 - Suchý vrch - dobudovať v novonavrhovaných urbanizovaných plochách kanalizáciu v dĺžke 1100 m profilu DN 300 s napojením na jestvujúci kanalizačný zberač AE v Ortútskej ulici. Ako

¹⁵ Hotel Rija bol plánovaný na mieste, kde v súčasnosti stojí RD v časti Medvedica, hotel Medvedica bol dokončený ako obytný dom.

alternatívne riešenie navrhujeme splaškové vody napojiť na splaškovú kanalizáciu v časti Pod Suchým vrchom, ktorá je trasovaná pozdĺž hranice k. ú. Malachov a B.Bystrica - Radvaň a napojená na kanalizačný zberač AF - 1 podľa schváleného v ÚPN mesta Banská Bystrica (Uznesením mesta Banská Bystrica 19/2015 z 24.3. 2015).

Dažďové vody zo striech sa navrhuje zachytávať pre úžitkové účely do podzemných dažďových zásobníkov. V prípade prebytku dažďových vôd určených na vlastnú spotrebu navrhujeme dažďové vody po vykonaní podrobného hydrogeologického prieskumu záujmového územia a preukázaní schopnosti podložia vsakovať povrchovú vodu, odvádzať do vsakovacích objektov. V prípade, že výsledkom hydrogeologického prieskumu sa preukáže, že územie nemá vhodné podmienky na vsakovanie, potom je potrebné dažďové vody odvádzať do dažďových rigolov zaústením do miestnych tokov.

Zoznam verejnoprospešných stavieb - vodohospodárske stavby súvisiace s novo navrhovanými obytnými územiami:¹⁶

- VH1 Výstavba vodovodného rozvodného potrubia v rozvojových lokalitách vrátane ATS
- VH2 Rekonštrukcia a výstavba vodovodných rozvodov v obci
- VH3 Výstavba splaškovej kanalizácie v obci
- VH4 Výstavba splaškovej a dažďovej kanalizácie v rozvojových lokalitách
- VH5 Výstavba dažďovej kanalizácie v rozvojových lokalitách
- VH6 Výstavba verejnej vodnej nádrže
- VH7 Výstavba ochrannej protipovodňovej hrádze

Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s. Banská Bystrica vo svojom stanovisku uvádza:

*„Naša spoločnosť **neplánuje v dlhodobom horizonte žiadne investičné akcie zamerané na rozvoj vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry.** Verejná kanalizácia v obci bola dobudovaná v rámci akcie Malachov kanalizácia II. etapa, spolufinancovanej z fondov Európskej Únie a Štátneho rozpočtu SR. V súčasnosti je investičný plán našej spoločnosti zameraný najmä na obnovu vodárenského majetku.*

*„Upozorňujeme, že **vzhľadom na kapacitu a stav zberača AE, ktorý bol budovaný obcou a odovzdaný do majetku našej spoločnosti, je pripájanie ďalších nehnuteľností na verejnú kanalizáciu limitované a do budúcnosti je potrebné vykonať opatrenia na zamedzenie prítoku balastných vôd do zberača. Toto vyjadrenie platí dva roky od jeho vydania.**“¹⁷*

StVPS, a.s. takisto neplánuje v záujmovom území žiadne investičné akcie rozšírenia verejného vodovodu a verejnej kanalizácie, prevádzkuje len existujúcu infraštruktúru v majetku StVS, a.s. resp. v majetku súkromných investorov.

K odvádzaniu splaškových odpadových vôd z lokalít RC 1 - RC 12 StVPS, a.s. uvádza:¹⁸

*Upozorňujeme, že odvádzanie splaškových odpadových vôd z novo navrhovaných lokalít v rámci konceptu ÚPN **bude možné až po rekonštrukcii kanalizačného zberača „AE“,** ktorý je trasovaný v koridore Malachovskej cesty a ktorý odvádza odpadové vody z celej obce Malachov smerom na ČOV Banská Bystrica. Predmetný kanalizačný zberač je v súčasnosti preťažovaný pri dažďovom prítoku,*

¹⁶ Zo stanoviska Stredoslovenskej vodárenskej prevádzkovej spoločnosti, a.s. pre ÚP obce Malachov

¹⁷ Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s., Partizánska cesta 5, 974 01 Banská Bystrica, List č.: 8629/2020-102.2-001, zo dňa: 19.10.2020

¹⁸ Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s., Partizánska cesta 5, 974 01 Banská Bystrica, List č.: 15367/2020-1258, zo dňa 10. 9. 2020

nátokom neznámych balastných vôd, čo spôsobuje pri jeho prevádzkovaní kapacitné problémy. Z uvedeného dôvodu je z hľadiska zabezpečenia bezpečného odvádzania odpadových vôd a z hľadiska prevádzkovateľa tohto kanalizačného zberača, potrebné v blízkej budúcnosti riešiť jeho rekonštrukciu a odstránenie nátku neznámych balastných vôd, resp. zväčšenie jeho kapacity pre bezproblémové odvádzanie súčasného celkového prietoku odpadových vôd.

Dobudovanie vodovodnej rozvodnej siete a splaškovej kanalizácie je nevyhnutným predpokladom pre rozvoj novonavrhovaných lokalít určených pre individuálnu bytovú výstavbu. Zo stanovísk StVS, a.s. a StVPS ako dodávateľa vody a prevádzkovateľa infraštruktúry vyplýva, že v dlhodobom horizonte neplánujú investičné akcie na dobudovanie infraštruktúry. Dobudovanie tejto infraštruktúry by mala obec zabezpečiť najskôr v lokalitách s už vybudovanými domami.

Zásobovanie elektrickou energiou

Hlavným napájacím bodom pre zásobovanie riešeného územia obce Malachov elektrickou energiou je z hľadiska širších územných vzťahov elektrická rozvodňa a transformovňa Rz 110/22 kV Fončorda v Banskej Bystrici. Z tejto rozvodne a transformovne sú vyvedené 22 kV distribučné linky v smere do záujmového územia obce. Distribučné vedenia 22 kV slúžia pre rozdelenie elektrickej energie z nadradenej sústavy.

Záujmovým územím obce prechádza trasa VVN 110 kV vedenia v smere Rz Fončorda Banská Bystrica - Rz Lieskovec Zvolen.

Zásobovanie teplom

Prevažujúci spôsob vykurovania obce je plynové v kombinácii s tuhým palivom alebo elektrinou. Tepelná energia je používaná predovšetkým na vykurovanie objektov a prípravu teplej úžitkovej vody. Spotreba tepelnej energie je svojim charakterom sezónna. Z obnoviteľných zdrojov sa používa najmä drevo.

Plynofikácia

Obec Malachov je pripojená na jestvujúcu regulačnú stanicu RS VTL/STL. Regulačná stanica RS VTL/STL disponuje dostatočným výkonom pre ďalší rozvoj plynofikácie v obci. Strednotlakový výstup z RS je s pretlakom do 300 kPa s doregulovaním tlaku pri odberných miestach a STL plynovod prechádza v trase popri prístupových komunikáciách k jednotlivým odberateľom s pretlakom do 100 kPa.

Odpadové hospodárstvo

Obec Malachov nemá vo svojom katastrálnom území skládku odpadu a ani sa neuvažuje o jej zriadení. Obec má upravené nakladanie s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi, vznikajúcimi v obci cez VZN. Separovaný zber využiteľných zložiek komunálneho odpadu je v súčasnosti organizovaný v rôznych formách, separované zložky budú využité ako druhotné suroviny. Obec má zberné miesto na nadrozmerný a iný odpad v prenajatých priestoroch, ktoré kapacitne nie je postačujúce. Biologicky rozložiteľný odpad obyvatelia kompostujú v domácich kompostéroch, ktoré získali v projekte Bioobec. Na obecných cintorínoch sa biologický odpad nekompostuje, sú preň určené nádoby na zmesový komunálny odpad.

Stanovisko k ÚP obce Malachov odporúča pre obec **zabezpečiť aktualizáciu Programu odpadového hospodárstva obce Malachov** na najbližšie obdobie s cieľom zlepšenia systému nakladania s odpadmi.

Verejné osvetlenie

Osvetlenie ciest, komunikácií a verejných priestranstiev je vybudované úspornými svietidlami LED. Ovládanie VO je centrálnou prostredníctvom impulzných káblov pri transformátorových stanicách.

Dobudovanie verejného osvetlenia je požadované zo strany obyvateľov, ktorí bývajú v doteraz neosvetlených častiach obce (časť Medvedica, Pred Uhlište, Bučinová smerom k cintorínu)

Rádiokomunikácie

V obci je príjem televízneho signálu zabezpečovaný cez digitálny signál, ktorý je šírený v rámci rádiokomunikácií SR, pričom väčšina občanov v rodinných domoch má zabezpečený signál prostredníctvom vlastných satelitných zariadení.

Miestny rozhlas

Rozhlasová ústredňa je umiestnená v budove obecného úradu. Vedenie miestneho rozhlasu je vedené pozdĺž miestnych komunikácií, väčšinou súběžne s telefónnym vedením a vedením NN. **Súčasný stav miestneho rozhlasu je nevyhovujúci a vyžaduje si kompletnú rekonštrukciu a dobudovanie v celej obci**, na čo upozorňujú v prieskume aj obyvatelia obce.

Telekomunikácie

Územie obce patrí pod uzlový telefónny obvod Banská Bystrica. Kapacita telefónnej ústredne je vyhovujúca. Pokrytie signálu mobilných telefónnych operátorov je postačujúce. Vyhovujúca je kvalita televízneho signálu a internetu. Miestna telefónna sieť v obci a jej miestnych častiach je prevedená káblami v zemi a vzdušným vedením. Pripojenie telefónnych účastníkov je z UR osadených na stĺpoch, vzdušnými vedeniami.

Optický internet nie je dostupný v celej obci, je dostupný od začiatku obce po školu a od školy po križovatku Baníckej ulice a Ortútskej cesty . Schválený bol **projekt Wifi pre teba**, v rámci ktorého bude vytvorených v obci 10 „hot spotov“ s verejne prístupným internetom:

Bod č. 1	Zastávka pred Určinou
Bod č. 2	Zastávka Hostinec
Bod č. 3	TJ Slovan
Bod č. 4	Obecný úrad
Bod č. 5	ZŠ s MŠ
Bod č. 6	Zastávka Strelec
Bod č. 7	Zastávka Mazúch
Bod č. 8	Zastávka Kopanice
Bod č. 9	Most
Bod č. 10	Medvedica

Hodnotenie technickej infraštruktúry

Stav dopravnej infraštruktúry je nevyhovujúci v miestnych koridoroch ulice Banícka a Bučinová. Hlavná komunikácia Ortútska cesta je čiastočne obnovená. Na Ortútskej ceste chodci nemajú k dispozícii chodníky, a preto je využívanie komunikácie chodcami spojené s pocitmi ohrozenia motorovou dopravou. Polovica zastávok autobusovej dopravy v obci nie je zastrešená. Obyvateľom nových obytných častí Medvedica a Pred Uhlište chýba ďalšia autobusová zastávka v blízkosti ich domov.

V obci je potrebné dobudovať kanalizáciu a vodovod, a to najmä v novovybudovaných zónach. Umožnenie výstavby v zónach navrhovaných v novom územnom pláne vyvolá potrebu vysokých investícií do budovania kanalizačnej a vodovodnej siete. Tiež je potrebné dosiahnuť, aby sa na splaškovú kanalizáciu pripojili všetky domy, u ktorých je to technicky možné. V niektorých obytných lokalitách je potrebné dobudovať verejné osvetlenie. Rekonštrukciu a doplnenie si vyžaduje aj obecný rozhlas.

V odpadovom hospodárstve obyvatelia požadujú zabezpečiť zber väčšieho bioodpadu zo záhrad priamo z dvorov a rozšíriť otváracie hodiny zberného dvora. Je potrebné ďalej znižovať množstvo zmesového komunálneho odpadu a motivovať obyvateľov k znižovaniu produkcie odpadov, ich dôslednej separácii a domácomu kompostovaniu, ako aj umožniť separáciu a kompostovanie biologicky rozložiteľného odpadu na cintorínoch. Z prieskumu medzi obyvateľmi vyplýva požiadavka zaviesť množstevný zber odpadu, t.j. prispôbiť platby za odpad množstvu vyprodukovaného zmesového komunálneho odpadu. Stanovisko príslušného orgánu k ÚP odporúča aktualizovať Plán odpadového hospodárstva obce.

1.6 Hospodárska základňa

Hospodárenie obce

V období od roku 2015 – 2021 sa hodnotenie finančného zdravia¹⁹ obce Malachov pohybovalo okolo hodnoty 5 z celkovej maximálnej hodnoty 6, čo predstavuje **výborné finančné zdravie**. Hodnota finančného zdravia sa vyhodnocuje na základe stavu týchto zložiek: Celkový dlh, Dlhová služba, Bilancia bežného účtu, Závazky po lehote splatnosti a Závazky aspoň 60 dní po splatnosti.

Obec nie je zadlžená a po väčšinu obdobia vykazovala **pozitívnu bilanciu bežného účtu** (rozdiel medzi bežnými príjmami a bežnými výdavkami, s výnimkou roka 2021. Vývoj bilancie bežného účtu vykazoval za sledované obdobie veľké výkyvy, od 1,28 % v roku 2015 cez maximálnu hodnotu 17,98 % v roku 2017 až po – 1,24 % v roku 2021.

Na druhej strane, v **intenzite investovania** (kapitálové výdavky - kapitálové príjmy) / (bežné príjmy)) vykazuje obec s výnimkou roka 2015 podpriemerné hodnoty pohybujúce sa pod nulou alebo okolo nuly, až v roku 2021 znovu mierne vzrástla na 7,89 %.

Ukazovateľ informuje, akú časť bežných príjmov samospráva v danom roku preinvestovala. Vypovedá teda o tom, **ako dokáže samospráva hospodáriť** (koľko zo svojich bežných príjmov si dokáže odložiť) a následne tieto prostriedky **využiť na zveľaďovanie majetku**. Poznámka: Ak je hodnota ukazovateľa záporná, znamená to, že kapitálové príjmy boli vyššie ako kapitálové výdavky. Inak povedané, samospráva za daný rok predala viac majetku ako obstarala.

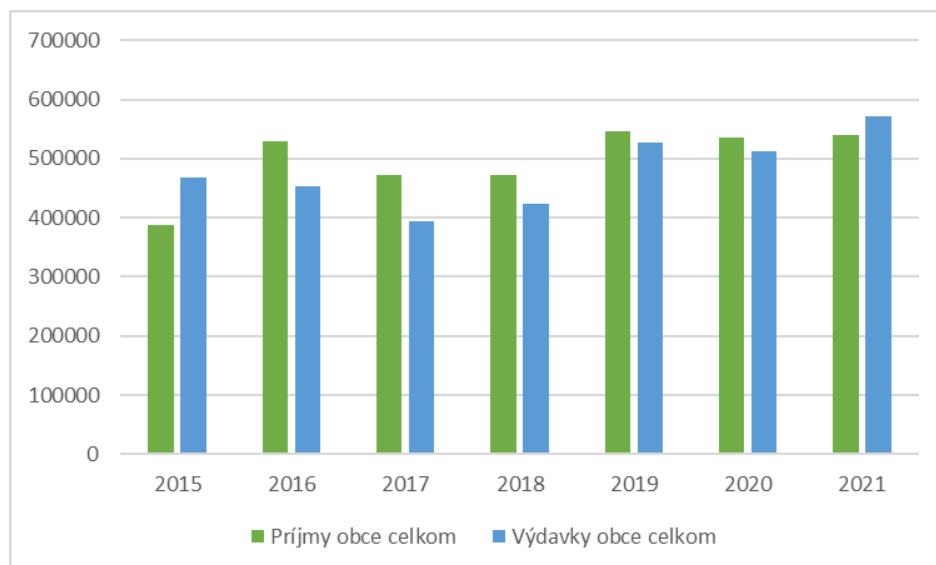
Dôsledkom nízkej intenzity investovania je vysoký investičný dlh na majetku obce, najmä obecných budovách a cestnej infraštruktúre, ktoré si budú **vyžadovať vysoké investície** v nasledujúcom období.

Vývoj príjmov a výdavkov obce je v sledovanom období kolísavý, celkový trend je mierne stúpajúci. Podrobné informácie o príjmoch a výdavkoch obce sú uvedené v grafoch nižšie.

Obec má jednu rozpočtovú organizáciu – Základnú školu s materskou školou. V roku 2021 predstavovali výdavky na vzdelávanie 44%, čo je porovnateľné s priemerom obcí na Slovensku (43 %). Po miernom poklese v roku 2018 sa tieto výdavky každý rok zvyšovali. V roku 2016 boli výdavky najvyššie vďaka investícii do rekonštrukcie strechy.

¹⁹ Ineko – Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy: Hospodárenie obcí, krajov a ich organizácií : <http://www.hospodarenieobci.sk/profil/samosprava/580244/2021/1>

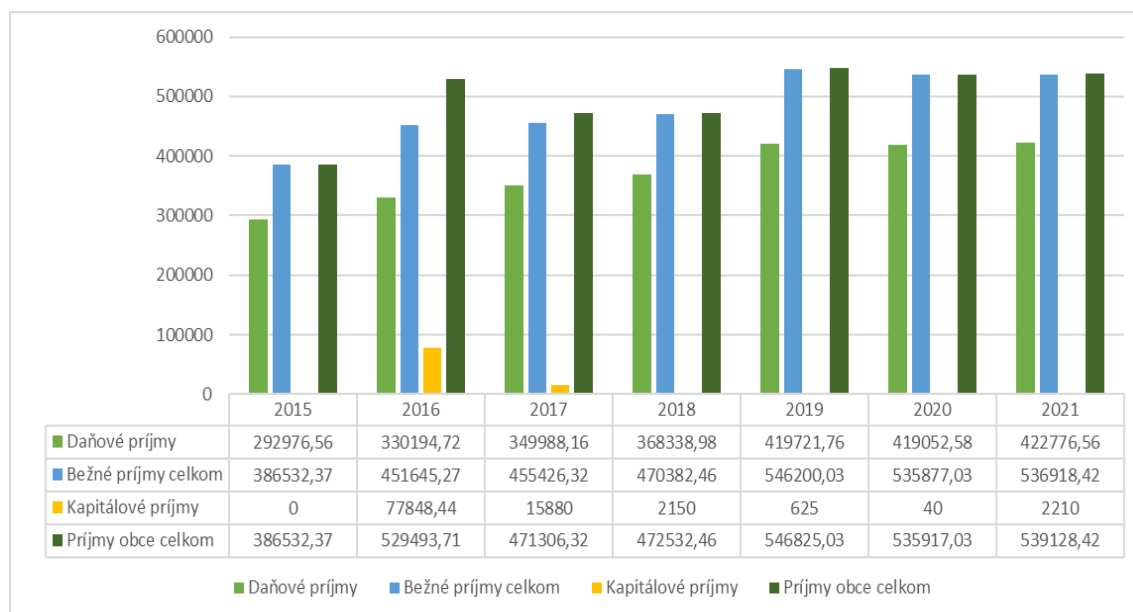
Graf 18 Celkové príjmy a výdavky obce v €

Zdroj: Vlastné spracovanie, údaje OÚ Malachov

Daňové príjmy obce za sledované obdobie postupne rastú a tvoria **viac ako 70 %** bežných aj celkových príjmov obce. V roku 2021 tvorili **bežné príjmy 94 % príjmov**, zatiaľ čo priemer v obciach na Slovensku bol 82 %. Granty a transfery tvorili 16 % rozpočtu, pričom priemer na Slovensku je v danom roku 37%. Z nedaňových príjmov tvorili v roku 2021 najvyšší podiel administratívne a iné poplatky (80 % oproti 49 % priemeru), príjmy z podnikania a vlastného majetku dosahovali 11 % (oproti 29 % priemeru obcí).

Graf 19 Štruktúra príjmov obce v €

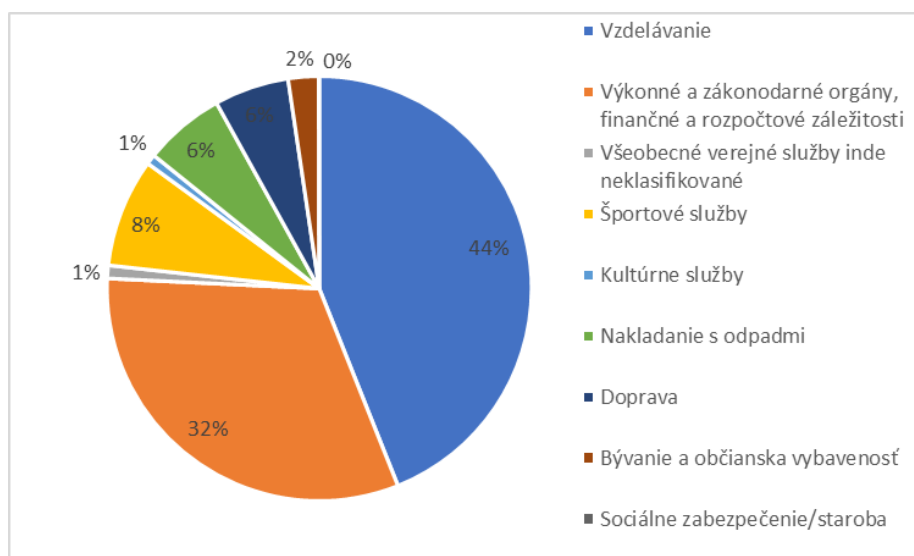

Zdroj: Vlastné spracovanie, údaje OÚ Malachov

Po väčšinu sledovaného obdobia celkové výdavky obce len mierne prevyšujú bežné výdavky, vyššie kapitálové výdavky presahujúce 50 tis € boli naposledy v roku 2015. Ako bolo uvedené vyššie, **najvyšší podiel bežných výdavkov ide na vzdelávanie (ZŠ s MŠ, ŠKD a ŠJ)**. Druhú najvyššiu položku tvoria **všeobecné verejné služby** (33 % v roku 2021 oproti 27 % priemeru obcí). Z týchto výdavkov

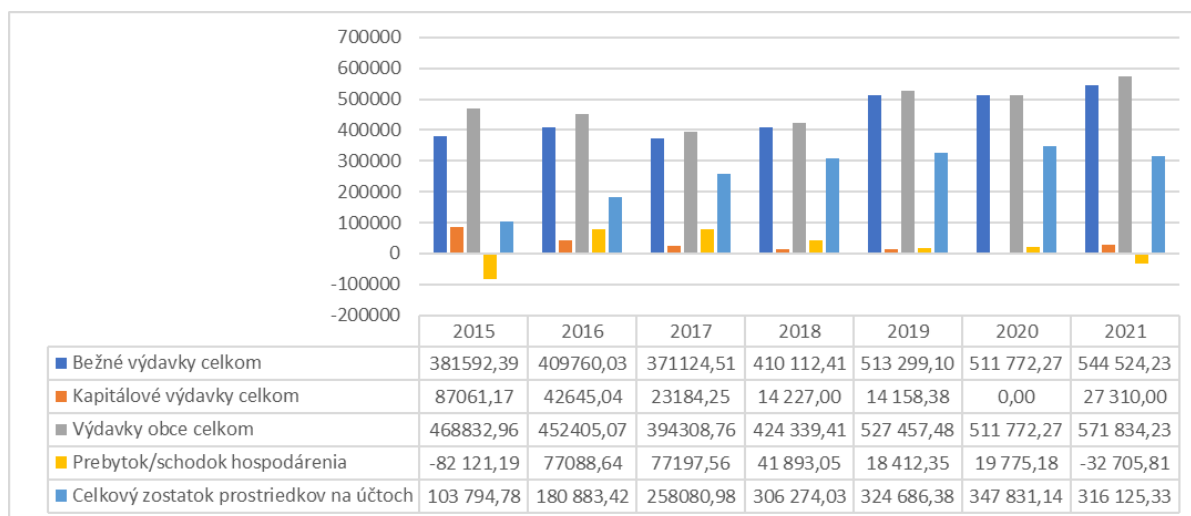
tvorí **podiel výdavkov na správu obce** (výkonné a zákonodarné orgány, finančné a rozpočtové záležitosti) **97 %** (priemer obcí je 88 %, rok 2021).

Graf 20 Štruktúra bežných výdavkov obce v roku 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie, údaje INEKO

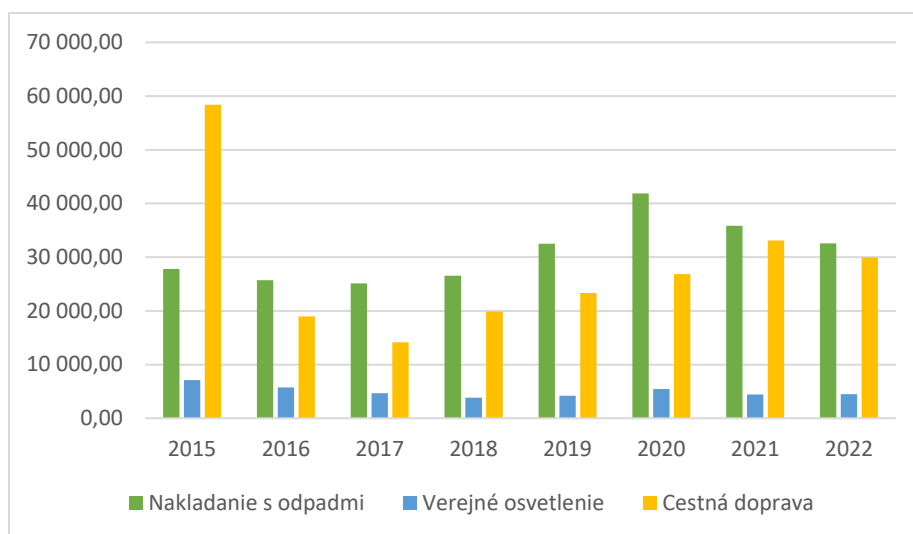
Graf 21 Štruktúra výdavkov obce podľa typu v €

Zdroj: Vlastné spracovanie, údaje OÚ Malachov

Pre porovnanie uvádzame aj vývoj výdavkov, ktoré tvoria len malé percento z celkových výdavkov obce. V týchto sumách sú zahrnuté bežné aj kapitálové výdavky, preto je v roku 2015 pri cestnej doprave oveľa vyššia suma ako po iné roky.

Graf 22 Vývoj výdavkov za vybrané služby v obci Malachov

Zdroj: Vlastné spracovanie, údaje OÚ Malachov

Vidíme, že náklady na tieto vybrané služby majú v sledovanom období kolísavý charakter, v posledných 3 rokoch klesali náklady na nakladanie s odpadmi aj náklady na verejné osvetlenie (prevádzku). Náklady na údržbu ciest závisia najmä od počasia v zime.

Úroveň spravovania obce, ktorého súčasťou je **hospodárenie** s financiami (zadlženosť, investovanie, výsledok hospodárenia, kvalita rozpočtu, **miestne dane a poplatky** - výška miestnych daní a poplatkov: z nehnuteľnosti, za odpad, psa..., **informovanie a plánovanie** - dostupnosť a prehľadnosť informácií o dianí, kvalita územného plánu, **prenesené kompetencie** - spokojnosť s nemocnicami, školami a domovmi sociálnych služieb, úzko súvisí **so stavom majetku obce a rozsahom a kvalitou poskytovaných služieb**.

Preto je dôležité popri rozpočte sledovať v akom stave je **majetok obce** (**cesty** – výstavba, údržba a kvalita miestnych komunikácií, verejný priestor – rozvoj, údržba a kvalita zelene, chodníkov, lavičiek..., **budovy** – údržba spravovaných objektov: kultúrne a športové zariadenia, pamiatky, cintoríny...) a aký je **rozsah a kvalita poskytovaných služieb** (nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom, udržiavanie čistoty, **energie** – verejné osvetlenie, zásobovanie vodou a nakladanie s odpadovými vodami, **doprava** – verejná hromadná doprava, verejný poriadok – **bezpečnosť**, obmedzovanie a zakazovanie vybraných činností.

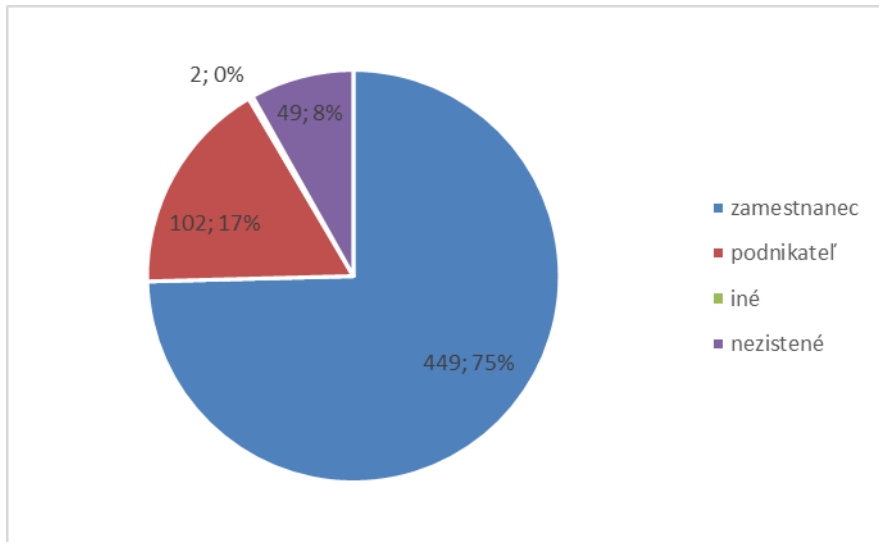
Komerčné služby v obci, podnikanie a zamestnanosť

Ľahká dostupnosť služieb v blízkom krajskom meste je zrejme hlavnou príčinou, prečo je v obci len málo prevádzok, ktoré tu poskytujú obyvateľom tovary a služby. Napriek tomu tu sídli pomerne veľké množstvo podnikateľských subjektov, ktoré poskytujú svoje služby aj obyvateľom Malachova. Sú to napríklad krajčírstvo, čalúnnictvo, inštalatéri, kovovýroba, zámočníctvo, sadrokartóny, maliarske a natieračské práce, stavba kachľových pecí, reklama, účtovníctvo a projektovanie a iné.

K 1. 2. 2023 sídlilo v Malachove podľa Obchodného registra spolu 58 firiem. Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva žije v Malachove 102 samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO), čo predstavuje 17 % z ekonomicky aktívnych obyvateľov. Väčšina podnikateľských subjektov má svoje prevádzky alebo poskytuje služby najmä mimo obce, možnosť zamestnať sa v obci je nízka. Možnosti zamestnania poskytuje **obecný úrad, ZŠ s MŠ v Malachove, obchod COOP Jednota, pohostinstvo Kaktus a vináreň Bonanza**.

Obecný úrad poskytuje podnikateľským subjektom priestor prezentovať svoje služby na webstránke obce na podstránke **Firmy a podnikatelia** <https://www.malachov.sk/obec-2/firmy/>, čo doteraz využilo **iba 11 podnikateľov**.

Graf 23 Štruktúra ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa postavenia v zamestnaní

Zdroj: vlastné spracovanie, údaje z SODB 2021 (k 1. 1. 2021)

V obci podnikajú aj samostatne hospodáriaci roľníci, ktorých evidenciu vedie obec. Chov oviec a dobytky umožňuje spásanie a kosenie lúk v katastri obce, čo je veľkým prínosom pre udržiavanie krajiny a lúčnych ekosystémov. Pomocou mechanizmov, ktoré majú k dispozícii, môžu poskytovať aj niektoré služby v obci, napríklad zimnú údržbu.

Rekreácia a cestovný ruch

Obrázok 2 Náučný prírodovedný chodník vedie aj po oblúbenej bežkárскеj trase z H. Pršian na Králiky. Foto Ľ. Kubišová

Obec Malachov sa nachádza v atraktívnom prírodnom prostredí v blízkosti krajského mesta a je východiskovým bodom viacerých turistických trás. Prírodné pozoruhodnosti v okolí Malachova opísal A. Lichý v monografii *Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou* v kapitole *Osem prírodných divov Malachova*. Uvádza v nich **pralesy** nad Malachovom (Horná Skala patrí do NPR Pralesy Slovenska), **skalné bralá a útvary** (Horná a Dolná skala, Horná roveň – prírodná pamiatka, Velestúr, Skalka, Trávny Ždiar, Malachovské skalky), **ľadové diery** (mikroklimatický unikát), **Ortútske jazierko**, **Kamenné more**, **Malachovská tiesňava**, **Malachovský vodopád** a starý **Tis obyčajný**. Tieto prírodné krásy sú verejnosti sprístupnené prírodovednou vetvou Malachovských náučných chodníkov, na ktorých sa turisti môžu dozvedieť informácie o pôvode a význame týchto prírodných úkazov. Banský chodník spája miesta s pozostatkami významnej ťažby rumelky (ortufovej rudy) zo stredoveku a oboznamuje návštevníkov s jej históriou aj technológiou vtedajšej ťažby. Tieto dve trasy v horách nadväzujú na historický chodník, ktorý začína v obci Malachov pri **Múzeu tradičného bývania (Kováčovie dom)** a popod **Veľký hrádok - výšinné sídlisko** z neskej doby bronzovej, staršej doby železnej, mladšej doby železnej, doby rímskej, sťahovania národov.

Okrem **turistických trás** spájajúcich Malachov s miestami v Kremnických vrchoch a susediacich obcí sú v okolí značené aj neznačené **cyklistické trasy**, ktoré vedú po lesných spevnených aj nespevnených cestách – zväžniciach. Na vstupoch sú často osadené rampy, ktoré cyklistom komplikujú prejazd.

Chýba bezpečné prepojenie cyklistickou komunikáciou z mesta Banská Bystrica na trasy v Malachovskej doline a ďalej.

„Malachovská“ zväžnica z H. Pršian smerom na Králiky je za dobrých snehových podmienok upravovaná na bežecké lyžovanie. O jej údržbu sa tiež starajú dobrovoľníci, nadšenci cyklistiky aj bežeckého lyžovania z Malachova.

Vhodným nástupným bodom ale aj miestom na oddych je **rekreačná lúka „Pod Skalkou“**, ktorá sa nachádza nad obcou pri potoku. V tesnej blízkosti sa nachádza Kamenné more, trochu ďalej je bralo Skalka, Malachovská tiesňava aj Malachovský vodopád. Poskytuje turistom a výletníkom vhodné zázemie – prístrešok, ohniská, lavičky, ihrisko aj parkovisko a je obľúbeným miestom na individuálne aj skupinové výlety a podujatia. Na údržbu miesta môžu návštevníci prispieť dobrovoľným príspevkom cez zaslanie sms. Malachovské náučné chodníky aj rekreačná lúka sú výsledkom dobrovoľníckych iniciatív miestneho občianskeho združenia Malachovská dolina, ku ktorým sa pripojili mnohí aktívni obyvatelia Malachova aj okolia. Aktívni dobrovoľníci sa stále podieľajú na údržbe chodníkov, o lúku sa stará obec Malachov.

Rekreačný a turistický potenciál okolia Malachova využívajú tak domáci obyvatelia, ale aj majitelia chat v Ortútoch a návštevníci, ktorí sa môžu **ubytovať v dvoch zruboch** (po 12 miest) v časti Medvedica.

Prírodne hodnotné a turisticky atraktívne prostredie, pralesy s prírodnými procesmi nepoznačenými ľudskou činnosťou sú potenciálom, ktorý by sa dal využiť na rozvoj **ekoturizmu**. **Ekoturizmus, zážitkový a vedecký turizmus** sa snaží podnecovať a využívať záujem verejnosti o prírodu, pri súčasnom obmedzení negatívnych zásahov do životného prostredia, ktoré turistický ruch prináša. Cieľom týchto foriem turizmu je zabezpečenie rozvoja regiónov so zachovalou prírodou tak, aby táto aj naďalej zostala zachovaná. Vhodné je ich rozvíjať najmä v tých regiónoch, kde chránené územia prinášajú určité obmedzenia vo využívaní krajiny, aby úžitky, ktoré plynú z turistického ruchu tieto obmedzenia vykompenzovali.

Ekoturizmus vytvára potenciál pre sprievodcovské služby, ubytovanie, reštauračné služby, požičovňu bicyklov, cyklonabíjačky a podobnú infraštruktúru, čo vytvára **podnikateľské príležitosti pre obec** alebo súkromných podnikateľov.

1.7 Kultúrne a spoločenské zdroje

Kultúrno-historický potenciál

Obec má dávne osídlenie, o čom svedčí nálezisko prehistorických pamiatok v lokalite Hrádok – dva mlaty z červenkastého kvarcitového kameňa z mladšej doby kamennej, črepy veľkých nádob z laténskej doby, železná ruda a kusy z mlynského kolesa. V miestnej časti Dolné Pršany je sídlisko z doby lužickej.

Rovnomenný potok (Malcho) sa spomína už r.1291, no prvá písomná zmienka pochádza z roku 1327. Osada patrila rodine Barla zo Sásovej, potom rôznym zemanom, najmä rodine Radvanských. Po založení Banskej Bystrice r.1255 uhorským kráľom Belom IV. počas nemeckej kolonizácie boli povolani do banských oblastí nemeckí obyvatelia, ktorí boli zakladatelia banskej osady v r.1422

"Maleho" v r. 1446 pod názvom "Malacho" a v r.1467 "Malachow". Toto osídlenie dokazujú aj priezviská: napr. Play, Rozemberger, Steinsdorfer, Mayer. Ťažba bola zameraná na striebro, železo a ortuť. Okrem baníctva sa obyvatelia živili povozníctvom a prácou v Radvani a Banskej Bystrici., v 15. storočí aj výrobou pušného prachu (Stupy). Remeselníci mali aj vlastný cech. Ešte začiatkom 20. storočia obyvatelia odchádzali na sezónne poľnohospodárske práce na Dolnú zem a podomácky vyrábali drevené náradie.

Začiatkom 20. storočia **splynula s**

Malachovom obec Dolné Pršany nachádzajúca sa na pravom brehu potoka. Pripomínajú to dva cintoríny na protíľahlých svahoch údolia. Prvá a druhá svetová vojna zasiahla do životov občanov, čoho dôkazom je postavený pomník osemnástim padlým obetiam 1.svetovej vojny a pamätná tabuľa na kultúrnom dome obetiam 2. svetovej vojny, ktorá skončila v obci oslobodením 25. 3. 1945. Pôvodnú zástavbu z 19. storočia pripomínajú drevené zrubové domy väčšinou v kožuchu s bielením, užšou stranou orientovanou k ceste, trojpriestorové, s otvoreným dvorom. Hospodárske budovy sú situované pravouhlo na obytnú časť. Pôvodne boli v pitvoroch otvorené ohniská a pece v izbe. Ukážkou pôvodného bývania je **Múzeum v Kováčovie dome**.

Významnou pamiatkou v obci je **Evanjelická a.v. ľudová škola**, ktorá bola v Malachove založená v roku 1858. Avšak už do roku 1857 sa datujú prvé návrhy na zriadenie školy pod ktoré sa podpísali významné osobnosti a to najmä **Andrej Braxatoris - Sládkovič**, vtedajší farár v Radvani, ďalej **Ján Fux**, dekan a farár v Slovenskej Ľupči a barón **František Radvanský**, poddozorca ev.a.v. cirkvi. Významnou mierou k tomu prispel aj **Ľudovít Haliarsky**, školský správca a lesný strážca v Ortútoch. Návrh na zriadenie dvoch samostatných škôl, a to jednej v Horných Pršanoch a druhej pre potreby Malachova a Dolných Pršian v Malachove, schválilo spoločné zhromaždenie evanjelického obyvateľstva týchto troch obcí dňa 9. mája 1858. Prakticky ihneď bola v priestoroch predošlej obecnej pastierne zriadená škola, kde vyučovanie začalo už v letných a jesenných mesiacoch. Andrej Braxatoris - Sládkovič túto školu vysvätil a odovzdal do užívania dňa 31. októbra 1858 a oficiálna výučba začala 2. novembra.

V katastrálnom území Malachov sa nachádzajú **evidované archeologické nálezy a náleziská:**²⁰

1. **Veľký hrádok - výšinné sídlisko**, neskorá doba bronzová, staršia doba železná, mladšia doba železná, doba rímska, sťahovanie národov (národná kultúrna pamiatka zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č.2188/1)

2.**Dolné Pršany - lužické sídlisko/pohrebisko**

3.intravilán obce – pravý breh Malachovského potoka, ojedinelý nález **eneolitického kamenného sekeromlatu**

4.Malachovský potok - úsek nadväzujúci na banskobystriickú miestnu časť Stupy, **doklady výroby pušného prachu**

5.Ortúty - **doklady ťažby a spracovania ortuti**

²⁰ Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, príslušný úrad na úseku ochrany pamiatkového fondu, KPUBB-2021/13977-356861/KLA,FRA, 28.07.2021

6. Veľká studňa - doklady ťažby a spracovania ortuti

Na riešenom území sa nenachádzajú evidované pamiatkové územia, vyhlásené v zmysle pamiatkového zákona.

Všeobecne záväzné nariadenie obce Malachov č. 121/2021 o evidencii pamätihodností obce Malachov upravuje spôsob utvorenia a odborného vedenia evidencie pamätihodností a určuje podmienky

výberu a zápisu do Zoznamu pamätihodností obce. Cieľom tohto VZN je vyhlásiť pamätihodnosti obce a schváliť ich evidenciu v záujme ochrany ich kultúrnohistorickej hodnoty, zachovanie a zlepšenie ich stavu pre budúce generácie. Je chvályhodné, že obec venuje pozornosť svojmu kultúrnemu dedičstvu a má záujem o jeho ochranu a propagáciu.

Nehmotné kultúrne dedičstvo

Súčasťou kultúrneho dedičstva sú ľudové tradície, zvyky, pôvodné remeslá, etnografické prejavy (slovesná a hudobná kultúra, odev, nástroje, výrobky), folklórne slávnosti a expozície významných osobností. Obec vydala v roku 2019 monografiu obce „Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou“, ktorá vo veľkej miere zachytáva najmä nehmotné kultúrne dedičstvo a stáva sa tak aj jeho súčasťou.²¹

Históriu Malachova už predtým skúmal a zviditeľňoval T. Cimerman, ktorý svoje články zverejňuje na webstránke **malachovo.sk** a pripravil aj publikácie so starými fotografiami zachytávajúcej život v Malachove. Tradičnú kultúru, spolu s výročným aj rodinným zvykoslovím, ľudovým odevom, zamestnaním a hospodárením, ako aj ľudovou architektúrou podrobne popísala v monografii obce etnologička Z. Drugová, ktorá sa tejto téme dlhodobo venuje. Ďalšie kapitoly sú venované aj tradičnej hudobnej kultúre, výtvarnej kultúre, divadlu a chotárnym názvom.

V obci sa zachovávajú niektoré folklórne zvyky, napríklad **fašiangový sprievod**, **koleda**, **pochovávanie basy** ale tiež **stvanie mája** na Turíce. Ich nositeľmi sú najmä mladí ľudia. Tradície výročného zvykoslovia tiež udržiava základná škola s materskou školou, ktorá je zameraná aj na regionálnu výchovu.

Okrem Fašiangov je v Malachove stále živá tradícia **ochotníckeho divadla**, ktorú udržiava divadelný súbor Malá Chova z Malachova. Divadelné predstavenia, ako aj iné spoločenské a kultúrne podujatia – koncerty, prednášky, výstavy, plesy a zábavy organizované miestnymi združeniami priťahujú do

²¹ Bárdiová, M. a kol., 2019. Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou. Banská Bystrica : OÚ Malachov, 2019.

Malachova aj veľa cezpoľných návštevníkov a majú dobrú povest'. Ku zvýšeniu ich úrovne je potrebné **doplniť a skvalitniť najmä technické zázemie (ozvučenie, osvetlenie) kultúrneho domu** a zabezpečiť energetickú udržateľnosť budovy.

Vzdelávanie, šport a spolky

Základná škola s materskou školou

Obrázok 3 Základná škola v Malachove vytvára žiakom príležitosti na všestranný osobnostný rozvoj.

V obci pôsobí málotriedna základná škola 1.-4. roč. s materskou školou. **Materská škola** je v originálnej kompetencii obcí a v súčasnosti bojuje s nedostatkom financií na pokrytie mzdových nákladov potrebného personálu. Do originálnych kompetencií ešte patrí školský klub detí a školská jedáleň. Tieto služby

hradí obec z vlastného rozpočtu, aj keď výška podielových daní závisí nielen od počtu detí v Malachove, ale aj od faktu, že obec prevádzkuje materskú školu. Bez materskej školy by teda boli aj podielové dane nižšie.

Základná škola je prenesenou kompetenciou a jej fungovanie hradí štát. Optimálny počet žiakov v málotriednej škole, kde sú v jednej triede dva ročníky, je v súčasnom priestore asi 30 žiakov. Tento počet by bol ľahko dosiahnuteľný za predpokladu, že by v základnej škole pokračovali žiaci materskej školy, kde počet žiakov trvale prevyšuje 30. Škola sa radí k moderným málotriednym školám rodinného typu **s individuálnym prístupom ku žiakovi**. Zásadnou prednosťou takejto školy je skutočnosť, že v dvoch triedach je menej žiakov a vyučujúci má možnosť venovať sa žiakom dôslednejšie, a že žiaci pracujú vo **vekovo rôznorodých skupinách**. Ďalšou výhodou malachovskej školy je **prepojenosť s materskou školou**, ktorá je umiestnená v hornej časti tej istej budovy. Proces adaptácie a prechodu detí do prvého ročníka základnej školy je preto plynulý a pre žiakov je oveľa jednoduchšie adaptovať sa na nové prostredie vo veku 10 – 11 rokov, keď nastupujú do 5. ročníka. Z prieskumov medzi rodičmi žiakov ZŠ vyplýva **veľká spokojnosť s výučbou aj bohatými mimoškolskými aktivitami, ktoré všestranne rozvíjajú osobnosť a talenty žiakov** – hra na flaute, divadlo, rozvíjanie čítania, manuálnych zručností a pestré športové aktivity. Veľkou výhodou je tiež **samostatnosť žiakov**, keďže môžu chodiť do školy sami. Práve **blízkosť školy** je považovaná za jednu z najdôležitejších vlastností pri hodnotení kvality vzdelávania.

Budova školy bola postavená obyvateľmi Malachova v 60-tych rokoch a výučba sa tu začala v 70-tych rokoch. Budova odvtedy neprešla výraznou rekonštrukciou – bola vymenená strecha a veľká časť okenných aj dverových výplní, vykonalo sa odvodnenie obvodových múrov tak, aby sa zamedzilo zvýšenej vlhkosti na prízemí a plesniam. **Budova si vyžaduje ďalšie investície do elektroinštalácie, kúrenia, zateplenia a rekonštrukcie nevyužívaných priestorov pre účely škôlky aj školského klubu detí.** Zrekonštruované priestory by sa dali využiť aj pre iné skupiny obyvateľov – ako klub mladých, klub dôchodcov či obecná knižnica, ktorá sa tiesni v malej miestnosti v kultúrnom dome.

Obecná knižnica

K šíreniu vzdelanosti a kultúry v obci prispieva aj Obecná knižnica v Malachove. V súčasnosti je otvorená 1x týždenne, **vo štvrtok v čase od 17.00 – 19.00**. Členský ročný poplatok je **1 euro** a vedie ju pani Marta Kapustová. Vedenie knižnice prevzala v roku 2019 po pani knihovníčke Márii Žabkovej, ktorej vďačíme aj za založenie a budovanie knižnice. V súčasnosti má knižnica **2424 knižných jednotiek**. Každý rok sa knižný fond rozširuje. V roku **2022 to bolo 71 kníh**, z čoho 40 ks bolo beletria pre dospelých, 7 ks odborné knihy pre dospelých, 20 ks beletria pre deti a 4 ks odborné knihy pre deti. Obecný úrad prispieva na nákup knižných jednotiek ročne sumou **200 eur**.

Návštevníci knižnice - aktívni čitatelia sú **v dvoch vekových kategóriách**: deti predškolační a školáci, ktoré chodia do knižnice s rodičmi alebo s p. vychovateľkou Ťažkou. Túto vekovú kategóriu tvorí **29 čitateľov**. Zaujímajú sa a požičiavajú si knihy rozprávkové, príbehy, knihy o zvieratkách, ale aj poučné knihy.

Druhú skupinu tvoria **dospelí čitatelia**. Aktívnych mužov, ktorí navštevujú knižnicu máme iba štyroch a to sú nad 60 rokov, ale verím, že aj tí, ktorí nechodia do knižnice, ale chodia tam ich manželky si

Ako premýšľa o budúcnosti Obecnej knižnice v Malachove súčasná pani knihovníčka M. Kapustová?

Predstavovala by som si, aby mala väčší priestor, lepšie personálne obsadenie /ja som v knižnici necelých päť rokov a nie som najmladšia/. Zdá sa mi, že doba nepraje knižniciam, resp. čítaniu kníh v papierovej podobe, trendom dneška je internet, e-knihy a pod. Zdá sa mi, že mladí ľudia prestali čítať, tak ako prestali komunikovať tvárou v tvár, dnes je doba internetu, mobilov a IT sietí. Tým sa nechcem sťažovať, to je len konštatovanie. Naopak, som rada, že vôbec v obci knižnicu máme, že ju ľudia navštevujú a môžu si požičiavať knihy podľa svojho záujmu. Pred časom sa hovorilo o rekonštrukcii Základnej školy a možnosti mať v areáli školy aj knižnicu. Nevieť v akom štádiu sú tieto plány a ich realizácia. Plány prekrižila korona kríza, uvidíme čo bude ďalej. Ďalej ma teší, že o knižnicu a knihy majú záujem deti z našej MŠ a školopovinné deti. Pani učiteľka Ťažká je poklad, ktorý ich motivuje, vedie do knižnice a stará sa, aby ich záujem o knihy nevyhasol. Táto spolupráca sa mi páči a rada v nej budem pokračovať.

*Na tento čas nám priestorové a finančné podmienky nedovoľujú napr. **objednávať a mať týždenníky**. Viem si predstaviť **čítareň v lepších podmienkach** oproti tým, aké máme teraz. Ešte jednu malú poznámku k budúcnosti knižnice a to, že pokiaľ by sa realizoval plán, aby priestor knižnice bol v zrekonštruovanej škole, bolo by dobre, aby prístup do knižnice **bol bezbariérový**.*

*Možnosť **rozšíriť knižnicu o digitálne služby**, možnosť prístupu na internet, možnosť organizovania digitálnej gramotnosti starších občanov s pozvanými lektormi sú veľmi zaujímavé projekty, vôbec sa tomu nebránim, ale ja sama v tých podmienkach aké sú a časových možnosti /2 hodiny týždenne/ nevidím reálne. Skutočne ako píšete môžeme o tom snívať, je to pekné, zaujímavé a stálo by to za zrealizovanie.*

radi prečítajú knihu, ktorú si vybrala ich manželka. **Aktívnych žien - čitateľiek - je 40.** Vekové rozpätie členiek je od 40 do temer 90 rokov.

Šport

Šport mal vždy v živote Malachova **významné miesto a v Malachove vyrástli aj rastú mnohé športové osobnosti.** V monografii obce sa športu venuje A. Lichý v kapitole „70 rokov športu v Malachove“. Píše o osobnostiach, ktorí sa venovali budovaniu športovej infraštruktúry – ihriska, budovy TJ na ihrisku, chate na Dieli a bežeckým tratiam, ale najmä organizácii športových podujatí a práci s mládežou. V Malachove mali **okrem futbalu** silné zázemie aj **stolný tenis, bežecké lyžovanie a turistika**, čo pretrváva až po dnes. V súčasnosti sa obyvatelia venujú aj **cykloturistike**. Multifunkčné ihrisko využívajú Malachovčania aj cezpoľní na **tenis, minifutbal, volejbal či nohejbal**. Menšie multifunkčné ihrisko v škole využívajú najmä **žiaci na športové aktivity – tenis, minifutbal a hokejbal**. V zime tu aktivisti robievajú ľad na korčuľovanie. Skončila sa však éra zjazdového lyžovania v časti Medvedica, vlek je už čiastočne demontovaný a v budove, ktorá mala slúžiť rekreantom je bytový dom.

V športových podujatiach vedú futbalové zápasy mužstva **TJ Slovan Malachov v 7. lige ObFZ Banská Bystrica, futbalové turnaje**, konajú sa však aj súťaže v iných športoch, napríklad tradičný **stolnotenisový turnaj**. Občas sa v Malachove konajú aj podujatia regionálneho alebo širšieho charakteru, ktoré využívajú jeho výbornú polohu napr. pre horskú cyklistiku alebo orientačný beh. **Pre organizáciu väčších podujatí chýbajú v Malachove najmä parkovacie plochy pre zabezpečenie dopravy väčšieho počtu ľudí.**

Pre ďalší rozvoj športu v Malachove je potrebná rekonštrukcia futbalového ihriska, tribúny a budovy. Dôležité je **usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod ihriskom**. Vhodné športové zázemie je potrebné doplniť **príležitosťami na športové aktivity pre neorganizovaných športovcov** – najmä dospelých a starších ľudí (zraniteľných skupín). Malachov disponuje skúsenými športovými aktivistami, organizátormi a trénermi, ktorí by mohli viesť tieto aktivity v spolupráci s Centrom voľného času TK Tlačiarik, ktorý pôsobí pri ZŠ s MŠ.

Rodáci, významné osobnosti:²²

- **Ján Steinsdorfer** (1921 – 2018) – priamy účastník SNP a nositeľ Rádu slovenského národného povstania II. triedy a mnohých ďalších vyznamenaní
- **Viliam Lustig** (1925 – 2007) – učiteľ v miestnej škole, významnou mierou prispel k rozvoju športu a kultúry v obci v rokoch 1948 - 1966
- **Ondrej Šima** (1936) – biatlonista, účastník olympiády v Mexiku 1968, obsadil 18. miesto v športovej streľbe
- **Karol Kohút** (1941 – 2016) – aktívny hráč stolného tenisu, nadšenec a organizátor
- **Vladimír Necpal** (1955 - 2012)– futbalista, športový nadšenec a tréner
- **Tibor Kubiš** (1956 - 2005) – futbalista, športový nadšenec a organizátor
- **Jaroslava Bukvajová** (1975), beh na lyžiach – zúčastnila sa troch zimných olympiád: Lillehammer (1994) – 7.miesto štafeta na 4 × 5 km, Nagano (1998) – 10. miesto na 15 km klasicky, Salt Lake City (2002)
- **Miroslav Bárdi** (1949, Veľké Teriakovce) – umelecký maliar, autor inštalácií v obci (plastiky na zastávkach obce), autor mnohých výtvarných diel inšpirovaných aj Malachovom a okolím, aktívny člen OZ Malachovská dolina a podporovateľ komunitného života v obci

²² Doplniť podľa návrhov obyvateľov

- **Marianna Bárdiová** (1951, Lučenec) – hudobná historička, publicistka a autorka publikácií o hudobnej kultúre a významných osobnostiach Banskej Bystrice aj Slovenska; **editorka monografie Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou**, aktívna členka OZ Malachovská dolina;
- **Zuzana Drugová** (1963, Michalovce) – etnologička, pracovala v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici, v rokoch 2004 – 2011 ako jeho riaditeľka. Štvrtstoročie viedla detský folklórny súbor Matičiarik v Banskej Bystrici. Autorsky sa podpísala pod folklórne festivaly, organizuje medzinárodný detský folklórny festival v Banskej Bystrici. Zaslúžila sa o odbornú renováciu a zariadenie **Múzea tradičného bývania – Kováčovie domu**

Všeobecne záväzné nariadenie obce Malachov č. 125/2021 o udeľovaní vyznamenaní a ocenení dáva možnosť obci oceniť osoby, kolektív aj organizácie, ktoré sa zaslúžili o a) zvýšenie povedomia o obci Malachov, b) o rozvoj a zveľadenie obce, c) o obohatenie ľudského poznania tvorivými výkonmi v oblasti vedy, kultúry, vzdelávania a športu d) o ochranu záujmov obce a šírenia jeho dobrého mena doma i v zahraničí. Týmto spôsobom obec motivuje a zároveň oceňuje individuálne či kolektívne snaženia v rôznych oblastiach. Návrh na ocenenie môže podať každý obyvateľ obce.

Občianske združenia, spolky a organizácie v obci

V obci má k 1. 2. 2023 sídlo **22 občianskych združení** registrovaných v Registri mimovládnych organizácií Ministerstva vnútra, z nich iba niektoré sú v Malachove verejne činné v zmysle spolkovej činnosti a podieľajú sa na rozvoji obce. Sú to:

Tabuľka 13 Občianske združenia a organizácie aktívne v spolkovom živote obce Malachov

Názov organizácie	Adresa a IČO
Telovýchovná jednota Slovan Malachov	Bučinová 205/5, 974 05 Malachov IČO 3191424
"Klub dôchodcov Malachovčan"	Ortútska cesta 56/145, 974 05 Malachov IČO 4201223
Stolnotenisový klub Malachov	Ortútska cesta 142/90, 974 05 Malachov IČO 2192005
Občianske združenie Malachovská škola	Banická 246/52, 974 05 Malachov IČO 42196230
Vidiečanky Malachov,	Ortútska cesta 314/164, 974 05 Malachov IČO 2310971
Občianske združenie Malachovská dolina,	Ortútska cesta 56/145, 974 05 Malachov IČO 42012457
SPAM, o. z.	Bučinová 205/5, 974 05 Malachov, IČO 45792160

Banické bratstvo Velestúr - Malachov	Ortútska cesta 119/42, 974 05 Malachov IČO 52701573
Malá Chova z Malachova	Ortútska cesta 153/114, 974 05 Malachov IČO 42001323
Slovenský zväz záhradkárov, Základná organizácia 17-2 Malachov	Bučinová 226/32, 974 05 Malachov IČO 001781520617
Slovenský Červený kríž	Miestny spolok, Malachov
S Malachovom je spätý aj Klub slovenských turistov VIBRAMA Malachov	Krivánska 6142/11, 974 11 Banská Bystrica – Sásová IČO 35983906
Poľovnícky ochranný spolok – KOŠIAR, poľovnícka organizácia	Majerská cesta 36 97401 Banská Bystrica IČO37952676
Pozemkové spoločnosti	
Pozemkové spoločnosť Urbár Malachov, pozemkové spoločnosť	Ortútska cesta 80/137 97405 Malachov IČO 45028362
Pozemkové spoločnosť Cúdenice	Ortútska 99 97405 Malachov IČO 42306728
Pozemkové spoločnosť Mútno	Ortútska 99 97405 Malachov IČO 42306736
Urbár Dolné Pršany - pozemkové spoločnosť	29. augusta 17 97401 Banská Bystrica IČO 42315417

Zdroj: vlastné spracovanie, <https://ives.minv.sk/rmno/> a www.finstat.sk

Zatiaľ čo v minulosti boli v Malachove aktívni najmä športovci, ovocinári a divadelníci, v posledných dvoch desaťročiach v Malachove vzniklo niekoľko nových občianskych združení, ktoré obohacujú život obce a významnou mierou sa podieľajú na zveľaďovaní jej majetku, verejných priestranstiev aj okolia.

Názov organizácie	Počet členov	Pravidelné aktivity	Požiadavky na obec - iné	Príspevok od obce podľa VZN č. 122/2021 a ďalšie zdroje
Telovýchovná jednota Slovan Malachov	35 / 20	V spolupráci s obcou – Malachovské Fašiangy, turnaje – tenis, nohejbal, futbal, Memoriál Ing. Tibora Kubiša – futbalový turnaj Starostlivosť o verejné priestranstvá v športovom areáli Organizovanie športovej činnosti Deň obce	Aj naďalej pomáhať rozvíjať futbal a iné športy v Malachove.	Áno / 2 % prijímateľ dotácie na športovú činnosť
Klub dôchodcov Malachovčan	30	Posedenia, športové aktivity, pečenie koláčov na obecné podujatia, brigády, Fašiangy		Áno
Stolnotenisový klub Malachov		Vianočný stolnotenisový turnaj		/ 2 %

Občianske združenie Malachovská škola	50 / 10	Organizovanie karnevalu a športového podujatia pre deti Údržba školskej záhrady Malachovský ples Finančná podpora aktivít ZŠsMŠ a vybavenia školy Deň obce	Zabezpečiť údržbu budovy školy	Áno / 2 % / granty
Vidiečanky Malachov,		Malachovská maškrtka		
Občianske združenie Malachovská dolina	34	Výlet na rekreačnej lúke 5. júla Brigády – rekreačná lúka, náučné chodníky, verejné priestranstvá 3x ročne (údržba zastávok, náučné tabule) Oldies party – 2x ročne Poznávací výlet – Slovensko Deň obce	Požičiavanie stolov a lavíc, stanov Ozvučenie podujatí v KD aj mimo – zakúpiť	Áno / vlastné zdroje
SPAM, o. z.	20 / 10	Súťaž vo varení halušiek Stavanie mája Obnova a údržba chaty na Dieli a okolia – v spolupráci s TJ Slovan Malachov Jarné upratovanie okolia Malachova Deň obce	Príspevok na súťaž vo varení halušiek	Áno / Občasné granty / sponzorské príspevky
Banické bratstvo Veletúr Malachov				
Malá Chova z Malachova	12/6	Divadelné predstavenia MDD Mikuláš Fašiangy	Nadalej podporovať súbor v zmysle bezodplatného požičiavania sály v KD na realizáciu skúšok k predstaveniam.	Nie/občasné granty/dobrovoľné vstupné
Slovenský zväz záhradkárov, Základná organizácia 17-2 Malachov	48	Výstava Jablko roka Prešovanie ovocia – prevádzka muštárne Kosenie a údržba sadu v Malých Dolinkách – udržiavanie lúčnych biotopov so vzácnymi rastlinami	Potrebná podpora pri rekonštrukcii elektroinštalácie v muštárni	áno
Slovenský Červený kríž		Príprava občerstvenia a zdravotnícka služba na obecných podujatiach Deň obce		

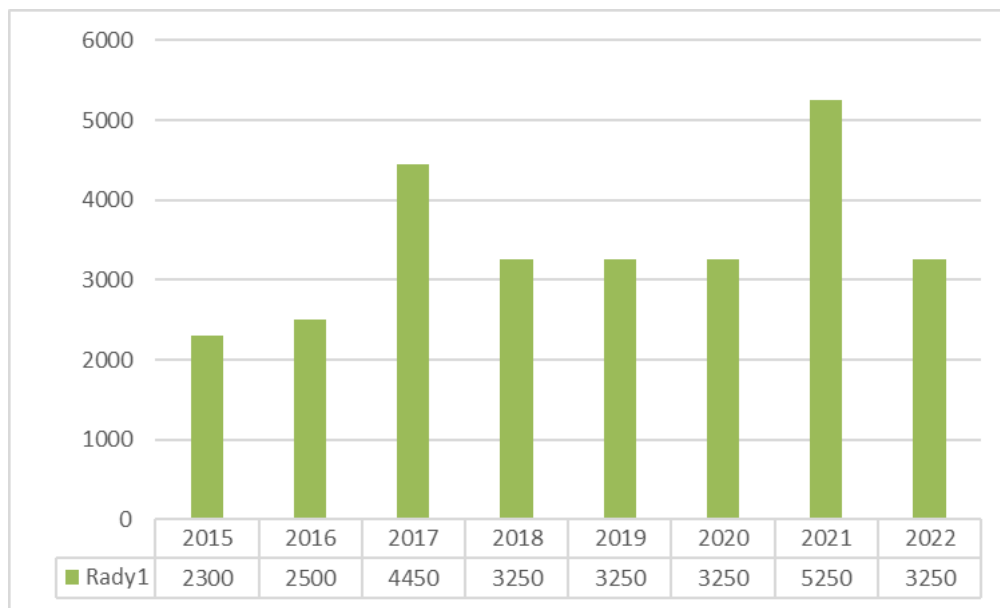
Klub slovenských turistov VIBRAMA Malachov	50	Turistické výlety – organizácia Brigády pri úprave značenia turistických trás v okolí obce	-	Áno / 2%
Poľovnícky ochranný spolok – KOŠIAR	32	Sadenie stromčekov, udržiavanie poľovníckych chodníkov, Deň obce, Deň detí, pravidelná zábava, brigáda – Čistá príroda, čistý revír	Pokračovať v dobrej spolupráci	Nie/-

Všeobecne záväzné nariadenie obce Malachov č. **122/2021 o podmienkach poskytovania dotácie z rozpočtu obce** upravuje podmienky získania dotácie o.i. aj pre **zdrúženia a spolky** na podporu všeobecne prospešných služieb, b) všeobecne prospešných alebo verejnoprospešných účelov, c) podporu podnikania a zamestnanosti. O dotácii vo výške 200 € rozhoduje starosta obce, nad 200 € schvaľuje príspevok obecné zastupiteľstvo.

Ako uvádzame vyššie, **športový, spoločenský a kultúrny život** v obci je takmer výhradne organizovaný občianskymi združeniami a neformálnymi skupinami v obci, často v spolupráci s obecným úradom. Občianske združenia sa tiež významnou mierou podieľajú na **budovaní a údržbe verejných priestranstiev a objektov**, ako sú Rekreačná lúka pod Skalkou, Malachovské náučné chodníky, Kováčovie dom, škola a školská záhrada, autobusové zastávky, priestor pred obchodom Jednota, športový areál V. Lustiga, Chata na Dieli, ovocný sad „Dolinky“ či bežkárske trate na ihrisku a úprava trasy pred zimou na malachovskej zväžnici. Najviac prostriedkov získava z obecného rozpočtu na svoju činnosť **TJ Slovan Malachov**, ktorý tiež využíva obecnú budovu v športovom areáli V. Lustiga, ktorej prevádzkové náklady dosahovali v posledných rokoch približne 3300€/rok. Výška príspevkov na športovú činnosť za sledované obdobie je v tabuľke 14.

Tabuľka 14 Výdavky obce na športovú činnosť – dotáciu TJ Slovan Malachov v rokoch 2015 - 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie. Údaje od OÚ Malachov

Finančné príspevky získané z prijatia 2 % daní z príjmu pre OZ v Malachove

Suma prijatia podielu 2% daní

Občianske združenie Malachovská škola

Suma prijatia podielu 2% daní

Stolnotenisový klub Malachov

Suma prijatia podielu 2% daní

Občianske združenie Malachovská dolina

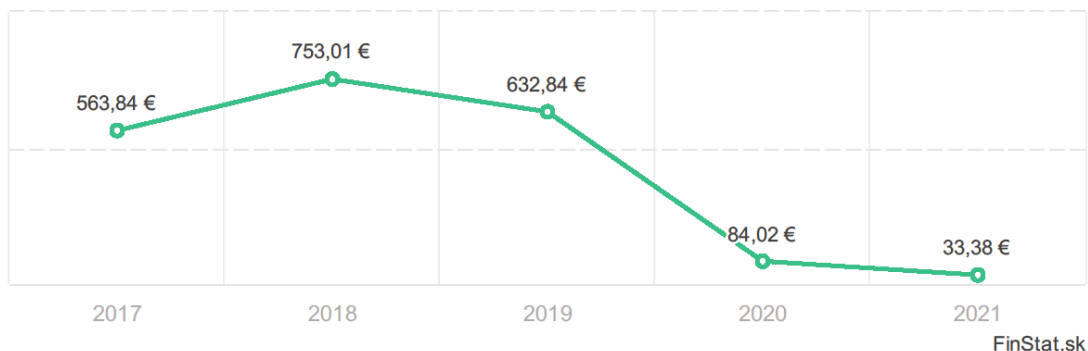
Suma prijatia podielu 2% daní

Telovýchovná jednota SLOVAN Malachov

Suma prijatia podielu 2% daní

SPAM, o. z., Malachov

Suma prijatia podielu 2% daní

Klub slovenských turistov VIBRAMA Malachov, Banská Bystrica

Vyššie uvedené informácie potvrdzujú, že aktivity obyvateľov v Malachove sú silným rozvojovým impulzom a je v záujme obce tieto aktivity a organizácie, ktoré ich vykonávajú, podporovať.

Zoznam zručných ľudí v obci

Lucia Bystrianska – výroba šperkov

Eva Danišová – pečenie zákuskov

Ján Dobrota – výroba prútených výrobkov

Milan Dobrota – výroba kraslíc

Milan Kapusta – pánsky krajčír

Zuzana Nováková – spoločenské tance

Daniela Rakytová – výroba ikebán

Juraj Solivajs – amatérsky fotograf

Vladimír Driečny – profesionálny fotograf

Viera Solivajsová – amatérska maliarka

Mária Šavoltová – výrobky z papiera

Stanislava Šifferová – pečenie chleba, výroba domácich kysnutých výrobkov

Zoznam pravidelných kultúrnych, spoločenských a športových podujatí v obci

- Deň obce
- Mikuláš
- MDD
- Uvítanie detí do života
- Divadelné predstavenia
- Fašiangy
- Malachovský ples
- Poľovnícka zábava
- Deň úcty k starším - jubilanti
- Stolnotenisový turnaj o pohár starostu obce
- Futbalový turnaj Memorial Vlada Necpala, Memorial Tibora Kubiša
- Tenisový a volejbalový turnaj o Putovný pohár starostu obce

- Nohejbalový turnaj o pohár starostu obce
- Súťaž vo varení halušiek
- Jablko roka
- Celodenný výlet na Rekreačnej lúke pod Skalkou
- Oldies party
- Malachovská maškrtka
- Pochod k pamätníku padlým letcom pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom

Zdroj: vlastné spracovanie

Práca s verejnosťou, participácia

Od roku 2015 do roku 2022 neboli realizované žiadne ankety resp. dotazníky v záujme prieskumu verejnej mienky o rozvoji obce okrem dotazníka pre účely tvorby PHSR v roku 2015 a znovu v roku 2022. Tiež nie je zvykom organizovať verejné schôdze. Obecný úrad 2x ročne informuje o praktických záležitostiach v obci prostredníctvom Malachovských novín, kde majú priestor na prezentáciu aj občianske združenia a miestna ZŠ s MŠ. Chýbajú informácie o zámeroch obce, zapájania sa do grantových výziev, či hospodárení obce.

Aktuality sú oznamované cez miestny rozhlas, prostredníctvom aplikácie V obraze a na komunikáciu medzi obyvateľmi slúžia aj súkromné skupiny na sociálnej sieti Meta (Facebook) - Malachooov, Malachovský bazár). Na obecnom úrade je ak schránka pre písomnú korešpondenciu.

Informovanosť o aktivitách obecného úradu považuje väčšina respondentov v prieskume za nedostatočnú.

2. ANALÝZA GEOGRAFICKÉHO A ENVIRONMENTÁLNEHO POTENCIÁLU

2.1 Súčasná krajinná štruktúra (v širších súvislostiach)

Prírodné pomery (v širších súvislostiach)²³

Obec Malachov sa nachádza na strednom Slovensku, asi 5 km juhozápadne od Banskej Bystrice. Leží v riečnej doline Malachovského potoka na rozhraní kotliny a pohoria medzi krajinnými celkami Zvolenská kotlina a Kremnické vrchy. Podľa administratívneho členenia patrí do Banskobystrického kraja, do okresu Banská Bystrica. V rámci Banskobystrického okresu leží v jeho západnej časti. Malachov hraničí z východu, severu a zo západu s Banskou Bystricou, presnejšie s jej mestskými časťami Radvaň a Kremnička. Z juhozápadu a juhu má spoločné hranice s obcami Badín a Horné Pršany. Z územného hľadiska obec patrí do regiónu Pohronia.

V zmysle regionálneho geomorfologického členenia Slovenska sa nachádza v oblasti sopečného Slovenského stredohoria v rámci subprovincie Vnútrotných Západných Karpát. Najväčšiu plochu územia zaberá celok Kremnické vrchy s podcelkami Flochovský chrbát a Malachovské predhorie. Zvyšok územia patrí do celku Zvolenská kotlina s podcelkom Bystrické podolie.

Katastrálne územie (k.ú.) Malachova zaberá 626,7 ha. Tvar katastrálneho územia obce Malachov je nepravidelný, pozostávajúci z dvoch častí spojených miestnou komunikáciou. Prvá, dominantná časť k.ú., sa nachádza v okolí samotnej obce a je rozložená po oboch brehoch Malachovského potoka. Druhá, oveľa menšia časť k.ú., je situovaná v závere Malachovskej doliny a leží prevažne na ľavom brehu Malachovského potoka. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 505 m. Výšková členitosť chotára je od 400 do 820 m n. m.²⁴

Geomorfologické pomery

Reliéf územia obce Malachov je v nadmorských výškach od 400 do 820 m.

Obec sa nachádza v podhorí Kremnických vrchov so zložitým pôdorysom a morfológicky členitým povrchom. Povrchová rôznorodosť chotára je závislá od geologického zloženia. Na východe triasové dolomity tvoria vežičkovité útvary po oboch stranách Malachovskej doliny, strednú najrozsiahlejšiu časť pokrývajú pyroklastiká andezitov a andezity s typickými dlhými chrbtami (Trávny Ždiar 820 m), z rôznych hornín západnej časti chotára sú to najmä triasové dolomity a paleogénne štrky. Na dolomity, zlepence a vulkanity v okolí Malachova sa viaže zrudnenie rumelkou. (Zdroj www.najkrasikraj.sk)

Výskyty nerastných surovín²⁵

Kremnické vrchy a ich okolie boli oddávna predmetom záujmu baníkov, mineralógov a geológov, najmä v súvislosti s vyhľadávaním a ťažbou drahokovových a ortuťových rúd.

Výskyty ortuťových (a železných) rúd v Malachovskej doline, resp. v jej širšom okolí, vystupujú na viacerých miestach. Na všetkých výskytoch ešte i v súčasnosti vidno pozostatky po kutacích i ťažobných banských prácach, samozrejme v rôznej miere zachovalosti. Neobomný zub času i príroda samotná pomaly zastierajú stopy po ľudskej činnosti v tejto oblasti.

²³ Celá kapitola čerpá z monografie obce Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou. OÚ Malachov : 2019

²⁴ Barto, P. In Malachov – živé striebro... , 2019. Kapitola Krajina a obyvateľstvo

²⁵ Štefan Ferenc – Peter Barto – Stanislav Jeleň In Malachov – živé striebro..., 2019.

Nízkoteplotná hydrotermálna ortuťovo-arzénová (Hg-As) mineralizácia v Kremnických vrchoch vystupuje v okolí Malachova (Veľká Studňa, Trávnny Ždiar, Nemecký vrch, Dolná skala, Ortuťový vrch, Mútno, Pri jazere a ďalšie), Tajova a Králik (výskyty Králiky – Farbená a Tajov – Baničky, kde bol ťažený realgár a auripigment) na ploche cca 80 km². Svojím rozsahom sa výskyty v tejto oblasti považujú za druhé najväčšie dobývané ložisko ortuti v Európe.

Miesta ťažby možno rozdeliť na základe časového obdobia, kedy boli v prevádzke, do dvoch hlavných skupín:

1. historické lokality (obdobie prieskumu a ťažby 1390 – 1839) – Pri Jazere, Nemecký vrch, Krpcová, Fišiarica, Dolná skala, Jasovo (Králický ortútny vrch), ktoré však boli predmetom prieskumu aj v 20. storočí,
2. novodobé lokality (obdobie prieskumu a ťažby 2. polovica 20. storočia) – Veľká Studňa, Trávnny Ždiar.

Prakticky všetky historické výskyty sa nachádzajú v zosuvnom území, čo čiastočne zastiera ich primárny pôvod, t.j. niekedy je problematické odlišiť novotvar vzniknutý činnosťou človeka od tvarov, ktoré majú pôvod v svahových pohyboch.

Poľnohospodárstvo

Na území prevláda poľnohospodárska pôda s trvale trávnatými porastmi. Výrobný podtyp je zemiakársko-ovosný (podhorská oblasť). V území prevládajú pôdne typy kambizem a rendzina, ktoré sa vyskytujú na sklonitých svahoch 12° - 25°.

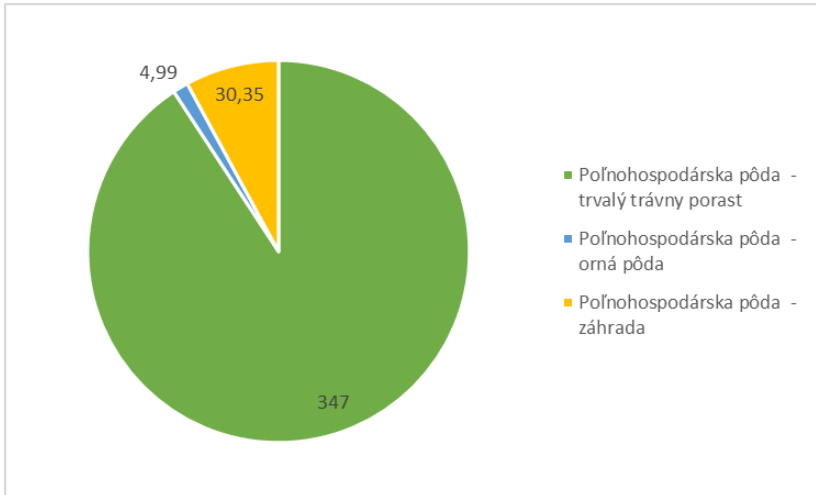
Prevažnú väčšinu poľnohospodárskej pôdy tvoria trvalo trávnaté porasty, až 90%. Záhrady sa viažu prevažne na sídelný útvar a ich rozsah je daný hustotou a charakterom sídelnej štruktúry, ktorá je pomerne malá. Vinice, chmeľnice a sady sa v tomto území nenachádzajú. Dané územie nepredstavuje vhodné podmienky pre takýto druh pozemkov.

Poľnohospodárska pôda - trvale trávnaté porasty je obhospodarovaná spásaním. Extenzívne obhospodarované trvalé trávnaté porasty predstavujú prevažne bývalé lúky a pasienky so skupinami náletových drevín a krovín. Neobhospodarované trvalé trávnaté porasty rýchlo podliehajú **sukcesii** – **zarastaniu drevinami**, čím sa vytrácajú

lúčne druhy rastlín a tieto plochy sa menia postupne na kroviny, lesokroviny až sukcesné lesíky. Následne pri pozemkových úpravách bývajú takéto zarastajúce trvalé trávnaté porasty začleňované do lesného pôdneho fondu.

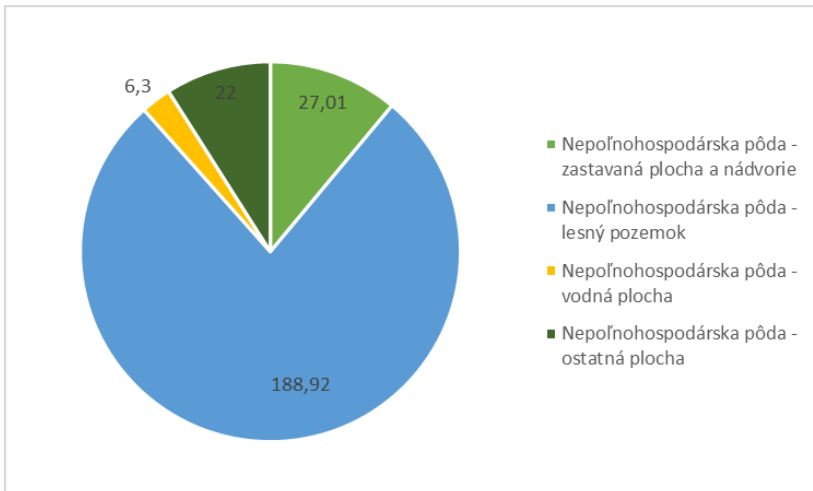
Graf 24 Zloženie poľnohospodárskej pôdy v ha

Zatiaľ čo väčšinu poľnohospodárskej pôdy tvoria trvalé trávnaté porasty, najväčší podiel nepoľnohospodárskej pôdy tvoria lesné pozemky.

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR 2022

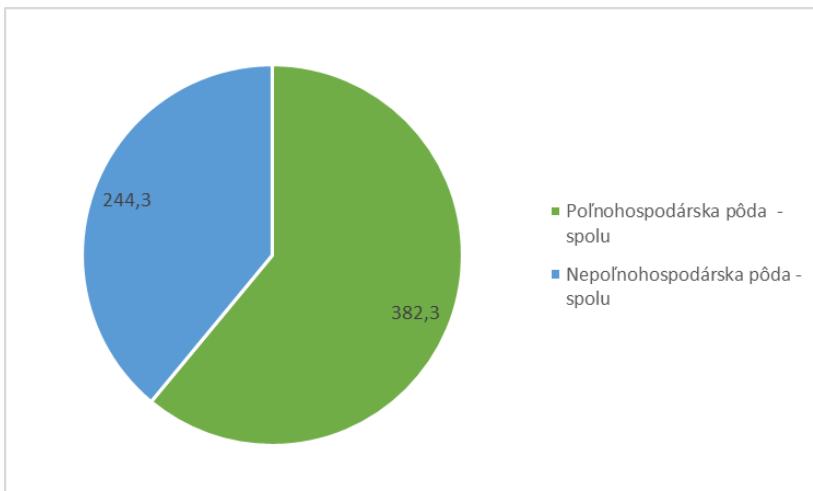
Graf 25 Zloženie nepoľnohospodárskej pôdy v ha

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR 2022

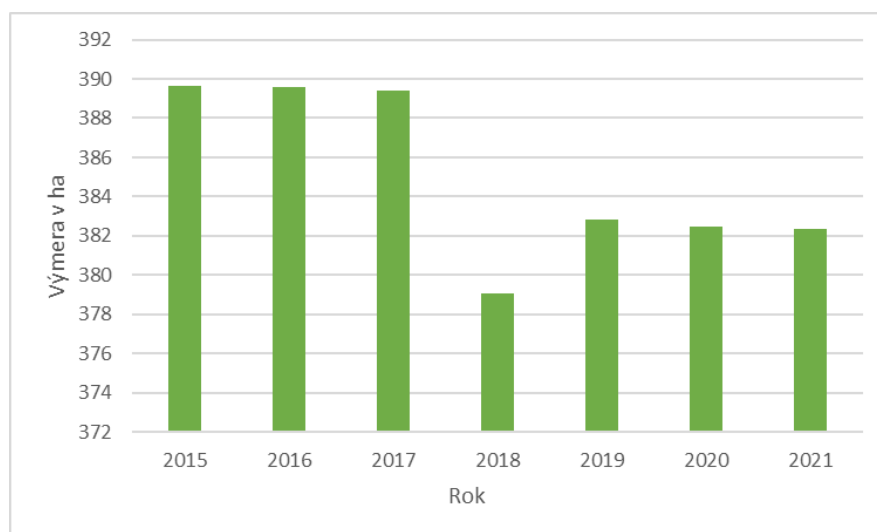
Poľnohospodárska pôda tvorí stále väčšiu časť územia obce, aj keď jej podiel postupne klesá.

Graf 26 Podiel poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy v ha

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR 2022

Graf 27 Vývoj výmery poľnohospodárskej pôdy v Malachove rokoch 2015 - 2022

Zdroj: vlastné spracovanie, ŠÚ SR 2022

Vodstvo²⁶

Povrchové vody na území Malachova a jeho okolia patria do povodia Malachovského potoka a do čiastkového povodia Hron – Hron od Čierneho Hrona po Slatinu.

Malachovský potok je pravostranný prítok Hrona s dĺžkou 10,6 km. Pramení v Kremnických vrchoch, východne pod Veľstúrom (1 254 m n. m.) v nadmorskej výške 1 110 m n. m. Do rieky Hron ústi v nadmorskej výške 335 m n. m. v Banskej Bystrici v mestskej časti Radvaň. Najväčším pravostranným prítokom Malachovského potoka je Straková s ľavostranným prítokom Muchová, najväčšie ľavostranné prítoky sú Hlboká voda, Tri studne a bezmenný potôčik v miestnej časti Pod Kopicami ústiaci v obci Malachov. Riečnu sieť dopĺňajú viaceré menšie bezmenné potôčiky hlavne v západnej časti povodia. Zaujímavý je Malachovský, tzv. Cúdenický vodopád nad obcou Malachov. Tvorí ho bočný bezmenný pravostranný prítok, ktorý padá po strmej stene svahu rovno do Malachovského potoka.

Najnižší odtok je v decembri až februári t.j. počas zimy, keď je voda viazaná vo forme snehu a tok je zásobovaný len podzemnou vodou. Naopak najvyššia vodnatosť je v marci až apríli v období, keď sa topí v povodí sneh. Najviac vody odtečie v marci až máji pri topení snehu, maximálny prítok je v apríli, minimálny v septembri, s mierne výrazným podružným zvýšením vodnosti koncom jesene a začiatkom zimy. Priemerná výška vodnej hladiny Malachovského potoka predstavovala za sledované obdobie 22 cm.

Malachovský potok sa nachádza v databáze lokalít **s technicky využiteľným hydroenergetickým potenciálom pre malé vodné elektrárne (MVE)**. Prípadná MVE by sa mala nachádzať na 6 rkm s inštalovaným výkonom 0,007 MW. Uvažovaná je i **vodná nádrž Stupy na Malachovskom potoku**. Malachovský potok je rybársky lovný revír charakteru lososové vody pstruhové, patriaci pod Mestskú organizáciu Slovenského rybárskeho zväzu Banská Bystrica.

V povodí Malachovského potoka stojaté vody reprezentuje **Ortútske jazierko** a podzemnou a dažďovou vodou zaplnené zosuvné depresie a zníženyiny po banskej ťažbe. Ortútske jazierko je najväčšou vodnou plochou v Malachovskej doline, spomínanou už v stredovekých bankských

²⁶ Peter Barto In Malachov, živé striebro..., 2019

záznamoch. Nachádza sa v západnej časti povodia v nadmorskej výške 905 m n. m. v miestnej lokalite „Pri jazere“. Jazierko má nepravidelný tvar s plochou cca 25 x 40 m. Vodu dodáva vrstevný prameň, ktorý ani v období sucha nevysychá. Prebytočná voda vyteká z Ortútskeho jazierka a vytvára bezmenný pravostranný prítok Malachovského potoka.

Podnebie²⁷

Miestna klíma a mezoklíma je ovplyvňovaná dolinovou polohou. Prevládajúce západné a severozápadné prúdenie je zoslabované súvislou bariérou Kremnických vrchov. Výsledkom je uzavretosť územia od prevládajúceho prúdenia a jeho otvorenosť smerom do kotliny, čím sú vytvorené priaznivé predpoklady pre vytváranie teplotných inverzií. Výskyt teplotných inverzií vo Zvolenskej kotline je natoľko výrazný, že sa prejavuje i v dlhodobých priemeroch teploty vzduchu.

Podľa klimatického členenia SR patrí východná a centrálna časť územia v okolí a pod obcou Malachov do mierne teplej klimatickej oblasti. Najvyššie položené miesta v západnej časti územia sa nachádzajú v chladnej klimatickej oblasti.

Dáta SHMÚ potvrdzujú, že najteplejším mesiacom v území je júl (18,9 °C), najchladnejším január s priemernou mesačnou teplotou -2,1 °C. Priemerná teplota teplého polroku (IV – IX) na území dosahuje 15,2 °C. Priemerný počet tropických dní (deň s maximálnou teplotou vzduchu 30 °C a viac) v území je v počte okolo 10 dní v roku – hlavne vo východnej časti územia. Počas horúceho leta ich počet môže byť vyšší. V chladnejšom lete ich počet môže klesnúť na polovicu. Priemerný počet letných dní (deň s maximálnou teplotou vzduchu 25 °C a viac) je v intervale 50 až 55 dní v roku – hlavne vo východnej a centrálnej časti územia. Ich počet počas teplého leta je až 80 dní v roku a počas chladnejšieho leta len 25 až 30 dní v roku. Priemerný počet mrazových dní (deň s výskytom mrazu) je vzhľadom na inverzný charakter územia vyšší a pohybuje sa v intervale 100 až 120 dní v roku. Inverzné polohy, kde dochádza k akumulácii studeného vzduchu, sa nachádzajú hlavne vo východnej časti územia (Zvolenská kotlina). Ďalej sú to hlavne polohy v západnej časti územia, kde vplyvom vyššej nadmorskej výšky dochádza k poklesu teplôt vzduchu. Priemerný počet ľadových dní (deň s maximálnou teplotou vzduchu -0,1 °C a nižšou) je v priemere 25 až 30 dní v roku – ich výskyt je prevažne v západnej časti územia, ale môžu sa vyskytovať aj vo východnej časti počas teplotnej inverzie. Extrémne teploty vzduchu vo veľkej miere závisia od polohy miesta a od cirkulácie vzduchu. Absolútne teplotné maximum bolo namerané dňa 20.7.2007 v Banskej Bystrici 36,0 °C. Absolútne teplotné minimum v Banskej Bystrici namerali dňa 11.1.1968 -25,3 °C.

Na základe meraní priemerného mesačného a ročného úhrnu atmosférických zrážok v okolí Malachova sú zrejmé rozdiely medzi jednotlivými miestami. Priemerné ročné úhrny na styku Zvolenskej kotliny a Kremnických vrchov sú od 850 mm, a s narastajúcou nadmorskou výškou stúpajú v západnej časti územia až k hodnote 1 250 mm. Celkovému klimatickému charakteru zodpovedá tiež režim zrážok. Najmenej atmosférických zrážok padá v zimných a jesenných mesiacoch, najviac v máji a júni pri maximálnom rozvoji konvektívnej oblačnosti.

Snehová pokrývka sa aktívne podieľa na tvorbe zásob podzemných vôd v jarňách mesiacoch a ovplyvňuje teplotu hlavne v zime, prípadne hĺbku zámrazu pôdy. Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou v území úzko súvisí s množstvom výskytu zrážok a ich celkového úhrnu.

Najviac zamračených dní (oblačnosť väčšia ako 80 %) je v mesiacoch december, november a naopak, najmenej ich je v júli a v auguste.

Skúmané územie a priľahlé okolie nepatria k nadmerne veterným miestam v rámci Slovenska, avšak cirkulačné pomery môžu mať aj pri malej horizontálnej vzdialenosti odlišný ráz. Východná časť

²⁷ Autor, monografia obce.

územia patriaca uzavretej Zvolenskej kotline má nízke priemerné ročné rýchlosti vetra. Západná a centrálna časť územia sa nachádza na záveternej strane Kremnických vrchov, a preto sa tu prejavuje veľká variabilita vo veterných pomeroch. Najvyššie priemerné ročné rýchlosti vetra 5 až 6 m.s⁻¹ sú v najvyšších konvexných tvaroch reliéfu a na záveterných miestach predpokladáme priemernú ročnú rýchlosť vetra 3 až 5 m.s⁻¹. V doline Malachovského potoka sa vyskytujú aj miestne vetry, ako sú údolné resp. dolinové vetry – teplé, vanúce hore dolinou, a horské vetry, resp. vánky – chladné, ktoré vanú dole dolinou. Miestne termické vetry vznikajú za celkovo pokojného jasného alebo málo oblačného počasia.

Krajina v okolí Malachova²⁸

Lesy, ktoré dominujú v území a v širšom okolí, boli v podstatnej miere ovplyvnené rozkvetom baníctva, hutníctva, drevorubačstva a uhliarstva na konci 15. a začiatku 16. storočia. Samotné bane a najmä huty spotrebovali obrovské množstvo dreva, a to jednak na výdrevu banských diel a jednak na pálenie dreveného uhlia pre hutníctvo. Lesníctvo sa spod vplyvu baníctva dostáva postupne v 18. a 19. storočí vplyvom úpadku banskej ťažby. V druhovom zložení sa vyskytujú hlavne **buk, smrek, jedľa a borovica, doplnené ostatnými tvrdými a mäkkými listnatými drevinami (hrab, javor, jaseň a i.)**. Z hľadiska kategórie lesa je **najväčší podiel hospodárskych lesov pred lesmi osobitného určenia a ochrannými**. V súčasnosti je lesné hospodárstvo v území zamerané prevažne na ochranu a zveľaďovanie lesov.

Krajina v okolí Malachova je úzko spätá s banskou činnosťou. Ťažba ortuti siaha do dávnej minulosti. Kutacie a ťažobné aktivity na ortuť súviseli so stredovekým rozvojom ťažby a spracovania drahokovových a medených rúd v oblasti stredného Slovenska, pretože extrakcia zlata z drahokovových rúd (amalgamácia) si vyžadovala značné množstvo ortuti. Počas takmer 600-ročnej histórie ložiska sa striedali obdobia s intenzívnou ťažobnou činnosťou s obdobiami prevádzkového klúdu. Posledná banská aktivita v území prebiehala v druhej polovici 20. storočia. V období rokov 1956 – 1958 boli skúmané perspektívy starých, v minulosti exploatovaných výskytov ortuťových rúd (tzv. predbežný prieskum – Malachov, Hg rudy). V neskoršom období v rokoch 1965 – 1983 bol uskutočnený systematický a komplexný vyhľadávací prieskum. Ložisko Malachov – Veľká Studňa prevzali Rudné bane š.p. Banská Bystrica v roku 1979. Od roku 1980 až do roku 1990 boli v priestore ložiska realizované tri etapy podrobného prieskumu, prebiehajúceho takmer súčasne s prieskumom ťažobným a samotnou ťažbou ortuťových rúd.

V Malachove a jeho okolí je možné sledovať **proces suburbanizácie**, prejavujúci sa rastom sídla vidieckeho charakteru. Skupina sídelných prvkov narastá. V 90. rokoch intenzita výstavby výrazne poklesla. Opätovný nárast výstavby sa prejavil začiatkom 21. storočia procesom suburbanizácie v zázemí mesta Banská Bystrica. Tento trend v súčasnosti najviac pretvára krajinu skúmaného územia.

Rastlinný svet okolo Malachova

Od konca 18. po prvú polovicu 20. storočia malo okolie Malachova agrárny charakter. Na poľnohospodárskej pôde sa hospodáril tradičným spôsobom, čo umožňovalo udržiavať vysokú diverzitu flóry aj vegetácie. Rozloha polí bola pomerne stabilná, zatiaľ čo rozloha lesov, pasienkov a lúk sa viditeľne menila. Po založení JRD v Malachove na začiatku 50. rokov, avšak ešte výraznejšie po jeho pričlenení k JRD SNP Kráľová na začiatku 60. rokov, došlo v súvislosti s veľkovýrobným

²⁸ Spracované podľa kapitol o vývoji krajiny, rastlinstve a živočíšstve Malachova autorov Peter Barto, Ingrid Turisová – Eva Uhliarová (rastlinstvo), Peter Urban (Pozoruhodný svet živočíchov) v Malachov, živé striebro..., 2019

spôsobom využívania pozemkov a ich intenzifikáciou k mnohým významným zmenám vo využívaní územia. Prevažná časť polí bola premenená na iný typ poľnohospodárskych pozemkov. Niektoré boli zatrávnené (lokalita Diel), iné sa po zabratí ornej pôdy premenili na sady, ako tomu bolo v doline Za Úvez a dolinke Na Láne. Tu bol v rokoch 1959 – 1964 založený pomerne rozsiahly a dnes už opustený **Malachovský sad**. Časť okrajových lúčnych porastov bola úmyselne zalesnená. V 20. rokoch 20. storočia išlo vo východnej časti Malachovskej doliny hlavne o vysádzanie tu nepôvodných borín s borovicou lesnou (*Pinus sylvestris*) a borovicou čiernou (*Pinus nigra*), ktoré mali zabrániť vodnej a veternej erózii vápencových svahov, z ktorých hrozili zosuvy pôdy. Borovica lesná (*Pinus sylvestris*) je dodnes drevinou, ktorá najrýchlejšie a najčastejšie zmladzuje na nevyužívaných alebo len príležitostne využívaných travinno-bylinných porastoch. Väčšina pôvodných pasienkov však začala v procese sukcesie rýchlo samovoľne zarastať drevinami, čo viedlo k zníženiu rozlohy trvalých trávnych porastov (TTP) a priamo úmernému zvyšovaniu súvislých krovinových a lesných porastov.

V súčasnosti je **katastrálne územie Malachova z veľkej časti odlesnené**. Najväčšiu výmeru majú trvalé trávne porasty, ktoré pokrývajú až 62 % územia. Ich využívanie je však väčšinou dosť extenzívne, prípadne sa nevyužívajú, čo vedie naďalej k ich zarastaniu drevinami a rýchlo sa šíriacimi druhmi tráv (napr. smlzom kroviskovým – *Calamagrostis epigejos*) a bylín. Za nimi nasledujú svojou rozlohou lesné porasty, ktoré pokrývajú 29 % katastra. Ich zastúpenie je ešte vyššie, ak berieme do úvahy celé povodie Malachovského potoka s rozlohou cca 350 ha.

V lesoch v okolí Malachova je stále viditeľná stopa po hospodárení (lesné cesty, mozaika vekovo a druhovo rôznorodých porastov). V mladších porastoch do 50 rokov je ako náhradná drevina najviac zastúpený smrek obyčajný, ale v súčasnosti sa už viac vysádza buk lesný. Hospodárska činnosť sa riadi Programom starostlivosti o les, ktorý sa aktualizuje každých 10 rokov.

Viacere typy trávnatobylinných porastov, zaznamenaných na území Malachova, patria medzi **európsky alebo celoslovensky významné biotopy s legislatívne stanovenou spoločenskou hodnotou**, ktoré sú stanovišťom rôznych chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Na území Malachova predstavujú teplo a suchomilné lúky náhradné spoločenstvá po vápencových bučinách. Z hľadiska ochrany prírody patria k vzácnejším lúčnym typom, ktoré boli zaradené do európskeho významného biotopu **Teplo- a suchomilné travinno-bylinné porasty**.

Porasty sú bohaté na výskyt chránených a ohrozených druhov rastlín, ako napr. hmyzovník včelovitý (*Ophrys apifera*), prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*) a prilbovka dlholistá (*Cephalanthera longifolia*). Medzi plošne najrozšírenejšie teplomilné lúky na dolomitickom podloží patria porasty **stoklasu vzpriameného a vičenca vikolistého** (*Onobrychido viciifoliae-Brometum erecti*), ktoré sú rozšírené na hlbších a na živiny bohatších pôdach, často na miestach bývalých polí.

Pravidelne kosené porasty sú kvetnaté, charakterizuje ich bohatý výskyt rôznych teplomilných bylín, ako je lipkavec syridlový (*Galium verum*), šalvia lúčna (*Salvia pratensis*), ďatelina horská (*Trifolium montanum*) alebo krvavec menší (*Sanguisorba minor*). Môžu sa v nich vyskytovať aj niektoré vstavačovitité rastliny, napr. vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*) alebo päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*).

Pomerne bohaté je zastúpenie rôznych **vzácných, ohrozených, chránených a endemických druhov** flóry Slovenska. Z územia je zaznamenaných 18 chránených druhov.

Územie sa môže pýšiť aj výskytom štyroch **endemitov**, z ktorých najrozšírenejší je **zvonček hrubokoreňový** (*Campanula serrata*). Ten môžeme nájsť v celých Karpatoch, no inde na svete už nerastie, preto je zároveň zaradený ako prioritný druh aj medzi druhy európskeho významu. Jeho typickým stanovišťom sú rôzne typy horských lúk v chladnejších častiach územia. **Šafran spišský**

(*Crocus discolor*) reprezentuje západokarpatský endemit s centrom rozšírenia v horách a kotlinách centrálnych Západných Karpát.

Najväčšie nebezpečenstvo pre pôvodnú flóru predstavujú **invázne druhy**, ktoré dokážu ovplyvniť celkový ráz krajiny. Sú to druhy, ktoré majú silné konkurenčné vlastnosti a šíria sa na úkor tých domácich, ktoré zo svojich stanovišť vytlačia. Patria sem štyri dreviny, šesť bylín a všetci zástupcovia rodu krídlatka (*Fallopia* spp.), z ktorých bola v obci a okolí zaznamenaná v malých skupinkách a veľmi roztrúsené zatiaľ len **zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*)**. Podľa legislatívy je zakázané tieto druhy pestovať, rozmnožovať, prepravovať, dovážať a obchodovať s nimi. **Navyše vlastník, správca, užívateľ pozemku je povinný starať sa o pozemok tak, aby na ňom nedochádzalo k ich rozšíreniu, resp. je povinný zabezpečiť ich odstránenie.** K inváznym rastlinám sa zaraďujú aj **ďalšie druhy zaznamenané v Malachove** – k tým, ktoré obľubujú človekom narušené, oslnené stanovištia, patrí **turanec kanadský (*Conyza canadensis*)**, **rumanček diskovitý (*Matricaria discoidea*)**, **hviezdnik ročný (*Stenactis annua*)**, **vesnovka obyčajná (*Cardaria draba*)** a **známa medonosná drevina agát biely (*Robinia pseudoacacia*)**. V lesoch sa už bežne môžeme stretnúť s **netýkavkou malokvetou (*Impatiens parviflora*)**, ktorá po dozretí toboliek vystreľuje svoje dozreté semená do okolia.

Typ tejto horskej a podhorskej krajiny má i napriek značnému odlesneniu **veľké prírodné i krajinné hodnoty a ekologickú stabilitu**, podmieňujúce aj vysokú pestrosť i bohatstvo biodiverzity. Do istej miery ju však naruša, resp. znižuje, podiel intravilánu samotnej obce, ktorej zástavba sa tiahne pozdĺž toku Malachovského potoka, vrátane rekreačných objektov (najmä chatovej osady Ortúty), ako aj rôzne bariérové prvky (najmä oplotené objekty, líniové pozemné komunikácie, elektrické vzdušné vedenia a pod.), negatívne vplývajúce aj na živočíchy.

Ochrana prírody a krajiny²⁹

V chránených územiach sú legislatívne určené spôsoby, možnosti a obmedzenia využívania lokality na základe jej hodnoty. Lokality môžu byť súčasťou národnej sústavy chránených území alebo môžu byť súčasťou európskeho systému chránených území – NATURA 2000.

Takto chránených území nie je v okolí Malachova veľa. Z tohto dôvodu tu majú veľký význam aj také oblasti, ktoré síce nie sú zákonom chránené, ale dokážu zvyšovať ekologickú stabilitu krajiny. Stabilný ekosystém je schopný aj cez pôsobiaci stres, akým sú napríklad ľudské zásahy, ďalej poskytovať cenné ekosystémové služby, ako sú napr. sladká voda, regulácia klímy a vodného režimu, zaistenie úrodnosti pôd alebo rekreačné a estetické služby. Na ochranu ekologickej stability slúži krajinotvorný program – Územný systém ekologickej stability (ÚSES).

V Malachovskej doline, na podhorí Kremnických vrchov, majú veľký ekologický význam aj lesy a mokrade. Obidva ekosystémy predstavujú výnimočné spoločenstvá, ktoré tu plnia nenahraditeľné prírodné funkcie.

Chránené územia podľa slovenskej legislatívy

V súvislosti s veľkoplošnými chránenými územiami je potrebné spomenúť návrh na zriadenie **Chránenej krajinej oblasti Kremnické vrchy**. V roku 1993 ho spracovala Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) s celkovou výmerou 20 370 ha. Najbližšia hranica navrhovanej chránenej krajinej oblasti leží smerom na juh od Malachovskej doliny a približne kopíruje bočný hrebeň Kremnických vrchov od Horných Pršian po sedlo Tri Kríže.

²⁹Lichý, A. In Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou, 2019.

Vtedajší návrh nebol schválený. V súčasnosti sa opäť pripravuje vyhlásenie chránenej krajinej oblasti na ochranu prírodných hodnôt tohto pohoria, a to v rozsahu pôvodne navrhovaného chráneného územia z roku 1993.

V Malachovskej doline sa nachádzajú aj dve maloplošné chránené územia:

- **Chránený areál Malachovské skalky** v dolnej časti doliny je zákonom chránené územie tvorené druhohornými dolomitmi, ktoré tu vystupujú na povrch. Územie sa vyznačuje vzácnou teplomilnou faunou a flórou európskeho významu. Účelom vyhlásenia chráneného areálu je zabezpečenie ochrany jednej z najsevernejších lokalít rozšírenia významných druhov rastlinstva a živočíšstva a zároveň významnej krajinej dominanty v bezprostrednej blízkosti urbanizovaného územia. Patrí k výstavbou najohrozovanejším, a tým aj k najproblematickejším chráneným územiám v okolí Banskej Bystrice. Rozloha chráneného areálu vyhláseného v roku 1990 a novelizovaného v roku 2013 je 3,6 ha. Platí tu 4. stupeň ochrany.

- **Prírodná pamiatka Horná Roveň** je situovaná v hornej časti Malachovskej doliny. V tomto prípade ide o ochranu významného krajinného prvku. Príroda tu vytvorila pestré zoskupenie skalných útvarov, ktoré sú potvrdením geologického vývoja a ukážkou geomorfologických procesov vo vulkanických brekciách Kremnických vrchov. Územie bolo vyhlásené ako prírodná pamiatka v roku 1991. Jeho rozloha je 1,51 hektára. Platí tu rovnako 4. stupeň ochrany. Skalné útvary podobné tým z Hornej Rovne sa vyskytujú na viacerých miestach v okolí Malachova. Lokalitu Lopúchový vrch eviduje Štátny geologický ústav SR ako významnú geologickú lokalitu.

Od 1. decembra 2021 sa **prales Horná skala** (39,5 ha) spolu s ďalšími 75 lokalitami na Slovensku stal súčasťou prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska. Prales sa nachádza asi 5 km západne od Malachova, v k.ú. Badín a Kremnica, a platí tu najvyšší, 5. stupeň ochrany. Toto územie tiež bolo navrhnuté do sústavy NATURA 2000.

Ekologická stabilita krajiny

„Ochranca“ ekologickej stability – územný systém ekologickej stability (ÚSES) predstavuje nový smer modernej ochrany prírody a organizácie územia. Na rozdiel od predchádzajúcich izolovaných chránených území je ÚSES skutočnou ekologickou sieťou, ktorej hlavné stavebné prvky sú biocentrá a biokoridory. Biocentrá si treba predstaviť ako akési ostrovy biodiverzity (lesy, druhovo bohaté lúky a pod.) v oblastiach intenzívne využívaných človekom – napr. v zastavaných územiach alebo na poľnohospodárskych poliach. Tieto „ostrovy v mori“ umožňujú rozmnožovanie a dlhodobé prežívanie živočíšnym spoločenstvám, ktoré sú typické pre náš región. Majú význam pre zamedzenie vodnej a veternej erózie, udržanie kvality vody, reguláciu odtokových pomerov, vytvorenie útočísk pre mnohé rastliny a živočíchy a vytváranie pufrovacích zón pre zriedkavé ekosystémy. Jednotlivé biocentrá sú prepojené biokoridormi. Tie plnia funkciu migračných trás, ktoré sprostredkovávajú bezproblémovú migráciu jedincov medzi biocentrami a výmenu genetických informácií rastlín a živočíchov.

ÚSES je členený do troch hierarchických úrovní – lokálnej, regionálnej a nadregionálnej.

Do hornej časti Malachovskej doliny zasahuje **biocentrum nadregionálneho významu Horná roveň – Badínsky prales – Horná skala** (1 096 ha). Jadrami biocentra sú národná prírodná rezervácia Badínsky prales s jej ochranným pásmom, navrhované územie európskeho významu Horná skala a prírodná pamiatka Horná Roveň. Hodnota biocentra spočíva predovšetkým v zachovalých lesných spoločenstvách bukového stupňa.

V spodnej časti doliny sú situované dve lúčne biocentrá, ktoré sú vymedzené v rozsahu navrhovaného územia európskeho významu z roku 2006 Malachovské lúky, ktorého vyhlásenie sa ale nikdy neuskutočnilo:

Biocentrum regionálneho významu Malachovské lúky I (16,9 ha) na južne exponovaných svahoch Malachovskej doliny predstavuje zachovalé lúčne spoločenstvá na karbonátovom substráte s malým zastúpením líniovej a skupinovej nelesnej drevinovej vegetácie. Biotopy tu zastupujú suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnitom podloží, nížinné a podhorské kosné lúky a pionierske porasty zväzu Alysso-Sedionalbi.

Ďalšie **regionálne biocentrum Malachovské lúky II** (21,9 ha) na protiľahlom severnom svahu doliny tvoria lúčne a na strmších častiach svahov aj skalné spoločenstvá. K lúčnym biotopom tu pribúda skalný biotop – karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou. Jadrom biocentra, ktoré sa nachádza v bezprostrednej blízkosti stále sa rozširujúceho zastavaného územia mesta s názvom Pršianska terasa, je chránený areál Malachovské skalky.

Dolina Malachovského potoka je hydricko-terestrický biokoridor lokálneho významu, ktorý sa v B. Bystrici spája s nadregionálnym biokoridorom – riekou Hron. Funkcie biokoridoru sú narušené najmä na území obce a mesta, kde je takmer celý úsek biokoridoru znehodnotený zástavbou rodinnými a v meste aj bytovými domami.

Mimo biocentier a biokoridorov sú vymedzené ďalšie prvky ÚSES s väčším aj menším významom. V okolí Malachova sú to hlavne ekologicky významné segmenty a genofondové lokality. Tieto predstavujú prvky a štruktúry krajiny s vyššou ekostabilizačnou funkciou. Vyznačujú sa vysokou biodiverzitou, prípadne sa tu zaznamenal výskyt zriedkavých a vzácných druhov a spoločenstiev.

Genofondová lokalita Flos (Ekologický významný segment Malachov – Flos) je považovaná za jedno z najvýznamnejších xerothermných lokalít v rámci celého Banskobystrického okresu. Významný a jedinečný je predovšetkým výskyt ohrozeného a chráneného druhu **hmyzovník včelovitý**, ako aj ďalších vzácných či ohrozených druhov. Podľa vyjadrení pracovníkov Štátnej ochrany prírody ide **z hľadiska záujmov ochrany prírody o najvýznamnejšiu časť malachovského územia.**

*„V tomto prípade odporúčame vylúčiť do budúcnosti akúkoľvek činnosť, ktorá by mohla mať negatívny dopad na vzácne, chránené a ohrozené druhy a biotopy, ktoré sa tu vyskytujú (výstavba, zalesňovanie, rozorávanie atď.). Navrhujeme zachovať tradičné spôsoby obhospodarovania kosením a pasením, **potláčať sukcesiu odstraňovaním náletových drevín a invázne sa správajúceho s agáta bieleho.**“*

Ekologicky významný segment (EVS) Lažtek predstavuje rozľahlé územie s mozaikou lesov a lúk a s výskytom chránených nelesných biotopov v blízkosti zastavaného územia Malachova. EVS zahŕňa severne exponované svahy bočného hrebeňa Kremnických vrchov (Tri Kríže – H. Pršany), a to od jeho najvyšších častí (Lažtek 807 m n. m.) až po zastavané územie v nive Malachovského potoka. Pokrýva rozsiahle územie od Širokej vody cez Dlhý Hrb, Slatinky, Malý a Veľký Hrádok, Brôdok, Števkov, Baštu, Holý vršok, Lužok, Háj, Kratinu až po Malachovské lúky a Malachovské skalky.

Na južných svahoch strednej časti Malachovskej doliny je situovaný ďalší **ekologicky významný segment Malachov I**. Ide o menšie územie, ktoré pokrýva plochy s lúčno-lesnou krajinnou pokrývkou. Rovnako ako EVS Lažtek tvorí prechod zo súvislých lesných komplexov do intenzívne využívannej krajiny. EVS Malachov zaberá nasledovné časti: Kopanice, Pod Dbankou, Na Harcovú, Čičiščia, Ploštiné a Pod Kopanicami.

V tej istej časti územia je vymedzená aj **genofondová lokalita Pod Kopanicami** s prítomnosťou chránených druhov, ktorú tvoria pasienky, staré ovocné stromy, kroviny a okraj lesa. **Lokalita má**

veľkú krajinársku hodnotu, vysokú druhovú diverzitu s výskytom rastlín ako napr. vstavač obyčajný, vemeniček zelený a z avifauny napr. krutohlav, strakoš obyčajný a penica.

Ďalšia **genofondová lokalita Trávny Ždiar** reprezentuje menšie, avšak nemenej významné územie zachovalých prirodzených zmiešaných lesov. Vyskytujú sa tu **biotopy európskeho významu** – bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, lipovo-javorové sutinové lesy a kyslomilné bukové lesy. Lokalita je situovaná na severných svahoch Trávneho Ždiaru. Tunajšie lipovo-javorové lesy v strmom teréne predstavujú jeden z najprirodzenejších lesov v okolí Malachova.

Lesy Malachova

Väčšina lesného fondu okolia Malachova je zaradená do kategórie hospodárskych lesov, len malé plochy sú v kategórii ochranných lesov. Z pohľadu ochrany prírody sú ale najvýznamnejšie práve ochranné lesy. Táto kategória zahŕňa porasty, ktorých hlavnou funkciou je **chrániť pôdu pred eróziou a zosuvmi**, stabilizovať brehy vodných tokov alebo ochraňovať nižšie položené lesné porasty. Ochranné lesy často zahŕňajú porasty na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, kde je les na hranici svojich existenčných možností. Hlavným cieľom hospodárenia v týchto porastoch nemá byť nikdy produkcia, ale vždy zabezpečenie trvalého plnenia ochrannej funkcie.

Ochranné lesy v okolí Malachova sú situované na strmších vápencových svahoch, najmä po okraji dolnej časti doliny (**Dúbrava, Bôrovie**), kde rastú hlavne borovice. Ochranným lesom je aj zmiešaný porast vysadenej borovice lesnej a listnatých druhov na južne exponovaných strmých vápencových svahoch nad horným koncom dediny (Kopanice). Takisto ochrannú funkciu má aj zachovaný lipovo-javorový les na severnom svahu Trávneho Ždiaru.

Miestne lesy obhospodarujú Štátne lesy SR. V obci pôsobia aj štyri urbárske spoločnosti: Pozemkové spoločenstvo Urbár Malachov, Pozemkové spoločenstvo Cúdenice, Urbár Dolné Pršany a Pozemkové spoločenstvo Mútnô.

Mokrade

Mimoriadne dôležitým prírodným prvkom v okolí Malachova sú aj mokrade a prameniská. Mokrade plnia viacero funkcií. Zadržávajú prebytočnú vodu pri búrkových prívaloch, čím zmierňujú záplavy. Mokraďová vegetácia stabilizuje brehy a chráni ich proti erózii. Mokrade slúžia ako zásobárne na dopĺňanie zdrojov podzemných vôd. Fungujú aj ako čistiarne vôd, kde sa prirodzenými procesmi odstraňujú z vody sedimenty a organická hmota. Mokrade stabilizujú miestne klimatické pomery, zadržiavaním vody a následným výparom zmierňujú extrémny a výkyvy teplôt a zrážok. Poskytujú vodu, potravu, úkryt a miesto pre rozmnožovanie mnohým druhom organizmov, čím významne prispievajú k zachovaniu biodiverzity.

Plošne najrozsiahlejšou evidovanou mokraďou v okolí Malachova je mokrina pod názvom **Malachov – Ortúty, Brutov – Jarok** s výmerou cca 5000 m². V zmysle definície podľa zákona je ale mokraďou aj Malachovský potok a všetky jeho prítoky, rovnako aj Ortútske jazierko, rybník Mútna a ostatné podmáčané a vlhké lúky v okolí Malachova.

Odporúčania pre ochranu krajiny v Záverečnom stanovisku Okresného úradu k návrhu Územného plánu obce Malachov

Záverečné stanovisko k Návrhu Územného plánu Malachova v súvislosti s ďalším rozvojom v Malachova odporúča nasledovné:³⁰

ODPORÚČANIA PRE OBLASŤ DOPRACOVANIA NÁVRHU ÚPN-O A REGULATÍVOV REALIZÁCIE TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA

- Doplniť vybrané zásady podľa koncepcie ÚPN-O Malachov do zásad a regulatívov

- Zachovať pôvodne druhy fauny a flóry a ich biotopy s osobitným dôrazom na zabránenie fragmentácie prirodzeného prostredia.
- Zabezpečiť priaznivý stav chránených častí prírody a krajiny vrátane chránených druhov prostredníctvom zapojenia vlastníkov a užívateľov pozemkov
- Rekonštruovať existujúce plochy zelene a udržiavať ich v priaznivom stave.
- Vypracovať stratégiu proti rozširovaniu invázných druhov a akčný plán, ako invázne druhy rastlín odstraňovať, v súlade s vyhláškou č.450/2019.
- Pri návrhu a realizácii protipovodňových opatrení na vodných tokoch prihliadať aby sa v maximálnej možnej miere zachovala pôvodná morfológia toku a ochrana pôvodnej brehovej vegetácie tokov (Malachovský potok). UPN rieši na str. 50, 59, 68, 108, 113, 114
- Protipovodňové opatrenia posúdiť z hľadiska vplyvu na životné prostredie podľa tretej časti zákona č. 24/2006 Z. z.
- Zabezpečiť zníženie znečistenia vody vo vodných tokoch splaškovými odpadovými vodami z miestnych zdrojov zvýšením pripojenia na verejnú kanalizáciu a doriešením nakladania s odpadovými vodami v lokalitách mimo dosahu verejnej kanalizácie (zabezpečenie vyvážania splaškových vôd zo žúmp v RC Ortúty)
- Zabezpečiť aktualizáciu Programu odpadového hospodárstva obce Malachov na najbližšie obdobie s cieľom zlepšenie systému nakladania s odpadmi, najmä zníženia produkcie odpadov/1 obyvateľa obce a zvýšenie podielu triedených odpadov.
- Pre umiestnenie nových objektov prednostne využiť hnedé a zastavané plochy a voľné priestranstva medzi existujúcimi objektmi v zastavanom území obce. UPN rieši na str. 108
- Pri výstavbe nových objektov vrátane rodinných domov podporiť zvyšovanie environmentálnej výkonnosti energeticky úsporných budov
- Dobudovať a udržiavať náučné chodníky, náučné lokality a turistické cyklotrasy v riešenom území aby sa zabránilo živelnému rozvoju turistiky a cestovného ruchu./ V Malachove je realizovaný Malachovský náučný chodník, ktorý tvorí sústava postupne budovaných trás a okruhov: rekreačná dolina, banský chodník, veľký banský okruh, malý banský okruh, prírodovedný chodník, okruh Skalka, okruh Dolná skala, historický chodník a poštová cesta.
- Podporovať realizáciu cyklistických trás a cyklistickej dopravy i v zastavanom území obce za účelom dopravného spojenia medzi jednotlivými miestnymi časťami s prihliadaním na zlepšenie bezpečnostných parametrov. /ÚPN navrhuje VD5 – výstavba cyklistických trás v zastavanom území obce a v novej zástavbe.
- Brať ohľad najmä na najcitlivejších účastníkov dopravy (deti a starších obyvateľov), napr. znížením najvyššej prípustnej rýchlosti na komunikáciách, ktoré vedú územím obce, budovanie bezpečných chodníkov./ ÚPN navrhuje VD3 – výstavba peších prepojení v jestvujúcej a novej zástavbe, VD4 - výstavba chodníkov pre peších v novej zástavbe.

³⁰ ZÁVEREČNÉ STANOVISKO z posúdenia územnoplánovacej dokumentácie „Územný plán obce Malachov“, Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie, Oddelenie ochrany prírody a vybraných zložiek ŽP, Úsek posudzovania vplyvov na životné prostredie, Nám. Ľ. Štúra 5943/1, 97405 Banská Bystrica, 20. 12. 2021

- Zachovať a udržiavať typickú krajinu, nepripustiť zmenu štruktúry krajiny, alebo zmenu spôsobu obhospodarovania.
- Na území obce neumiestňovať veľkokapacitné objekty, ale zachovať vidiecky a prírode blízky charakter obce.
- Osobitnú pozornosť zamerať na objem a architektonické riešenie nových objektov, nakoľko nevhodná architektúra nových objektov by mohla spôsobiť vizuálne a štrukturálne zmeny krajinného rázu, čo nie je žiadúce.
- Pri výstavbe nových energetických vedení prednostne využívať formu káblového vedenie v zemi z dôvodu zníženia negatívneho vplyvu najmä na obyvateľstvo, na vtákov a na krajinu.
- Zabezpečiť postupnú rekonštrukciu miestnych a účelových komunikácií podľa stanovených priorít.
- Doriešiť dostatočnú kapacitu statickej dopravy vo väzbe na jednotlivé funkčné plochy.
- Pri trvalých záberoch poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodárske účely postupovať podľa príslušných ustanovení zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy.
- Pri umiestňovaní objektov bytovej výstavby najmä v blízkosti a dosahu cestných komunikácií dôsledne dodržiavať požiadavky na ochranu obyvateľstva pred účinkami hluku a vibrácií vyplývajúce z vyhlášky MZ SR č. 549/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí a v prípade potreby realizovať účinné protihlukové opatrenia.
- Venovať osobitnú pozornosť využitiu turistického a rekreačného potenciálu riešeného územia a jeho okolia, prihliadať pritom na únosnosť územia.
- Zosúladiť regulatív Závaznej časti konceptu, uvedený v kap.1.Zásady a regulatívy funkčného využívania a priestorového usporiadania na str.91: „Obmedziť plošný rast obce do vizuálne a dopravne problémových (podľa urbanistických a dopravných analýz) lokalít a satelitov do takej miery, aby sa zachoval požadovaný pokojný dedinský charakter a výrazne sa nezhustila automobilová doprava v obci (najmä na Ortútskej ceste) a bola zabezpečená kapacita kanalizácie a zásobovanie vodou,“ s výslednou koncepciou riešenia.
- Zvážiť možnosti prepojenia Malachovského náučného chodníka a jeho časť banského chodníka na mestskú rekreačnú trasu pozdĺž biokoridoru miestneho významu Dolina Malachovského potoka so zákazom rozvoja antropických aktivít;
- Zvážiť možnosti zahrnutia Návrhu budovania rekreačného okruhu BB – Malachov, Malachov – Horné Pršany a Malachov – Králiky do územia Banskobystrického geoparku a Slovenskej banskej cesty v rámci rozvoja geoturizmu s ohľadom na banícku históriu obce s väzbou na celý Banskobystrický región;

3. ANALÝZA SILNÝCH A SLABÝCH STRÁNOK , CELKOVÉ HODNOTENIE

Analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození (SWOT) vznikla na základe objektívnych faktov získaných v analytickej časti dokumentu, výsledkov prieskumu medzi obyvateľmi a prediskutovaním na stretnutí s kľúčovými aktérmi rozvoja (predstavitelia miestnych OZ a poslancov ObZ). Práve na stretnutí boli niektoré body vyzdvihnuté do popredia. Výsledky diskusie na stretnutí mali účastníci možnosť upraviť alebo komentovať.

Hrubo vyznačené položky a pridané znamienka +/- vyjadrujú postoje diskutujúcich aktérov k príslušným bodom.

3.1 Hodnotenie plnenia PHRSR 2015 – 2022

V tejto časti uvádzame konkrétne aktivity, ktoré boli naplánované pod jednotlivými opatreniami, mieru ich splnenia a zdroje, ktoré boli na to použité (obecné/vlastné zdroje alebo externé/granty) a prípadne hlavných realizátorov aktivity, ak to nebola obec.

Tabuľka 15 Vyhodnotenie opatrení cieľov Akčného plánu PHRSR 2015 – 2022

1. Zvýšenie atraktivity obce, zlepšenie technickej a sociálnej vybavenosti a tvorba podmienok pre rozvoj bývania	Miera realizácie	Detaily investície (od obecného úradu)	Zdroje/ Realizátor
1.1 Zlepšiť podmienky pre bývanie a služby obyvateľstvu			
Rekonštrukcia miestnych komunikácií (opravy) - Banícka	čiastočne	Kompletná rekonštrukcia miestnej komunikácie Na Diel	obec
Spevnenie miestnych komunikácií (opravy) - Bučinová	čiastočne	Oprava miestnej komunikácie asfaltovým frézingom	obec
Rekonštrukcia miestnych komunikácií (časť úseku)- Ortútska cesta	čiastočne	Vybudovanie cestných odrážok	obec
Príprava územia a pozemkov na výstavbu IBV -nová lokalita (cca 12)	n/a		
Spracovanie územného plánu obce	čiastočne	pred dokončením	obec
Rekonštrukcia verejného osvetlenia	áno	výmena za LED svietidlá	grant
Modernizácia a rozšírenie miestneho rozhlasu	áno		obec
Dom športu - prestavba budovy na ihrisku (vrátane prístavby telocvične a klubovne)	čiastočne	Oprava budovy TJ Slovan Malachov - modernizácia priestorov	obec
		Rekonštrukcia elektroinštalácie v budove TJ Slovana Malachov	obec
		Sadrokartónové práce v budove TJ Slovan Malachov	obec
		Oprava strechy na budove TJ	obec

		Vybudovanie nového detského ihriska v športovom areáli V.Lustiga	obec
		Vybudovanie altánkov v športovom areáli V. Lustiga	obec
Rekonštrukcia Základnej školy	čiastočne	kompletná rekonštrukcia strechy na budove ZŠ s MŠ	grant
		odvodnenie budovy	obec
		altánok - trieda v prírode, Nadácia Volkswagen + OZ MŠ	grant a OZ MŠ (1000+ 1000€)
		nové skrinky pre žiakov	OZ MŠ (1074 €)
		Revitalizácia záhrady, svah pod cintorínom, nádoby na dažďovú vodu, Ekopolis	grant (2500€)
		nové preliezačky	OZ MŠ (4000€)
		skúter	obec 1500 a OZ MŠ 1300 €
Spolkový dom a škola v prírode - prístavba školy	n/a		
Múzeum geológie a baníctva - prestavba zvonice	n/a		
Vybudovanie denného stacionára	n/a		
Zrýchlenie internetu	áno	Vybudovanie optickej siete v obci	T-com
Vybudovanie kamerového systému v obci - 5x	čiastočne	Kamerový systém v budove ZŠ s MŠ	obec
Vybudovanie chodníka na cintoríne - 100m	áno		obec
Prestavba cintorína a výstavba kolumbária	čiastočne	Vybudovanie chodníka, oplotenia a osadenie lavičiek na cintoríne	obec
Vybudovanie orientačného systému obce a zapojenie do regionálneho systému	čiastočne	Informačný systém v obci?	obec
Modernizácia výkonu obecného úradu (verej. správy)	čiastočne	Zavedenie elektronizácie - samospráva, knižnica	grant
1.2. Zlepšiť vzhľad, kvalitu krajiny a stav životného prostredia obce			
Dobudovanie verejných priestranstiev (Úprava verejných priestorov) - projektová dokumentácia	n/a		
Vybudovanie oddychovej zóny na začiatku obce	n/a		
Projekt bioobec - nakladanie s biologicky rozložiteľným odpadom	áno	Dodanie kompostérov do každej domácnosti	grant

Vybudovanie "námestia" - centrálna oddychová a spoločenská zóna	n/a		
Rekonštrukcia kultúrneho domu	čiastočne	Renovácia KD	grant
		Rekonštrukcia bleskozvodov	obec
Rekonštrukcia obecného úradu a zlepšenie energetickej náročnosti	čiastočne	Rekonštrukcia priestorov OcÚ	obec
Dobudovanie verejnej kanalizácie	n/a		
Rekonštrukcia autobusovej zastávky - konečná MHD, Mazúch	áno		OZ Malachovská dolina
Rekonštrukcia regulácie a obnova Malachovského potoka a protipovodňové opatrenia	n/a		
Nový zdroj pitnej vody - prieskum a príprava	n/a		
Obnova ovocného sadu	n/a		
Obnova lesných ciest	áno	rekonštrukcia účelovej komunikácie	Lesy SR
2. Budovanie komunity a zvýšenie kvality ľudí			
2.1. Posilňovať miestny spolkový a komunitný život a budovať miestne povedomie pre zvýšenie záujmu o verejný život			
Zriadenie a vybavenie priestorov pre klubovú činnosť - spolkový dom pri Základnej škole	n/a		
Vydávanie obecných novín "Malachovské noviny" – 3-4x ročne	čiastočne, 2 x ročne		obec a OZ v obci
Športové podujatia (futbal. a stolnoten. turnaje a športové hry seniorov)	čiastočne - chýbajú športové hry pre seniorov a mládež		OZ v obci
Organizovanie spoločenských podujatí (Deň obce, divadlo, ples, karneval, fašiangy, Mikuláš, Deň detí, stavenie mája, Vianoce)	áno		OZ a OÚ
Obnova divadelnej scény - osvetlenie, ozvučenie, vybavenie scény, pódium	n/a		
Projekt obnovy ľudových tradícií, folklóru, baníckej histórie a pod.	n/a		
Obnova súboru Malachovčiek - (kroje a vybavenie)	čiastočne		Krúžok v ZŠ s MŠ
Zriadenie Dobrovoľného hasičského zboru	n/a		
Program obnovy remesiel - cukrárstvo, včelárstvo, tkanie kobercov	n/a		

Projekt zapojenia mládeže a mladých ľudí do verejného života	n/a		
Obnova miestnej knižnice a verejný internet	častočne		obec
Monografia obce	áno		OZ Malachovská dolina + OÚ
3. Zlepšením využitia miestnych zdrojov a polohy obce dosiahnutie ekonomického rozvoja			
3.1. Zlepšiť podmienky pre rozvoj podnikania v obci a zvýšiť schopnosť obyvateľov uplatniť sa na trhu práce			
Budovanie náučno-poznávacích trás s vyhlídkami-dobudovanie banského náučného chodníka -2km a prepojenie na mesto časť Radvaň	n/a	Iba udržiavanie pôvodných	
Spracovanie a tlač propagačných materiálov o obci (leták, bedeker a pod.)	n/a		
Spolupráca pri tvorbe regionálneho produktu cestovného ruchu vo väzbe na Banskú Bystricu, BB geopark a pod.	n/a		
Vzdelávacie a osvetové stretnutia obyvateľov k ochrane životného prostredia a cestovnému ruchu	n/a		
Vybudovanie parkového fitnes v športovom areáli (inline dráhy na korčule apod.)	n/a		
Vybudovanie oddychovej trasy/cyklotrasy od ihriska po Bučinovú a prepojenie po Jednotu dôchodcov	n/a		
Vzdelávanie k hospodáreniu s pôdou - pestovanie bylín, ovocinárstvo, včelárstvo a pod.	n/a		
Dobudovanie informačného a orientačného systému	áno	to isté aj v 1.1	
3.2 Rozvíjať a modernizovať podnikateľské prostredie			
Zriadenie malej výroby -prevádzky na spracovanie ovocia, muštáreň - (obecná zriadenie vo zvonici)	n/a		
Rekonštrukcia budovy obchodu Jednota	n/a		
Dobudovanie rekreačnej dedinky Medvedica (lyžovanie, alternatívne športy)	n/a		
Diverzifikácia a inovácia výroby a znižovanie energetickej náročnosti hospodárenia	n/a		
Projekt finalizácie agrovýroby (výroba mäsa, mlieka, syrov, medu, ovocia a pod.)	n/a		

Rekonštrukcia chaty TJ " Na Dieli"	čiastočne	OZ SPAM, TJ Slovan Malachov	OZ SPAM, súkromné zdroje
Vybudovanie ubytovania alt. penziónu s cca 20 lôžkami	n/a		
Ubytovanie na súkromí - 2x	n/a		

V tabuľke 17 sú uvedené projekty, ktoré obec zrealizovala alebo práve realizuje nad rámec Akčného plánu PHSR 2015 – 2022 (Zdroj: OcÚ)

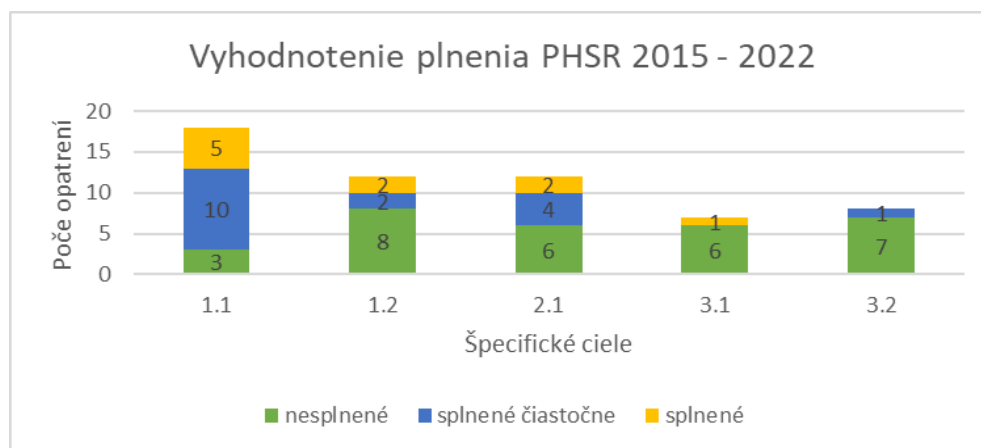
Tabuľka 16 Projekty zrealizované alebo v realizácii v období 2015 - 2022 nad rámec Akčného plánu PHSR

Zrealizované projekty/projekty v realizácii	Zdroje/realizácia
Vybudovanie zvodidiel popri hlavnej ceste - pod Bôrovým	obec
Rekonštrukcia zvonice	obec
Aktualizácia a modernizácia web stránky	obec
Zavedenie možnosti separácie všetkých druhov odpadov	obec
Osadenie merača rýchlosti	obec
Modernizácie kuchyne ZŠ s MŠ - nákup elektrického kompostéra	obec
Odvodnenie niektorých ciest v obci	obec
Kamerový systém v budove ZŠ s MŠ	obec
Dobudovanie verejného osvetlenia v nových lokalitách	obec
WIFI v obci - 10 prístupových bodov	grant
Vybudovanie kontajnerových stojísk - 3 kusy	grant
Postupné majetko-právne vysporiadanie pozemkov pod miestnymi komunikáciami, ihriskom, obecnými budovami	obec
Modernizácia vnútorných priestorov KD, nákup nového zariadenie, ozvučenie sály, rekonštrukcia elektroinštalácie - podaná žiadosť o NFP (po admin. kontrole)	grant
Vypracované projektové dokumentácie/PD v príprave	
Kompletná rekonštrukcia miestnej komunikácie - na Diel	obec
Rozšírenie verejného osvetlenia	obec
Pasportizácia ciest - kompletná dokumentácia cestnej siete	obec
Rekonštrukcia elektroinštalácie v budove TJ Slovan Malachov	obec
Rekonštrukcia elektroinštalácie budovy KD	obec

Zameranie skutkového stavu obecných budov	obec
Statický posudok a armovacie výkresy - mostík a Bučinová	obec
Energetický audit všetkých obecných budov	grant
Statický posudok oporného múra pred budovou ZŠ s MŠ	obec
Kamerový systém v obci	obec
Príprava urbanistickej štúdie - Dolné a Horné Močare	obec
Územnoplánovacia dokumentácia obce	Obec/grant

Miera plnenia **Akčného plánu PHSR 2015 – 2022** ukazuje aj nasledujúci graf.

Graf 28 Miera plnenia AP PHSR 2015 – 2022

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných informácií a OcÚ

Najviac opatrení sa podarilo splniť alebo splniť čiastočne v ciele **1.1 Zlepšiť podmienky pre bývanie a služby obyvateľstvu**, v ciele **2.1 Posilňovať miestny spolkový a komunitný život a budovať miestne povedomie pre zvýšenie záujmu o verejný život** sa podarilo naplniť alebo čiastočne naplniť väčšinu cieľov, a to najmä vďaka aktivite miestnych spolkov a občianskych združení.

Opatrenia súvisiace s ekonomickým rozvojom obce v cieľoch **3.1 Zlepšiť podmienky pre rozvoj podnikania v obci a zvýšiť schopnosť obyvateľov uplatniť sa na trhu práce** a **3.2 Rozvíjať a modernizovať podnikateľské prostredie** boli splnené len v minimálnej miere.

Veľká väčšina aktivít bola financovaná **z vlastných zdrojov obecného rozpočtu**.

3.2 Silné a slabé stránky stránky obce, príležitosti a ohrozenia pre rozvoj obce

Tabuľka 17 SWOT analýza obce Malachov

SILNÉ STRÁNKY – predpoklady pre ďalší rozvoj, zhodnotenie, výhody	SLABÉ STRÁNKY – prekážky ďalšieho rozvoja, nevýhody
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Výhodná geografická poloha medzi blízko krajského mesta, veľmi dobrá dopravná dostupnosť (priame napojenie na mesto a dopravu smer BB-ZV) • Blízkosť mesta (kultúra, pracovné príležitosti, šport, história, zdravotníctvo, školstvo, atrakcie), koncová obec <i>niekedy nevýhoda – chýbajú služby priamo v obci</i> • Atraktívne prírodné prostredie v obci a okolí - významné lokality z hľadiska ochrany prírody a hodnotné územie s vysokou biodiverzitou, s vyhlídkami na krajinu • Záujem o bývanie v obci, rast počtu obyvateľov • Bohatý spolkový život - veľa aktivít spolkov, ochotnícke divadlo, tradícia Fašiangov, aktívni ľudia + • Športové kluby – TJ Slovan Malachov, stolný tenis, cyklisti a ihriská futbalové, tenisové, multifunkčné + • Dobrá kvalifikačná štruktúra obyvateľstva, nízka nezamestnanosť • Vidiacky charakter obce, súdržná komunita, bezpečnosť, nízka kriminalita • Dostupnosť verejnou hromadnou dopravou (prímestská autobusová doprava) • Dostupnosť inžinierskych sietí, kanalizácie, vodovodu a plynu • Dobrý signál mobilných operátorov a TV signál • ZŠ s MŠ (1-4) + školské podujatia (škola rodinného typu, nové ihrisko, regionálna výchova, športová príprava) • Centrum voľného času pri ZŠ s MŠ • Vhodné podmienky na turistiku, cykloturistiku, poznávanie prírody aj histórie baníctva (náučné chodníky, cyklotrasy v blízkom okolí, obecné múzeum „Kováčovie dom“) + • Možnosti ubytovania 2x zrubu • Miestni SHR – predaj z dvora, drobnochov miestnych obyvateľov 	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyhovujúci stav miestnych komunikácií +++ • Chýba bezpečné prepojenie pre cyklistov na turistické cyklotrasy ++ • Veľký počet domov nenapojených na verejný vodovod a splaškovú kanalizáciu + + - • Nezabezpečená ochrana územia pred povodňami a <u>zanedbaný</u> potok, zábradlie buď chýba alebo v zlom stave ++ • Málo príležitostí pre trávenie voľného času starších žiakov a mládeže ++ • Chýbajú sociálne služby (vývarovňa, rozvoz, charita) ++ • Chýba dom smútku ++ • Parkovanie na miestnych komunikáciách !!+ • Chátranie a nevhodná údržba objektov ľudovej architektúry a pôvodných stavieb +? • Nevhodná výstavba nových domov s následným znižovaním atraktivity verejného priestoru (vysoké neestetické múry, nepriehľadné ploty, blokovanie prístupu na ďalšie pozemky a okolitej krajiny) + • Odvádzanie dažďových vôd do kanalizácie a na verejné povrchy (nezadržiavanie vody) +? • Nízky záujem o ZŠ + <i>problém malotriedky +</i> • Nedostatočný záujem občanov o veci verejné a nízke zapojenie nových obyvateľov do života v obci + <i>celospoloč. jav</i> • Pocit ohrozenia a nekomfortu pre peších a cyklistov na komunikáciách v obci • Vysoká miera osobnej automobilovej dopravy a nízka miera využitia verejnej hromadnej dopravy <i>vysoká cena+ MHD (pri</i>
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Lisovanie ovocia, šrotovanie, muštáreň, ovocinárska tradícia • Kultúrno historické tradície - banícka tradícia spojená s mestom • Záujem o oživenie a udržiavanie ľudových zvykov, tradícií a remesiel • Malachovské noviny 	<p><i>prestupoch) a strata času (nevyhovujúce grafikony)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Neúplné pokrytie verejným osvetlením aj verejným rozhlasom, zlý technický stav rozhlasu • Nevyhovujúci stav obecných budov – vysoká energetická náročnosť ?? <i>nie pravda/ +</i> • Klesajúci záujem obyvateľov o spolkovú činnosť + /- (vždy sme patrili k najlepším...) • Nespokojnosť nových obyvateľov s dostupnou infraštruktúrou – chýbajú miestne komunikácie, verejné osvetlenie, verejná kanalizácia, vodovod, autobusová zastávka • Nedostatok komerčných aj verejných služieb (pošta, bankomat) • Málo pozemkov vhodných na výstavbu (chýbajú inžinierske siete) • Chýbajú možnosti bývania v nájomných bytoch • Nedostatočná kapacita zberného dvora, chýba obecné kompostovisko a dostupnejšie možnosti zberu veodpadu zo záhrad a separáciu odpadu • Hospodársky areál na konci obce v zlom stave • Nízky prínos potenciálu cestovného ruchu a prímestskej rekreácie pre príjmy obce (<i>len prímestská rekreácia</i>) • Nízky prínos členstva v mikroregióne a inej medziobecnej spolupráce <i>celoštátny problém</i> • Nízka aktivita miestnej samosprávy pri získavaní externých zdrojov
<p>PRÍLEŽITOSTI – priaznivé okolnosti, trendy vo vonkajšom prostredí, ktoré je možné využiť</p>	<p>RIZIKÁ/HROZBY – výzvy, ktoré vznikli na základe nepriaznivého trendu alebo negatívnej udalosti vo vonkajšom prostredí</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Záujem o bývanie na vidieku, najmä v prímestských obciach • Súčasť územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) Banská Bystrica s vlastnou stratégiou rozvoja a prostriedkami z EÚ • Možnosti získať externé zdroje na rozvoj obce – VÚC, štát, EÚ + • Možnosti získať dotácie pre obnovu rodinných domov a využitie OZ • Nové možnosti na komunikáciu s verejnosťou • Záujem o alternatívne vzdelávanie, školy rodinného typu + • Možnosti spolupráce s VÚC, OOCR, mestom a okolitými obcami pri napĺňaní obecných kompetencií a podpore cestovného ruchu • Digitalizácia – práca z domu 	<ul style="list-style-type: none"> • Financovanie samospráv – nepredvídateľnosť, časté zmeny legislatívy • Zvyšovanie cien energií, poplatkov za odpady • Zmena klímy, riziko prírodných katastrof – suchá, privalové dažde, povodne • Odlesňovanie krajiny a zaberanie poľnohospodárskej pôdy pre výstavbu • Zahusťovanie dopravy, zvyšovanie intenzity osobnej automobilovej dopravy • Starnutie obyvateľstva • Digitálna vylúčenosť niektorých skupín obyvateľstva • Starnutie obyvateľstva - • Individualizácia, strata dôvery v inštitúcie, neschopnosť dialógu a zhody na spoločných záujmoch
---	--

3.3 Celkové hodnotenie a strom problémov

Medzi najsilnejšie stránky obce patrí jej **poloha a prírodné prostredie**, v ktorom sa nachádza. Tak to hodnotia obyvatelia obce aj objektívne údaje. Obec leží v blízkosti krajského mesta a má dobrú dopravnú dostupnosť. Jej okolie tvoria rozmanité biotopy a krajinársky atraktívne prostredie. Výhody pretrvávajúceho vidieckeho charakteru obce sú **komunitný spôsob života** (vyššia kvalita spolunažívania miestnych obyvateľov založená na komunitnom princípe, dobré susedské vzťahy, nízka úroveň individualizácie a anonymity) a **čiasťočné samozásobenie** obyvateľstva produktami z vlastných záhrad (ovocie, zelenina) a drobného poľnohospodárstva. Medzi obyvateľmi funguje výmena dopestovaných prebytkov, poľnohospodárske produkty a produkty prvovýroby (mäso, mlieko) ponúkajú aj miestni farmári. Obyvatelia Malachova tak môžu užívať to **najlepšie z oboch „svetov“** – dostupnosť zamestnania a služieb väčšieho mesta a zároveň pocit užšieho spoločenstva, družnosti a blízkosti prírodného prostredia.

Druhou stránkou týchto výhod sú negatívne trendy, ktoré s nimi súvisia. Denná dochádzka väčšiny obyvateľov za prácou, vzdelávaním, službami či aktivitami do mesta znamená zvyšujúci sa nápor na dopravu, a to najmä na **osobnú automobilovú dopravu**. Preto aj obyvatelia vnímajú bezpečnosť na miestnych komunikáciách a stav miestnych komunikácií ako jeden z najvypuklejších problémov obce. Stúpajúci záujem o bývanie v obci zvyšuje jej zastavanosť, do istej miery znehodnocuje prírodné prostredie a vyvoláva **potrebu investícií do infraštruktúry**. Narastajúci podiel nových obyvateľov prináša do obce aj iný spôsob životného štýlu, ktorý môže vyvolávať vzájomné **nepochopenie, napätie aj nedôveru**. Noví obyvatelia sú často mladé rodiny s deťmi a k ich prirodzenému začleneniu do spoločenstva obce dochádza najmä prostredníctvom škôlky a školy, kde pôsobí aj aktívne občianske združenie. Ďalšie príležitosti na vytvorenie susedských vzťahov poskytujú športové kluby – stolnotenisový či futbalový klub, záhradkári, turisti, divadelníci či OZ Malachovská dolina. V obci sa

organizujú rôzne podujatia a je dôležité, aby boli atraktívne aj pre ľudí, ktorí ešte nie sú „zžití“ s miestnymi tradíciami a zvykmi.

V záujme udržania a zvyšovania kvality života v obci je teda dôležité v budúcnosti **dbať o zachovanie kvality životného prostredia v obci a okolí, vidieckeho spôsobu života a podporovať alternatívne formy osobnej dopravy**. Ďalšou výzvou je využitie silných stránok obce aj pre **hospodársky rozvoj**, aby bolo možné zabezpečiť v obci vyššiu úroveň a dostupnosť technickej a občianskej infraštruktúry. Je potrebné hľadať **nové zdroje príjmov pre obec**, či už z hospodárskej činnosti obce alebo nenávratných finančných zdrojov, keďže bežné príjmy obce nepostačujú na väčšie kapitálové výdavky.

Vzhľadom na vysoký dopyt po bývaní obec potrebuje **nový územný plán**, ktorý sa pripravuje od roku 2016. Nízka aktivita samosprávy pri získavaní finančných zdrojov sa odráža aj na vysokom investičnom dlhu na obecnom majetku. Všetky **obecné budovy** si vyžadujú rekonštrukciu, najmä čo sa týka energetických úspor a obnoviteľných zdrojov energie. V niektorých častiach obce chýba splašková kanalizácia a verejný vodovod, **miestne prístupové komunikácie** sú okrem hlavných vetiev (Ortútska cesta, časť Baníckej ulice) v nevyhovujúcom stave, ako aj samotná prístupová komunikácia do obce. Pre ďalší rozvoj obce je nevyhnutné **dobudovať a rekonštruovať technickú infraštruktúru a riešiť stav dopravnej infraštruktúry** (miestne komunikácie, odstavné plochy apod.). Z dôvodu obmedzených dopravných koridorov obec s budovaním chodníkov neuvažuje. Potrebne sú opatrenia na **zvýšenie využívania hromadnej autobusovej dopravy a zdieľanie osobnej automobilovej dopravy**, lebo zvyšujúca sa premávka znepríjemňuje život obyvateľov obce z hľadiska bezpečnosti, znečistenia ovzdušia aj hluku. Žiaduce je aj vybudovanie cyklokomunikácie pre bezpečné dochádzanie do mesta a prepojenie mesta s cyklotrasami v prírodnom prostredí v okolí obce

V obci **chýbajú zariadenia pre trávenie voľného času mládeže vo veku 11 – 18 rokov**. Sociálna starostlivosť o obyvateľov je zabezpečovaná opatrovateľskými službami v meste B. Bystrica podľa potreby a požiadaviek. Školské zariadenie sa v obci nachádza len pre I. stupeň ZŠ vrátane materskej škôlky. Škola a škôlka sú služby, ktoré väčšina obyvateľov považuje za dôležité zachovať. **Je potrebné zvýšiť atraktivnosť a povedomie o výhodách miestnej málotriednej školy, ktorá nedosahuje optimálny počet žiakov vzhľadom na počty žiakov v MŠ**. Význam dostupnosti školy pre miestne deti nie je dostatočne docenený v širšom povedomí ani medzi rodičmi, pritom patrí medzi jednu zo základných črt kvalitného vzdelania. Navyše sú v miestnej škole poskytované všestranné možnosti na rozvoj žiakov v oblasti športu, hudobnej výchovy, remeselných zručností, folklórnych tradícií a divadla. Škola má atraktívny areál pre hru aj športovanie detí, triedou v prírode a dostatkom starších aj nových ovocných aj okrasných drevín. Ako už bolo uvedené vyššie, ZŠ s MŠ a občianske združenie Malachovská škola sú jednou z najdôležitejších inštitúcií v obci pri začleňovaní nových obyvateľov do života obce. **Súkromné centrum voľného času** by mohlo rozšíriť aktivity aj pre deti a mládež, ktoré nenavštevujú miestnu školu. **Všetky tieto výhody školy je potrebné viac komunikovať tak zo strany školy ako aj jej zriaďovateľa, teda obce. Je tiež potrebné investovať do budovy školy a zvýšiť tak jej atraktivnosť a komfort pre používateľov, ako aj efektívnosť prevádzky pre obec.**

Veľký význam pre atraktivitu a modernizáciu obce má starostlivosť o jej vzhľad, zachovanie kvalitného životného prostredia a rešpektovanie únosných limitov zaťaženia územia obce vrátane krajinného prostredia okolo nej. Podstatou skvalitnenia životného prostredia je skvalitnenie vzhľadu obce, verejných priestranstiev a súkromných priestorov. **Prostredie obce potrebuje zvýšenú starostlivosť v oblasti úprav verejných priestranstiev, budovania oddychových zón, autobusových zástaviek a starostlivosti o zeleň**. Množstvo technických objektov a plôch znehodnocuje krajinný obraz (vzdušné vedenia VN a NN a i.).

Dopady hluku a prašnosti z dopravy ovplyvňujú životné prostredie v obci. Prevažujúci spôsob vykurovania obcí je plynové avšak v posledných rokoch častejšie lokálne na tuhé palivo. Napriek skutočnosti, že obec rieši vykurovanie obecných budov plynom, má obec **stále vysoký potenciál vo využívaní ďalších obnoviteľných zdrojov energie** ako napr. drevo, voda, pôda, biomasa, bioplyn, slnečné systémy a pod., ktoré sú riešením aj pre problémy s neobhospodarovanými TTP a drevným odpadom z lesných ekosystémov.

Spôsob hospodárenia v krajine je problematický najmä z dvoch protichodných dôvodov – **prílišná exploatácia a nevyužívanie**. Oba spôsoby vedú k znižovaniu biodiverzity. Nevyužívanie horšie dostupných častí krajiny je predovšetkým problémom trvalých trávnatých porastov. Lesy mimo lesných pozemkov sa postupne formujú najmä na nevyužívaných trvalých trávnatých porastoch zarastaním drevinami. Udržaním trávnych porastov aktívnym využívaním ako pasienkov je možné aj udržanie kvality krajiny.

V obci je bohatý spoločenský život. **Miestne iniciatívy pomáhajú, podporujú a realizujú život v komunite a podieľajú sa na rozvoji obce**. V záujme vyššej účasti na verejnom živote a rozvoji vrátane následnej udržateľnosti je **potrebné viac aktivizovať obyvateľov obce nielen pri organizovaní miestnych spoločenských, kultúrnych a športových podujatí či pri skrášľovaní obce, ale aj v oblasti spolurozhodovania o smerovaní obce a prinášaní nových riešení v rýchlo sa meniacej dobe, reagovaní na výzvy v oblasti životného prostredia, digitalizácie či ohrozenia demokracie**. Obec sa pre mladých stáva nedostatočne modernou, oslabuje sa vzťah k obci, klesá ich záujem o dianie v obci a veci verejné. Odchádzajú za štúdiom a následne prácou do väčších miest. Všetky aktívne subjekty obce by mali viac navzájom spolupracovať a informovať sa. Chýba tu spoločná platforma spolupráce. Jednou z príčin je aj **nedostatočná modernizácia samosprávy** tak, aby bolo možné zabezpečiť intenzívnejšiu spoluprácu s miestnymi a regionálnymi aktérmi pôsobiacimi v obci a zapájať ich do rozvoja. Rozvojové možnosti by sa mali sústreďovať na **rozvoj ľudského potenciálu**, zvyšovanie zručností, vzdelávanie, prácu s deťmi a mládežou, ako aj na zlepšovanie podmienok pre sociálne odkázaných spoluobčanov a kultúrno-spoločenský život. Rovnakým predpokladom podpory komunity obce je existencia dochovaných kultúrnohistorických hodnôt, tradícií a zachovaných zvykov z minulosti.

Vidiecke prírodné prostredie obce predstavuje vhodný rozvojový potenciál s možnosťou využitia prírodných zdrojov nielen v bývaní, ale aj v oddychových a relaxačných aktivitách ako napr. **šport, turistika**, a iné. Obec Malachov má reálny potenciál predovšetkým **pre rozvoj turistiky vrátane agroturistiky** (ktorá je forma vidieckej turistiky poskytovaná podnikateľmi v poľnohospodárskej výrobe a slúži im ako dodatočný alebo ďalší finančný zdroj k udržaniu alebo rozšíreniu hlavného podnikateľského programu). Tieto aktivity sú bezprostredne späté s prírodou, krajinou a krajinným prostredím, prispievajú k celkovému rozvoju obce najmä tým, že umožňujú zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia, a to i pri pomerne nízkej finančnej náročnosti, vytvoria nové pracovné príležitosti a napomáhajú obnove a rozvoju obce. Obec má bohaté tradície a v jej katastri sa nachádza veľa možností pre doplnkové aktivity. Predpokladom pre miestny ekonomický rozvoj je existencia zručného a vzdelaného ľudského potenciálu a polohy obce v blízkosti Banskej Bystrice. Miestne zdroje nie sú dostatočne využívané. **Cykloturistika, pešia a náučná turistika, bežecké trate nie sú na dostačujúcej úrovni hlavne vo väzbe na regionálne trasy**. Cestovný ruch má v obci odôvodnenie jedine vo väzbe na okolité regionálne strediská a zaujímavosti vo väzbe na banícku históriu a lyžiarske strediská (Banská Bystrica, Králiky, Kremnica, Skalka). Orientačný a informačný systém v prepojení obec-krajina je nedostatočný. Informácie o obci poskytuje obecný úrad. **Propagácia obce je minimálna**, chýbajú obecné a mikroregionálne propagačné materiály. Je nutná podpora vzniku nových podnikateľských aktivít, **vybudovania jednotného informačného systému s ponukou doplnkových služieb vrátane predaja miestnych produktov** s využitím blízkosti okolitých obcí a

atraktivít (kúpele, banské miesta). Obec využíva svoje tradície, históriu ako aj prírodný potenciál v prospech verejnoprospešných záujmov avšak **nie v prospech vlastnej ekonomickej prosperity**. Všetky aktívne subjekty obce by mali viac navzájom spolupracovať a informovať sa. Nielen v obci ale hlavne v jej okolí chýba ponuka služieb pre ubytovaných hostí ako doplnková forma zážitkovej turistiky aj pre hostí, ktorí po športových aktivitách vyhľadávajú pokojný relax (wellness ai.). Tieto predpoklady vytvárajú priestor pre nové aktivity a nové zámery, ktoré v súčasnosti v obci absentujú. **Obec má vysoký potenciál ako prímestská zóna aktívneho aj pasívneho oddychu.**

V niektorých oblastiach sú silné a slabé stránky vnímané rozdielne – napríklad blízkosť krajského mesta so všetkými možnosťami, ktoré poskytuje tiež znamená, že je menší dopyt po službách priamo v Malachove a obyvatelia za nimi vo veľkej miere cestujú.

Niektoré slabé stránky je možné rozvinúť **do stromu problémov**, čo pomáha pri nastavení vhodných opatrení na ich riešenie.

Tabuľka 18 Strom problémov a príčin pre vybrané slabé stránky obce

Problémy / príčiny	Navrhované riešenia
<ul style="list-style-type: none"> ● Pocit ohrozenia a nekomfortu pre peších a cyklistov na komunikáciách v obci 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ úzke komunikácie, nespĺňajúca požadované parametre 	<i>Hľadanie možností na rozšírenie komunikácie, kde je to možné, vyznačiť úzke úseky</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ chýbajú chodníky – pozemky pred domami v súkromnom vlastníctve 	<i>Vypracovanie odbornej štúdie na zvýšenie bezpečnosti pohybu chodcov a cyklistov po Ortútskej ceste</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ nedodržiavanie rýchlosti 	<i>Pridanie retardéra v hornej časti obce</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ nemožnosť získať povolenie na obmedzenie rýchlosti od polície SR 	<i>Overenie novej legislatívy v súvislosti s obmedzovaním rýchlosti v obci, rokovania so zodpovednými orgánmi</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ neohľaduplnosť vodičov 	<i>Upozornenia pre vodičov, makety policajtov, kampane za zodpovednú jazdu v obci</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ nie je cyklotrasa 	<i>Plánuje sa po Bučinovej ulici</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● Vysoký investičný dlh na obecnom majetku 	<i>Zvýšená aktivita samosprávy pri získavaní externých zdrojov financovania</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ nízka investičná aktivita samosprávy 	<i>Zapojenie ľudského potenciálu v obci pri získavaní finančných zdrojov</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ málo zdrojov na kapitálové výdavky 	<i>Vlastná hospodárska aktivita obce na zvyšovanie príjmov obce</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ nízka aktivita samosprávy pri získavaní nenávratných zdrojov 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ nízka hospodárska aktivita obce 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Vysoká miera osobnej automobilovej dopravy a nízka miera využitia verejnej hromadnej dopravy 	
<ul style="list-style-type: none"> ○ málo služieb a možností zamestnania v obci – nutná dochádzka do mesta aj niekoľkokrát denne/rodina - nákupy, krúžky, kultúra, šport 	<i>Aplikácia na zdieľanie jász – miestna (Bla Bla Car) Viac aktivít a služieb dostupných priamo v obci</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ vysoká cena+ MHD (pri prestupoch) a strata času (nevýhovujúce grafiky) 	<i>Rokovať s VÚC a mestom o začlenení prímestskej dopravy do systému MHD – zľavy pri prestupoch, časové lístky, zisťovanie požiadaviek obyvateľov na cestovné poriadky</i>
<ul style="list-style-type: none"> ○ príliš nákladné prevádzkovanie ďalšej zastávky v hornej časti obce (Medvedica) 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Nízky záujem o ZŠ+ 	

○ <i>problém malotriedky</i>	<i>Poskytnúť niečo unikátne, kvôli čomu by sa zvýšil záujem o túto školu Propagovať činnosť školy, správu o VVČ zverejniť aj na webstránke obce Robiť osvetu o vzdelávaní v malotriedkach a vôbec o tom, čo znamená kvalitné vzdelávanie</i>
○ <i>chyby manažmentu ZŠ s MŠ</i>	<i>Podpora zo strany OÚ</i>
○ <i>Nedostatok moderných priestorov a vybavenia</i>	<i>Zvýšenie atraktivity vnútorného prostredia školy</i>
● Nedostatočný záujem občanov o veci verejné a nízke zapojenie nových obyvateľov do života v obci	
○ celospoločenský jav – individualizácia	<i>Seniori – Rada starších + Mládežnícky parlament</i>
○ nízka informovanosť o aktivitách obce	<i>Informovať o aktivitách obce, podaných projektoch, plánoch, webstránku, verejné zhromaždenia, programovanie, zverejňovať materiály na rokovanie obecného zastupiteľstva</i>
○ nízky záujem o reprezentatívne názory obyvateľov zo strany predstaviteľov obce	<i>Získavať podnety od obyvateľov systematicky a pravidelne, rôznymi formami</i>
○ Nízka frekvencia MN, neobsahuje informácie o aktivitách OÚ	<i>Zvýšiť frekvenciu vydávania Malachovských novín a doplniť obsah o aktivitách obce, plánoch, fungovaní obecnej samosprávy a pod.</i>
● Parkovanie na miestnych komunikáciách	
○ komplikované vymáhanie zákazu zo strany OÚ	<i>Proaktívny prístup zo strany obecného úradu – upozornenia, ďalšie kroky – napomenutia, pokuty</i>
● 35% nenapojených na splaškovú kanalizáciu ani ČOV	
○ Vysoké náklady na pripojenie na kanalizáciu na niektorých uliciach	<i>Dobudovať verejnú kanalizáciu do všetkých obytných častí obce</i>
○ Nedobudovaná verejná kanalizácia	<i>Motivovať obyvateľov k pripojeniu na verejnú kanalizáciu, sledovať stav žúmp a septikov</i>
● Klesajúci záujem o spolkovú činnosť	
	<i>Osobné oslovenie Ovocinári – krúžok Poznajme sa – podujatie pre nových obyvateľov</i>
● Nespokojnosť obyvateľov v nových lokalitách s dostupnosťou technickej infraštruktúry	
○ Nejasná alebo nedostatočná komunikácia zo strany obce o plánovaných investíciách do infraštruktúry	<i>Predstavenie plánu na dobudovanie chýbajúcej infraštruktúry zo strany obce</i>

3.4 Rozvojové dokumenty (súlady s existujúcou dokumentáciou rozvoja)

Na riešené územie je spracovaných viacero dokumentácií, ktoré sa zaoberajú jeho udržateľným rozvojom:

Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu rieši nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, životné prostredie, nadradené systémy sociálnej a technickej infraštruktúry. Územím prechádza horehronská rozvojová os druhého stupňa. Prípojnú dopravnú sieť mikroregiónu na nadradenú sieť predstavuje cesta I. triedy č. 66 vedúca z Banskej Bystrice do Brezna. Táto nadväzuje na medzinárodnú cestu 77 (I/59). V priestore Banská Bystrica – Zvolen je letisko Tri Duby (Sliač)

Územný plán VÚC Banskobystrického kraja (ÚPN BBK)

ÚPN BBK rieši rozvoj územia podrobnejšie. Schválený bol vládou SR uznesením č.394 z 9.6.1998, ktorého záväzná časť bola vyhlásená Nariadením Vlády Slovenskej republiky č. 263/1998 Z.z. , ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj.

Jeho zmeny a doplnky boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja (ZBBSK):

☒ **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky 2004** uzn.č. 611/2004 zo dňa 16. a 17. decembra 2004, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 4/2004 zo dňa 17. decembra.2004, ktoré nadobudlo účinnosť 21.januára 2005,

☒ **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky 1/2007** uzn.č. 611/2004 zo dňa 16. a 17. decembra 2004, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 4/2004 zo dňa 17. decembra.2004, ktoré nadobudlo účinnosť 21.januára 2005,

☒ **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky 1/2007** uzn.č. 222/2007 zo dňa 23.augusta 2007, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 6/2007, ktoré nadobudlo účinnosť 27. septembra 2007,

☒ **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky 2009** uzn.č. 94/2010 zo dňa 18.júna 2010, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 14/2010, ktoré nadobudlo účinnosť 10. júla 2010.

☒ **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky 2014** uzn.č. 84/2014 zo dňa 5.decembra 2014, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 27/2014, ktoré nadobudlo účinnosť 16. januára 2015.

V tomto dokumente sú zakotvené hlavne:

- rekonštrukcia cesty č. I/66 v úseku Slovenská Ľupča – Brezno (kategória S 22,5/80,100; úsekovo R 22,5/80,100)
- návrh trasy E 77 Banská Bystrica – Slovenská Ľupča – Korytnica so zatunelovaním trasy pri obciach Moštenica a Hiadel'
- elektrifikácia celoštátnej žel. trate Banská Bystrica – Červená Skala – Margecany
- predĺženie pohronského SKV s napojením sídiel po trase
- výstavba zariadení na využitie miestnych zdrojov energie
- vybudovať sieť digitálnych ústrední na všetkých úrovniach

Zhodnotenie a požiadavky záväznej časti nadradenej ÚPD - Územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC) / výber častí vo vzťahu ku územiu obce Malachov.

I. Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry a hospodárstva

...

1.7.2. zachovať pôvodný špecifický ráz vidieckeho priestoru, vychádzať z pôvodného charakteru zástavby a historicky utvorenej okolitej krajiny, zachovať historicky utváraný typ zástavby obcí a zohľadňovať národopisné špecifiká jednotlivých regiónov,

1.7.3. pri rozvoji vidieckych oblastí zohľadňovať a rešpektovať ich špecifické prírodné a krajinné prostredie a pri rozvoji jednotlivých činností dbať na zamedzenie, resp. obmedzenie možných negatívnych dôsledkov týchto činností na krajinné a životné prostredie vidieckeho priestoru.

1.7.4. vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centráam podporou výstavby verejného dopravného a technického vybavenia obcí tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovo rovnocenné prostredie s urbánnym prostredím a dosahovali skĺbenie tradičného vidieckeho prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života, *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Malachov na roky 2015 – 2022*

...

2.2.1. rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond, podporovať jeho využívanie v celom jeho rozsahu a poľnohospodársku pôdu v kategóriách zodpovedajúcich pôdno-ekologickej rajonizácii a typologicko-produkčnej kategorizácii, v súlade s platnou legislatívou

2.2.2. v chránených územiach zavádzať osobitný režim hospodárenia (chránené územia podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, ochranné pásma vodárenských zdrojov) v zmysle platnej legislatívy,

2.2.3. v národných parkoch a v ich ochrannom pásme a v chránených krajinných oblastiach uprednostňovať poľnohospodárstvo s výrazným ekologickým účinkom a s prioritným cieľom udržania biodiverzity a trvalo udržateľného rozvoja územia,

2.2.4. pri využívaní lesných pozemkov uplatňovať funkčnú diferenciaciu územia aj v závislosti od stupňa ochrany a kategórie chráneného územia v zmysle platnej legislatívy o ochrane prírody a krajiny, v národných parkoch vyhlasovať len lesy osobitného určenia a ochranné lesy, existujúce hospodárske lesy podľa možnosti prekategORIZOVAŤ na lesy osobitného určenia,

2.2.5. v chránených územiach uplatňovať ekologické princípy hospodárenia,

2.2.8. vytvárať podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva, prioritne v horských oblastiach s podporou tradičného pastevného odchovu hospodárskych zvierat, v súlade s ochranou životného prostredia a zdravou výživou,

2.2.9. vytvárať podmienky pre obnovu trvalých trávnych porastov v súlade s udržaním ekologickej stability územia a zachovania krajinného rázu,

...

Regionálny rozvoj

2.4.4. vytvárať územno-technické podmienky pre rozvoj malého a stredného podnikania,

2.4.5. podporovať rozvoj výroby a služieb založených na využití domácich zdrojov,

...

3. V oblasti rozvoja rekreácie a turistiky

3.1.6. pre dosiahnutie strategického cieľa a špecifických cieľov rozvoja cestovného ruchu v kraji je v plánovaní a regulácii územného rozvoja potrebné za prioritné považovať:

...vedomostno-poznávacie štruktúry:

GEOPARKY – BANSKOŠTIAVNICKÝ, **BANSKOBYSSTRICKÝ**, NOVHRADSKÝ,

mototuristické trasy:

...Slovenská banská cesta (Malé Karpaty – Štiavnicko-bystrická oblasť – Rudohorie),

Železná cesta (v rámci programu „Európske kultúrne cesty priemyselných pamiatok“ – trasa: Košický kraj - Červená Skala - Muráň - Tisovec - Hnúšťa - Sirk - Jelšava - Štítik - Kunova Teplica - Tornaľa - Kráľ – Maďarská republika)

! cyklomagistrály:...

Zelená stuha Pohronia

! vodná turistická trasa: rieky Hron a Ipel'

3.1.7. v horskom turizme plne využiť potenciál pre rozvoj zimných lyžiarskych športov v jestvujúcich turistických strediskách, podmienený dosiahnutím konsenzu s orgánmi ochrany prírody a krajiny, umožňujúceho ich funkčné rozšírenie a prípadnú integráciu do aglomerácií. Rozvoj zamerať na dobudovanie rekreačnej vybavenosti a dopravnej a technickej infraštruktúry pre zabezpečenie celoročného využívania ich kapacít,

3.4. Rozvíjať komplexnosť a kvalitu vybavenosti všetkých turisticky atraktívnych miest,

3.4.1. zariadenia a služby umiestňovať prednostne do ich zastavaného územia a jeho okolia,

3.4.3. priestor voľnej krajiny využívať predovšetkým na športové, relaxačné, poznávacie a iné pohybové aktivity,

3.5. Zvyšovať kvalitu vybavenosti jestvujúcich stredísk cestovného ruchu na území národných parkov a veľkoplošných chránených území prírody len v súlade s ekologickou únosnosťou dotknutých a nadväzujúcich lokalít

3.5.1. zariadenia a služby umiestňovať prednostne do ich zastavaného územia,

3.6. Rozvoj vybavenosti pre rekreáciu a turizmus v nových, doteraz neurbanizovaných lokalitách a v strediskách cestovného ruchu umožniť len v súlade so schváleným programom, alebo plánom rozvoja obce, mesta, alebo regiónu a len na základe schválenej územnoplánovacej dokumentácie. Na územiach s 3. až 5. stupňom ochrany a v územiach európskeho významu podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, nezakladať nové lokality a strediská rekreácie, športu a turizmu.

3.7. Zvyšovať kvalitatívny štandard jestvujúcich stredísk rekreácie a turistiky na území Národného parku Nízke Tatry, Národného parku Muránska planina, Národného parku Veľká Fatra, Národného parku Slovenský raj a v Chránenej krajinej oblasti Poľana, len v súlade so schválenou územnoplánovacou dokumentáciou.

3.8. Viazť lokalizáciu služieb zabezpečujúcich proces rekreácie a turizmu prednostne do zastavaného územia sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine, pričom využiť aj obnovu a revitalizáciu historických mestských a vidieckych celkov a objektov kultúrnych pamiatok.

3.15. Vytvárať územno-technické podmienky pre realizáciu cykloturistických trás regionálneho, nadregionálneho a celoštátneho významu, pri súčasnom rešpektovaní zákona o ochrane prírody a krajiny.

3.16. Využiť bohatý kultúrno-poznávací potenciál územia na rozvoj poznávacieho a rekreačného turizmu.

3.17. Zabezpečiť podmienky pre vytvorenie komplexného informačného systému regiónu ako neoddeliteľnej súčasti rozvoja cestovného ruchu a informovanosti o atraktivitách Banskobystrického kraja, pri súčasnom rešpektovaní zákona o ochrane prírody a krajiny.

3.18. Podporovať rozvoj všetkých druhov turizmu v súlade s ochranou prírody a krajiny.

4.10. Rešpektovať poľnohospodársku pôdu a lesné pozemky ako limitujúci faktor urbanistického rozvoja územia, osobitne chrániť poľnohospodársku pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným potenciálom, poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia a osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti (produkčné sady a vinice).

4.14. Podporovať ťažbu nerastov len v územiach kde sa pri realizácii ťažby nepredpokladajú jej negatívne dopady na životné prostredie, vznik environmentálnych záťaží, záujmy ochrany prírody a krajiny, terénny reliéf a súčasnú krajinnú štruktúru. Podporovať len takú ťažbu nerastov, ktorá nepoužíva technológiu kyanidového lúhovania.

4.15. Zabezpečiť ochranu všetkých vodných zdrojov v rozsahu ich vymedzených ochranných pásiem na území kraja využívaných na hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou.

5. V oblasti usporiadania územia z hľadiska kultúrneho dedičstva

5.4.5. podporovať iniciatívu obcí na vytváranie a odborné vedenie evidencie pamätihodností

jednotlivých obcí ako významného dokumentu o kultúrnom dedičstve a histórii špecifických regiónov na území Banskobystrického kraja.

5.5. Zabezpečiť osobitnú pozornosť a zvýšenú ochranu evidovaným, známym a predpokladaným archeologickým náleziskám a lokalitám, v súlade s ustanoveniami zákona o ochrane pamiatkového fondu.

5.7. Podporovať ochranu vedeckých a technických hodnôt: banské a hutnícke diela – šachty, štôlne, tajchy, huty, hámre, valkovne a pod., vybraté typické remeselnícke a priemyselné objekty...

...

7.1.12. v súlade s Plánmi manažmentu povodí zabezpečiť ochranu pred povodňami realizáciou preventívnych technických a biotechnických opatrení v povodiach, ktoré spomalia odtok vôd z povodia do vodných tokov, výstavbu retenčných nádrží a poldrov, ochranných hrádzí, protipovodňových línií a zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd, úpravu vodných tokov a ich nevyhnutnú opravu a údržbu,

7.1.13. v zmysle platnej legislatívy zabezpečiť stanovenie rozsahu inundačných území tokov a pri ich využívaní rešpektovať ustanovenia platnej legislatívy o ochrane pred povodňami,

...

7.3.2. ekologizovať výrobu a spotrebu tepla a podľa možností využívať miestne zdroje

7.3.5. podporovať rozvoj využívania obnoviteľných zdrojov energie (biomasy, slnečnej, veternej a geotermálnej energie), ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike, s uprednostnením sídiel bez perspektívy zásobovania zemným plynom,

7.3.8. podporovať v oblastiach s podhorskými obcami využitie miestnych energetických zdrojov pre potreby obyvateľov a služieb.

Územný plán obce Malachov – pred schválením Obecným zastupiteľstvom (marec 2023)

Obec Malachov bola v r. 1970 pričlenená k Banskej Bystrici a jej územný rozvoj bol usmerňovaný územnoplánovacou dokumentáciou – Územný plán aglomerácie Banská Bystrica, ktorý bol schválený vládou SR uznesením č. 262/1976. V r. 1993 sa obec osamostatnila. Doterajším nástrojom na riadenie výstavby v obci je Územný plán aglomerácie Banská Bystrica vrátane jeho zmien a doplnkov, týkajúcich sa predmetného územia, ktorý bol schválený vládou SR uznesením č. 262/76 Zb. dňa 15.9.1976. Počas platnosti predmetného územnoplánovacieho dokumentu bol tento mnohokrát aktualizovaný zmenami a doplnkami až do doby schválenia nového územného plánu mesta Banská Bystrica dňa 24.3.2015. Pre obec Malachov ostal v platnosti vrátane jeho zmien a doplnkov:

- Doplnok č. 1 – 94/2003 k UPN A Banská Bystrica - Ski centrum Malachov, schválený uznesením OZ č. V/2003 zo dňa 2.10.2003
- Doplnok č. 2 – 148/2004 k UPN A Banská Bystrica - RIJA penzióny – Malachov, schválený uznesením OZ č. XIII/B.1/2004 zo dňa 15.12.2004
- Zmeny a doplnky č. 3 - UPN A Banská Bystrica, č. 160/XXIV, Prímestská rekreačná zóna Malachov – Medvedica, schválené uznesením OZ č. VII/E.1/2007 zo dňa 28.08.2007
- Zmeny a doplnky č. 4 - UPN A Banská Bystrica – Zmeny a doplnky XXXVI. etapa, lokalita Malachov – Dolné Močiare, schválené uznesením OZ č. V/E.4/2011 zo dňa 05.04.2011
- Zmeny a doplnky č. 5 obec Malachov, schválené uznesením OZ č. XXI/1 zo dňa 27.03.2013

Právny rámec UPN - A Banská Bystrica v znení jeho doplnkov a zmien už obsahovo a ani formálne nespĺňal potreby a požiadavky obce pre usmerňovanie a regulovanie výrazného stavebného tlaku, ktorý je na obec vyvíjaný. **V r. 2016 obecné zastupiteľstvo rozhodlo o obstaraní nového územného plánu obce** v rozsahu jeho katastrálneho územia pre zabezpečenie rozvojových potrieb obce, hlavne usmerňovanie a regulovanie požiadaviek individuálnych stavebníkov a developerov na rozvoj bývania a rekreácie.

V súčasnosti je dokument vo fáze riešenia pripomienok zo Záverečného stanoviska z procesu SEA k Územnému plánu obce Malachov.³¹ Záverečné stanovisko na základe komplexného zhodnotenia očakávaných vplyvov Konceptu ÚPN-O Malachov na životné prostredie a zdravie procesom hodnotenia SEA, Správou o hodnotení strategického dokumentu, stanovísk dotknutých orgánov a Odborného posudku **odporúča dopracovať variant B konceptu ÚP obce Malachov.**

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK 2022 – 2030 (PHSR BBSK 2022 – 2030)

PHSR BBSK na roky 2022 – 2030 je nástrojom koncepčného a cieľavedomého rozvoja kraja, vďaka ktorému Banskobystrický samosprávny kraj, mestá a obce a ostatní sociálno-ekonomickí partneri v kraji dokážu spoločne plánovať opatrenia a aktivity a získavať na nich financie z rôznych zdrojov, ako sú Program Slovensko 2021 – 2027, Plán obnovy a odolnosti, regionálne príspevky pre najmenej rozvinuté okresy, Program cezhraničnej spolupráce Interreg VI-A Maďarsko-Slovensko 2021 – 2027 a iné. Mnohé z aktivít realizujú aj z vlastných rozpočtov, avšak koordináciou s inými územnými partnermi dokážu zvýšiť ich dopad v území.

V Tabuľke 16 sú uvedené všetky strategické ciele PHSR BBSK 2022 – 2030. **Všetky ciele PHRSR Malachov 2023 – 2030** sú priradené k strategickým a špecifickým cieľom PHSR BBSK 2022 – 2030, čo znamená, že **plne korešpondujú s nadradenou stratégiou vyššieho územného celku.**

³¹ ZÁVEREČNÉ STANOVISKO z posúdenia územnoplánovacej dokumentácie „Územný plán obce Malachov“, Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie, Oddelenie ochrany prírody a vybraných zložiek ŽP, Úsek posudzovania vplyvov na životné prostredie, Nám. Ľ. Štúra 5943/1, 97405 Banská Bystrica, 20. 12. 2021

Tabuľka 19 Strategické a vybrané špecifické ciele PHSR BBSK 2022 – 2030 a príslušné ciele PHRSR obce Malachov2023 – 2030

1.1 Zvýšiť inovačnú výkonnosť, produktivitu a pridanú hodnotu regionálnej ekonomiky	
ŠPECIFICKÝ CIEĽ PHSR BBSK 2022-2030	Ciele PHRSR 2023 – 2030 obce Malachov
1.1.4 Zvýšiť mieru digitalizácie, automatizácie a využívania dát a pokročilých technológií v podnikateľskom, verejnom i akademickom sektore.	II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu II.9 Efektívne využívať v správe obce moderné technológie
1.2 Zlepšiť udržateľnosť a odolnosť regionálnej ekonomiky	
1.2.1 Vytvoriť podmienky na prechod k obehovému hospodárstvu	I.5 Znižovať podiel zmesového komunálneho odpadu
1.2.2 Zvyšovať produkciu a odbyt regionálnych produktov a služieb v pôdohospodárstve a nadväzných odvetviach	II.7 Vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľov a farmárov (SHR) v obci
1.3 Zvýšiť príjmy z cestovného ruchu a zamestnanosť prostredníctvom rozvoja udržateľného cestovného ruchu.	
1.3.1 Udržateľne využívať kľúčový kultúrno-historický a prírodný potenciál v ponuke cestovného ruchu	II.11 Udržiavať vytvorené náučné chodníky, múzeum tradičného bývania a oddychové miesto
1.3.2 Rozvíjať udržateľné a prístupné zázemie a kvalitné služby pre pobyt návštevníka	II.7 Vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľov v obci II.10 Rozšíriť služby pre návštevníkov obce a okolia
1.3.3 Zlepšiť dostupnosť destinácií, atraktivít a turistických bodov záujmu.	I.1 Zvýšiť bezpečnosť na komunikáciách v obci pre peších a cyklistov
2.1 Zabezpečiť efektívnu ochranu a obnovu všetkých zložiek životného prostredia, s dôrazom na zmiernenie zmeny klímy a zvýšenie odolnosti kraja na jej nepriaznivé prejavy	
2.1.1 Zlepšiť kvalitu ovzdušia	I.2 Zvýšiť využiteľnosť verejnej hromadnej a zdieľanej dopravy
2.1.2 Zabezpečiť efektívnu ochranu prírody, krajiny a biodiverzity	I.8 Zabezpečiť ochranu prírody a krajiny na území obce
2.1.3 Zlepšiť stav a ochranu vôd	I.6 Zvyšovať podiel domov napojených na splaškovú kanalizáciu
2.1.8 Zlepšiť všeobecné podmienky na dosiahnutie environmentálnych cieľov	I.5 Znižovať podiel zmesového komunálneho odpadu
2.1.9 Zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov a návštevníkov kraja, posilniť ich vzťah k prírode a zodpovedné správanie	II.11 Udržiavať vytvorené náučné chodníky, múzeum tradičného bývania a oddychové miesto II.12 Podporovať neformálne vzdelávanie detí, mládeže a seniorov a šíriť osvetu v oblastiach zdravia, ochrany životného prostredia, bezpečnosti a iných

2.1.10 Znižovať emisie skleníkových plynov	I.2 Zvýšiť využiteľnosť verejnej hromadnej a zdieľanej dopravy I.7 Zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie vo vykurovaní rodinných domov II.1 Zlepšiť energetickú efektívnosť obecných budov
2.1.11 Zvýšiť odolnosť kraja na nepriaznivé prejavy zmeny klímy	I.2 Realizovať protipovodňové opatrenia na potoku I.8 Zabezpečiť ochranu prírody a krajiny na území obce
2.1.12 Realizovať preventívne opatrenia na ochranu pred mimoriadnymi udalosťami spojenými so zmenou klímy, s dôrazom na využitie ekosystémových prístupov	I.9 Realizovať preventívne opatrenia na ochranu pred mimoriadnymi udalosťami spojenými so zmenou klímy, s dôrazom na využitie ekosystémových prístupov (vodozádržné opatrenia, tienenie)
3.1 Zvýšiť podiel obyvateľov s vyššou úrovňou dosiahnutého vzdelania a životných zručností	
3.1.1 Umožniť všetkým deťom a žiakom, aby v maximálnej možnej miere rozvíjali svoj plný vzdelávací potenciál	II.2 Modernizovať vnútorné priestory a vybavenie školy, KD a budovy v športovom areáli II.12 Podporovať neformálne vzdelávanie detí, mládeže a seniorov a šíriť osvetu v oblastiach zdravia, ochrany životného prostredia, bezpečnosti a iných
3.1.2 Zvýšiť zapojenie žiakov a mládeže do športových a záujmových aktivít	II.3 Rozšíriť priestory školy s možnosťou využitia aj pre iné účely (seniori, mladí) II.4 Modernizovať a rozšíriť športové plochy
3.2 Zvýšiť kvalitu a dostupnosť služieb pre aktívne začlenenie zraniteľných skupín obyvateľstva v kraji	
3.2.2 Zabezpečiť kvalitné a udržateľné služby pre seniorov.	II.3 Rozšíriť priestory školy s možnosťou využitia aj pre iné účely (seniori, mladí) II.6 Doplniť služby v obci a občiansku vybavenosť podľa požiadaviek obyvateľov II.12 Podporovať neformálne vzdelávanie detí, mládeže a seniorov a šíriť osvetu v oblastiach zdravia, ochrany životného prostredia, bezpečnosti a iných
3.2.6 Prierezový cieľ: Využívať pri plnení cieľov priority sociálne inovácie.	
3.3. Budovať aktívne, odolné a udržateľné komunity v mestách aj na vidieku	
3.3.1 Zvýšiť kvalitu a dostupnosť verejných služieb na vidieku	II.7 Vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľov v obci II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu
3.3.2 Zvýšiť angažovanosť obyvateľstva v správe vecí verejných / zapojenie obyvateľstva do rozvojových aktivít na miestnej úrovni	III.2 Zvýšiť zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov v obci III.3 Podporovať aktivity občianskych združení a spolkov III.4 Podporovať vzájomnú pomoc a súdržnosť obyvateľov

	<p>III.5 Podporovať začlenenie nových obyvateľov do miestnej komunity</p> <p>III.7 Spolupráca s partnermi mimo obce pri rozvojových aktivitách v rámci mikroregiónu, územia udržateľného mestského rozvoja (UMR BB) aj regiónu</p>
3.3.3 Posilniť identitu komunit prostredníctvom zachovania kultúrneho dedičstva	<p>III.1 Zvýšiť účasť obyvateľov na kultúrnom, spoločenskom a športovom živote v obci</p> <p>II.5 Zvyšovať kvalitu verejného priestoru a vidiecky ráz obce</p> <p>II.11 Udržiavať a obnovovať kultúrne a prírodné pamiatky, pamätihodností obce a iné objekty s miestnou kultúrnou hodnotou (pamätníky, pomníky)</p> <p>III.6 Budovať miestnu identitu a podporovať miestne a regionálne tradície</p>
3.3.4 Vytvárať bezpečné fyzické prostredie obcí a miest	<p>I.1 Zvýšiť bezpečnosť na komunikáciách v obci pre peších a cyklistov</p> <p>I.2 Realizovať protipovodňové opatrenia na potoku</p> <p>I.4 Zvyšovať bezpečnosť a ochranu majetku obyvateľov a znižovanie kriminality</p>
3.3.5 Uplatňovať princípy dobrého spravovania (good governance) a otvoreného vládnutia v miestnej aj regionálnej samospráve	<p>III.2 Zvýšiť zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov v obci</p> <p>III.7 Spolupracovať s partnermi mimo obce pri rozvojových aktivitách v rámci mikroregiónu, územia udržateľného mestského rozvoja (UMR BB) aj regiónu</p>
3.3.6 Uplatňovať koncept inteligentných miest "smart cities" a "smart villages" v samospráve	<p>II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu</p> <p>II.9 Efektívne využívať v správe obce moderné technológie</p>
4.1 Dobudovať a obnoviť dopravnú infraštruktúru prepojenú na nadradenú cestnú a železničnú sieť	
4.1.2 Zvýšiť kvalitu, kapacitu a bezpečnosť pozemných komunikácií I., II. a III. triedy, miestnych ciest a mostov	<p>I.1 Zvýšiť kvalitu a bezpečnosť pozemných komunikácií v obci pre peších a cyklistov</p> <p>I.3 Rekonštruovať mosty a doplniť zábradlia okolo potoka</p>
4.2 Podporiť rozvoj udržateľnej mobility	
4.2.4 Znížiť negatívne environmentálne dosahy mobility	I.2 Zvýšiť využiteľnosť verejnej hromadnej a zdieľanej dopravy
4.2.5 Rozvíjať cyklodopravu ako plnohodnotnú zložku mestskej, prímestskej a medzimestskej mobility prostredníctvom budovania nových cyklociest alebo ich začlenenia do existujúcich komunikácií	I.1 Zvýšiť kvalitu a bezpečnosť pozemných komunikácií v obci pre peších a cyklistov
4.3 Zlepšiť pokrytie širokopásmovým internetovým pripojením	

4.3.1 Zvýšiť sociálnu a fyzickú dostupnosť kvalitného internetového pripojenia a odstrániť tzv. biele miesta.	II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu v celej obci a rozšíriť miesta s voľne prístupným wifi (hotspoty)
--	--

Čiastkové rozvojové dokumenty obce

Komunitný plán sociálnych služieb obce Malachov 2022 – 2023 (KPSS)

Mestá a obce plnia úlohy v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení úlohy na úseku sociálnej pomoci (§4 ods.3 písm.p). Rozsah a úlohy v oblasti sociálnej pomoci pre miestnu samosprávu sú definované najmä prostredníctvom troch zákonov:

- Zákon č. 417/2013 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi - originálna pôsobnosť
- Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálno-právnej ochrane a sociálnej kuratele – (vykonáva opatrenia na predchádzanie vzniku porúch, organizuje výchovné a sociálne programy, poskytuje príspevok na dopravu za dieťaťom do DeD, poskytuje príspevok na tvorbu úspor pre dieťa umiestnené v DeD)
- Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách

Sociálne služby sú **originálnou kompetenciou miestnej samosprávy**.

Podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je **každá obec povinná mať vypracovaný Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS)**. Tento Komunitný plán musí byť v súlade s nadradeným dokumentom – s **Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030** (ktoré vypracúva Ministerstvo). **Zákon 448/2008 o sociálnych službách** definuje kompetencie a pôsobnosť miestnej (viac § 80) takto:

- **Poskytovanie alebo zabezpečovanie vybraných druhov sociálnych služieb** (nocľaháreň, nízkoprahové denné centrum, nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, denný stacionár, opatrovateľská služba, prepravná služba a odľahčovacej služby, pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa, terénna služba krízovej intervencie)
- **Posudzovanie odkázanosti občanov na vybrané sociálne služby**
- **Plánovanie a rozvoj sociálnych služieb na svojom území**

Zmyslom komunitného plánovania najmä v obciach je aktivizácia obyvateľstva a skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb spoločným, koordinovaným postupom. Výsledkom komunitného plánovania by mala byť odpoveď na otázky typu:

- Aké sociálne služby treba vytvoriť?
- Aké sociálne skupiny potrebujú zvýšenú starostlivosť?
- Aké má obec ľudské, materiálne a finančné zdroje na poskytovanie sociálnych služieb?

V súčasnosti má obec vypracovaný KPSS na roky 2022 – 2023, ktorý **nesplňa požiadavku súladu s aktuálnym dokumentom Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030**.

Program odpadového hospodárstva obce (POH)

Od 27.12.2019 je platný zákon č. 460/2019, ktorý predstavuje pomerne rozsiahlu novelu zákona o odpadoch (79/2015). S účinnosťou **od 27.12.2019 už obce a mestá nemajú povinnosť mať**

vypracovaný Program odpadového hospodárstva. POH si už vypracúvajú len jednotlivé kraje (a, samozrejme, aj SR).

Obec Malachov mal vypracovaný **POH na roky 2016 – 2020**, ktorý je zverejnený na webstránke obce. Odporúčania k odpadovému hospodárstvu obsahuje aj Správa o hodnotení návrhu Územného plánu Malachov.

4. Strategická a programová časť

Strategická a programová časť obsahuje :

1. **Víziu, priority a hlavné ciele rozvoja obce**
2. zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce (programová časť)
3. inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce
4. systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov (realizačná časť),
5. finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce.

4.1 Vízia, priority a hlavný cieľ rozvoja obce

Vízia a ciele obce vzišli z identifikovaných silných a slabých stránok obce a predstáv obyvateľov o rozvoji obce, o ktorých diskutovali na facilitovanej diskusii s fokusovou skupinou. Výsledky tejto diskusie boli následne pripomienkované členmi fokusovej skupiny.

Vízia obce

Obec pre všetkých, založená na rešpekte ku tradíciám a prírodnému dedičstvu, využívajúca naplno svoj ľudský, prírodný aj ekonomický potenciál.

- **Bezpečná a ohľaduplná ku krajine a životnému prostrediu**
- **Podporujúca zdravý životný štýl a aktivity obyvateľov, súdržnosť a solidaritu**
- **Dobre spravovaná a spolupracujúca s partnermi v regióne**

Vízia s dlhodobým časovým horizontom má charakter želania obyvateľov a aktérov obce. Počas uplynulého obdobia došlo k celospoločenským zmenám, ktoré vyvolávajú nové potreby a výzvy. Na druhej strane, v rozvoji obce nedošlo k výrazným lokálnym zmenám, naďalej je tu tlak na rozvoj lokalít na bývanie, na čo reaguje pripravený územný plán obce. Mnohé potreby a výzvy zostali platné z minulého obdobia, preto sa niektoré ciele a opatrenia opakujú.

Hlavný cieľ obce na roky 2023 – 2030

Zlepšením spolupráce s obyvateľmi a ostatnými aktérmi rozvoja v obci aj mimo obce dosiahnuť efektívnejšie využívanie vnútorných aj vonkajších zdrojov a zvýšenie kvality života obyvateľov.

Priority a ciele obce

PRIORITY	CIELE
<p><i>I. Bezpečnosť a ochrana životného prostredia</i></p>	<p>I.1 Zvýšiť kvalitu a bezpečnosť pozemných komunikácií v obci pre peších a cyklistov I.2 Zvýšiť využiteľnosť verejnej hromadnej a zdieľanej dopravy I.3 Realizovať protipovodňové opatrenia I.4 Zvyšovať bezpečnosť a ochranu majetku obyvateľov I.5 Znižovať podiel zmesového komunálneho odpadu I.6 Zvyšovať podiel domov napojených na splaškovú kanalizáciu I.7 Zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie I.8 Zabezpečiť ochranu prírody a krajiny na území obce I.9 Realizovať preventívne opatrenia na ochranu pred mimoriadnymi udalosťami spojenými so zmenou klímy, s dôrazom na využitie ekosystémových prístupov (vodozádržné opatrenia, tienenie)</p>
<p><i>II. Kvalitné služby v kvalitnom prostredí</i></p>	<p>II.1 Zlepšiť energetickú efektívnosť obecných budov II.2 Modernizovať vnútorné priestory a vybavenie školy, KD a budovy v športovom areáli II.3 Rozšíriť priestory školy s možnosťou využitia aj pre iné účely (seniori, mladí) II.4 Modernizovať a rozšíriť športové plochy II.5 Zvyšovať kvalitu verejného priestoru a zachovať vidiecky ráz obce II.6 Doplniť služby v obci a občiansku vybavenosť podľa požiadaviek obyvateľov II.7 Vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľov v obci II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu a rozšíriť miesta s voľne prístupným wifi (hotspoty) II.9 Efektívne využívať v správe obce moderné technológie II.10 Rozšíriť služby pre návštevníkov obce a okolia II.11 Udržiavať a obnovovať kultúrne a prírodné pamiatky, pamätihodností obce a iné objekty s miestnou kultúrnou hodnotou (pamätníky, pomníky) II.12 Podporovať neformálne vzdelávanie detí, mládeže a seniorov a šíriť osvetu v oblastiach zdravia, ochrany životného prostredia, bezpečnosti a iných</p>
<p><i>III. Bohatý komunitný život a spolupráca</i></p>	<p>III.1 Zvýšiť účasť obyvateľov na kultúrnom, spoločenskom a športovom živote v obci III.2 Zvýšiť zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov v obci III.3 Podporovať aktivity občianskych združení a spolkov III.4 Podporovať vzájomnú pomoc a súdržnosť obyvateľov III.5 Podporovať začlenenie nových obyvateľov do miestnej komunity III.6 Budovať miestnu identitu a podporovať miestne a regionálne tradície III.7 Spolupracovať s partnermi mimo obce pri rozvojových aktivitách v rámci mikroregiónu, územia udržateľného mestského rozvoja (UMR BB) aj regiónu</p>

Ciele, navrhované opatrenia a merateľné ukazovatele

Tabuľka 20 Priority, ciele a opatrenia a merateľné ukazovatele Programu obce Malachov.

<i>I. Bezpečnosť a ochrana životného prostredia</i>		<i>Monitoring a hodnotenie</i>
Ciele	Navrhované opatrenia	Merateľné ukazovatele
I.1 Zvýšiť kvalitu a bezpečnosť pozemných komunikácií v obci pre peších a cyklistov	<ul style="list-style-type: none"> • Znížiť maximálnu povolenú rýchlosť v obci • Vybudovať cyklotrasu od začiatku obce • Rekonštruovať a dobudovať retardéry (na hornom konci) • Opraviť dlažbu v centre obce a krajnice ciest • Nové povrchy ciest a nové prístupové cesty k obytným lokalitám • Zvýšiť osvetu medzi vodičmi v obci • Zakázať parkovanie na verejných komunikáciách • Podľa možností dobudovať chodníky alebo vyznačiť pásy pre chodcov • Zaviesť 1-smerné ulice • Vybudovať nové parkovacie miesta a odstavné plochy pre vozidlá • Riešiť hromadnú dopravu počas zvýšenej návštevnosti vybudovaním spevnených a prírodných parkovísk • Rekonštruovať mosty a doplniť zábradlia okolo potoka 	<ul style="list-style-type: none"> • znížená rýchlosť v obci • počet km vybudovanej cyklotrasy • počet vybudovaných retardérov • počet rekonštruovaných retardérov • počet m² opravených povrchov miestnych komunikácií • počet m² nových miestnych komunikácií • počet m² chodníkov • 1-smerné ulice (ulica) • počet nových parkovacích miest a odstavných plôch • počet zrekonštruovaných mostov • počet m doplneného alebo zrekonštruovaného zábradlia popri potoku
I.2 Zvýšiť využiteľnosť verejnej hromadnej a zdieľanej dopravy	<ul style="list-style-type: none"> • V spolupráci s VÚC a mestom BB zahrnúť prímestskú dopravu do integrovanej dopravy a zvýhodniť cestovné pri prestupoch • Spolupracovať s obyvateľmi na zmenách grafikonu • Vytvoriť podmienky na zdieľanie osobnej dopravy • Dohodnúť dojazd kolobežiek Bolt do Malachova • Dobudovať autobusové zastávky v obci 	<ul style="list-style-type: none"> • zavedenie prestupovej tarify v prímestskej doprave a časových lístkov • prieskumy o zmenách cestovného poriadku medzi obyvateľmi • zmeny cp podľa požiadaviek obyvateľov • možnosť využívať kolobežky Bolt na cestu do Malachova • vytvorená aplikácia/systém na zdieľanie osobnej dopravy

		<ul style="list-style-type: none"> • nové prestrešené autobusové zastávky v obci
I.3 Realizovať protipovodňové opatrenia	<ul style="list-style-type: none"> • Žiadať správcu toku o revitalizáciu potoka • Vybudovať vodnú nádrž v časti Dolné Močare • Zabezpečiť odvodnenie ciest • Aktivity zamerané na protipovodňové opatrenia, regulácie vodných tokov s efektom udržania vody v mieste • Zadržiavať dažďovú vodu a využívať ju na zavlažovanie (napr. na cintorínoch, v areáli školy) 	<ul style="list-style-type: none"> • počet km revitalizovaného potoka • vybudovaná vodná nádrž • počet km ciest s funkčnými odvodňovacími žľabmi • počet vodozádržných opatrení v obci
I.4 Zvyšovať bezpečnosť a ochranu majetku obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> • Vybudovať kamerový systém • Realizovať programy proti kriminalite – osvetové kampane pred podvodným správaním v reálnom aj virtuálnom svete 	<ul style="list-style-type: none"> • počet monitorovaných bodov v obci • počet zrealizovaných podujatí na podporu boja proti kriminalite
I.5 Znižovať podiel zmesového komunálneho odpadu	<ul style="list-style-type: none"> • Motivovať obyvateľov k separovaniu a kompostovaniu – napr. zavedením množstevného zberu • Pravidelné burzy, alebo Centrum opätovného používania, jarmoky v stánkoch na ihrisku • Zlepšiť dostupnosť kontajnerov na separovaný odpad a ich pravidelné vyprázdňovanie • Zlepšiť podmienky pre odovzdanie nadrozmerného odpadu a veľkého odpadu zo záhrad (zvoz ku kontajnerom, rozmiestnenie veľkokapacitných kontajnerov) • Zaviesť kompostovanie aj na cintorínoch 	<ul style="list-style-type: none"> • zníženie hmotnosti zmesového odpadu v tonách • počet zorganizovaných podujatí na výmenu, predaj používaného tovaru • počet kontajnerov na separovaný odpad v obci • počet sťažností na spaľovanie záhradného odpadu • kompostovanie biologického odpadu na cintorínoch
I.6 Zvyšovať podiel domov napojených na splaškovú kanalizáciu	<ul style="list-style-type: none"> • Napojiť na kanalizáciu budovu ZŠ s MŠ • Dobudovať splaškovú kanalizáciu – hlavné vetvy v obci 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné budovy napojené na splaškovú kanalizáciu • dobudované hlavné vetvy splaškovej kanalizácie v obci – počet km

	<ul style="list-style-type: none"> • Motivovať obyvateľov k napojeniu na verejnú kanalizáciu • Kontrolovať stav žúmp 	<ul style="list-style-type: none"> • počet domácností napojených na verejnú splaškovú kanalizáciu • Počet skontrolovaných žúmp a septikov
I.7 Zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie v obci	<ul style="list-style-type: none"> • Inštalovať na obecné budovy fotovoltické systémy a tepelné čerpadlá • Sprostredkovať osvetu a poradenstvo na využitie dotácií pre domácnosti na obnoviteľné zdroje a zateplenie domov 	<ul style="list-style-type: none"> • počet zariadení na výrobu energie • výkon obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v obci – elektrina a teplo • počet osvetových a poradenských podujatí v oblasti OZE pre obyvateľov
I.8 Zabezpečiť ochranu prírody a krajiny na území obce	<ul style="list-style-type: none"> • Pripraviť urbanistickú štúdiu pre novú obytnú lokalitu Dolné Močare • Chrániť prírodné zdroje a hodnoty, vrátane spodných vôd a prameňov, budovať ekologickú stabilitu • Odstraňovať neregistrované skládok tko, ozdraviť sídelnú a krajinnú zeleň, udržiavať lúčne porasty • Obnova a následná starostlivosť o prírodné lokality, (ekosystémy, biotopy, korytá potokov, odpočívadlá, chodníky, pramene apod.) • Zabraňovať šíreniu invazívnych druhov rastlín a živočíchov 	<ul style="list-style-type: none"> • urbanistická štúdia • počet testovaní kvality vôd a ovzdušia • počet protieróznych opatrení • počet nelegálnych skládok odpadu • frekvencia kosenia verejných priestranstiev za sezónu • monitorovanie prírodných lokalít a ich údržba • výskyt invazívnych druhov rastlín a živočíchov • počet materiálov pre environmentálnu propagáciu a osvetu • počet aktivít zameraných na zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľstva
I.9 Realizovať preventívne opatrenia na ochranu pred mimoriadnymi udalosťami spojenými so zmenou klímy, s dôrazom na využitie ekosystémových prístupov	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminácie zosuvov pôdy a premostenia, oporné múry, odvodnenie, spevnenie a pod (Bučinová, Ortútska cesta - horný koniec, Banícka) • Zapájanie sa do pripomienkovania Programov starostlivosti o les a presadzovať opatrenia na udržanie ochrannej funkcie lesa • Dodržiavanie územného plánu obce 	<ul style="list-style-type: none"> • počet vykonaných opatrení – oporné múry, rekonštruované mosty, odvodnené komunikácie • počet pripomienkovaných dokumentov PSL • počet osvetových aktivít na tému adaptácie na zmeny klímy • počet domácností pripojených na verejný vodovod

	<ul style="list-style-type: none"> • Vytvorenie dažďových záhrad (školský areál, cintoríny) • Osveta a upozorňovanie obyvateľov na riziká spojené s mimoriadnymi udalosťami a nepriaznivými situáciami • Rozšírenie verejného vodovodu, zvýšenie počtu obyvateľov pripojených na verejný vodovod 	<ul style="list-style-type: none"> • počet km novovybudovaného vodovodného potrubia
<i>II. Kvalitné služby v kvalitnom prostredí</i>		<i>Monitoring a hodnotenie</i>
<i>Ciele</i>	<i>Opatrenia a aktivity</i>	<i>Merateľné ukazovatele</i>
II.1 Zlepšiť energetickú efektívnosť obecných budov	<ul style="list-style-type: none"> • Zateplíť obecné budovy, vymeniť okná a dvere podľa potreby • Zaviesť energeticky efektívnejšie vykurovanie a osvetlenie • Zaviesť opatrenia na šetrenie elektrickou energiou 	<ul style="list-style-type: none"> • počet zateplených obecných budov • počet budov s vymenenými výplňami • počet budov so zmenou vykurovania na energeticky úspornejšie a ekologickejšie • počet opatrení na šetrenie elektrickou energiou • zníženie spotreby elektrickej energie a tepla v obecných budovách
II.2 Modernizovať vnútorné priestory a vybavenie školy, KD a budovy v športovom areáli	<ul style="list-style-type: none"> • Škola – doplnenie hygienických zariadení (MŠ), rekonštrukcia podkrovia – nové priestory, zväčšenie jedálne, miestnosť pre knižnicu a ŠKD (suterén), sklad na športové náradie, záhradné náradie • KD – ozvučenie, osvetlenie pre účely predstavení, verejných zhromaždení a pod. • Budova v športovom areáli – rekonštrukcia šatní a vonkajších priestorov, spevnené plochy, tribúna – prírodné sedenie, bezpečný prístup na ihrisko, úprava okolia 	<ul style="list-style-type: none"> • rekonštruované vnútorné priestory školy v m² • rozšírenie vnútorných priestorov školy v m² • nové ozvučenie a osvetlenie v kd • rekonštruované šatne a sprchy v budove v športovom areáli • obnovenie tribúny na futbalovom ihrisku • vybudované spevnené plochy a bezpečný prístup na ihrisko
II.3 Rozšíriť priestory školy s možnosťou využitia aj pre iné účely (seniori, mladí)	<ul style="list-style-type: none"> • Klubové priestory pre mladých, seniorov • Telocvičňa dostupná pre verejnosť mimo vyučovania • Školská záhrada otvorená pre verejnosť mimo vyučovania 	<ul style="list-style-type: none"> • vybudované klubové priestory pre mládež a seniorov • telocvičňa prístupná pre verejnosť mimo vyučovania - • školská záhrada prístupná verejnosti mimo vyučovania

		<ul style="list-style-type: none"> počet žiakov Zš a Mš
II.4 Modernizovať a rozšíriť športové plochy	<ul style="list-style-type: none"> Vytvorenie fit zóny, výsadba a lavičky, detské športovisko (pre deti od cca 12 do 18 r. - niečo na cvičenie, skate park, pinpongový stôl, plocha na loptové hry a pod.) 	<ul style="list-style-type: none"> počet nových a obnovených športových zariadení v obci
II.5 Zvyšovať kvalitu verejného priestoru a zachovať vidiecky ráz obce	<ul style="list-style-type: none"> Schváliť ÚP a dodržiavať regulatívy pre stavby a oplotenia Robiť osvetu o tradičnom obraze dediny (pôvodná architektúra, krajina, pôvodná zeleň a pod.) Pravidelné kosenie a kvetinová výzdoba, starostlivosť o verejnú zeleň (verejné priestranstvá, cintoríny) Pri starostlivosti o zeleň uplatňovať prírode blízke postupy a podporovať biodiverzitu v zastavanom aj nezastavanom území obce Zachovávať prvky ľudovej architektúry pri rekonštrukciách budov – osvetla medzi súkromnými vlastníckmi Vytvoriť zoznam pamätihodností obce Zachovať cestičky pomedzi súkromné pozemky do extravilánu Starostlivosť o obnovu kultúrnych a prírodných pamiatok, pamätihodností obce a iných objektov s miestnou kultúrnou hodnotou Príprava architektonických riešení verejných priestranstiev – pomníky, oddychové zóny Aktivity na odstránenie objektov znehodnocujúcich prostredie Obnova a údržba objektov rekreácie (rekreačná lúka pod skalkou, chata na dieli, iné.) 	<ul style="list-style-type: none"> schválený ÚP obce počet plánov, štúdií a projektov obnovy dediny atraktívny vzhľad obce – pravidelné kosenie, prírode blízka údržba verejných priestranstiev – kvitnúce záhony vytvorený zoznam pamätihodností a prijaté opatrenie na starostlivosť o nich opravený zvon, elektrifikácia zvonov nové a obnovené prvky drobnej architektúry v obci a objektov rekreácie – počet architektonické riešenie verejných priestranstiev – dokument vykonané aktivity na údržbu a obnovenie pamiatok a pamätihodností a objektov rekreácie odstránené objekty znehodnocujúce prostredie počet m2 nových resp. obnovených plôch verejných priestranstiev počet programov, súťaží a pozitívnych príkladov v obnove objektov

II.6 Doplniť služby v obci a občiansku vybavenosť podľa požiadaviek obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizovať Komunitný plán sociálnych služieb • Budovanie zariadení sociálnych služieb s bezbariérovými vstupmi (hospic, dom sociálnych služieb, domov a klub pre dôchodcov, opatrovateľská služba, sociálne byty, vývarovne, denný stacionár, a iné) • Kvalitné detské ihrisko (pre deti cca do 10 - 12 rokov - pieskovisko, šmykľavky, hojdačky na gumovom povrchu, nie štrk) na vhodnom priestranstve • Detské športovisko (pre deti od cca 12 do 18 r. - niečo na cvičenie, skate park, pinpongový stôl, plocha na loptové hry a pod, klubovňa • Modernizácia a rozšírenie miestneho rozhlasu • Dobudovanie verejného osvetlenia • Občianske vzdelávanie – zvyšovanie digitálnej gramotnosti, osvetu v oblasti zdravého životného štýlu, finančnej gramotnosti, mediálna gramotnosť a iné – napr. ovocinárstvo • Obecný podnik, nákladné auto, osobné auto, traktor, štiepkovač – zimná údržba, zvoz a štiepkovanie konárov, pre obyvateľov na prenájom • Zavádzanie bezbariérových prístupov do verejných objektov a objektov verejných služieb (obchod, KD, škola) • Zachovať muštáreň 	<ul style="list-style-type: none"> • výška investícií do zvyšovania kvality života v obci • počet vybudovaných zariadení sociálnych služieb • počet nových verejných bezbariérových vstupov • poskytované sociálne služby – aké • vybudované príp. obnovené detské ihrisko vo vhodnom prostredí • vybudované príp. obnovené športové zariadenia pre deti a mládež • počet nových príp. zmodernizovaných bodov miestneho rozhlasu • počet nových bodov verejného osvetlenia • počet vzdelávacích podujatí • zriadený obecný podnik • nové zariadenia pre údržbu a odpadové hospodárstvo v obci • počet zriadených nových prevádzok pre účely doplnkových služieb
II.7 Vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľov a farmárov v obci	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivity zamerané na zakladanie podnikateľských a verejno-súkromných partnerstiev (združenie cestovného ruchu, odbytové združenie pre miestne produkty a pod.) • Vytváranie administratívnych a priestorových podmienok pre podporu zamestnanosti priamo v obci (rozvoj verejných investícií, pracovné príležitosti vo 	<ul style="list-style-type: none"> • počet nových podnikov a služieb • členstvo v združeniach a partnerstvách na podporu podnikateľských aktivít • výška verejných investícií v obci v prospech zamestnanosti • počet rozvojových projektov • počet miestnych podnikateľov propagovaných na informačných nosičoch obce

	<p>verejnom sektore, verejných službách, podpora neziskových združení)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tvorba a podpora rozvojových projektov zameraných na vznik nových pracovných príležitostí • Propagovať služby podnikateľov v obci (predaj z dvora) • Pozývať podnikateľov do súťaží o poskytovanie tovarov/služieb pre obec • Spolupráca s podnikateľmi pri poskytovaní služieb – obchod jednota • Využívanie sponzorstva miestnych podnikateľov pri verejných podujatiach • Komunikácia a spolupráca s podnikateľským prostredím a pomoc na začatie podnikania pre mladých podnikateľov a farmárov 	<ul style="list-style-type: none"> • počet miestnych podnikateľov zapojených do súťaží o poskytovanie tovarov/služieb pre obec • počet novovzniknutých pracovných miest • počet jednaní s poskytovateľmi služieb v obci o zvýšení kvality a ponuky služieb • počet podnikateľov sponzorujúcich aktivity obce a obecné podujatia • počet poradenských a informačných podujatí pre začínajúcich podnikateľov zorganizovaných za pomoci obce • počet ubytovaných hostí sezónne aj celoročne
<p>II.8 Zlepšiť dostupnosť vysokorýchlostného internetu v celej obci a rozšíriť miesta s voľne prístupným wifi (hotspoty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vytvoriť miesta (hot spoty) v obci s wifi zdarma • Rozšíriť optický internet po celej obci 	<ul style="list-style-type: none"> • Počet miest v obci s prístupom na internet zdarma • Miera pokrytia obce vysokorýchlostným internetom
<p>II.9 Efektívne využívať v správe obce moderné technológie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelne školiť zamestnancov úradu na využívanie najnovších softvérov • Sledovať trendy a využívať nové technológie a postupy v správe obce a poskytovaní služieb obyvateľom 	<ul style="list-style-type: none"> • Počet školení a kurzov, ktorých sa zúčastnili pracovníci obecného úradu • Počet noviniek v správe obce, práci s údajmi, využívaní digitálnych nástrojov

<p>II.10 Rozšíriť služby pre návštevníkov obce a okolia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verejné investície na zvyšovanie atraktivity územia (športové možnosti, a školy remesiel, rozhľadňa, náučné chodníky a pod.) • Vybudovanie a obnovenie existujúcich tratí a cyklotrás obecnej a mikroregionálnej siete pre zimnú a letnú prevádzku a chodníkov v prírode (turistické chodníky, bežecké trate, pre cyklistov a kolieskové korčule a bežecké lyžovanie) • Zapojenie sa do budovania regionálnych náučných, kultúrno-poznávacích a tématických produktov a trás (historický náučný chodník, história v blízkych obciach mikroregiónu, prírodné hodnoty, atď.) • Aktivity zamerané na údržbu a značenie všetkých obecných a nadobecných existujúcich a nových trás športu (bežkárské a zjazdové trate, turistické, cyklistické, ai.) • Budovanie oddychových miest s prístreškami (zastávky v obci, odpočívadlá, studničky a pod.) • Dobudovanie kvalitného informačného a orientačného systému v obci a krajine (informačné panely, poradenské služby, orientácia v obci, doplniť informačné tabule a pod.), • Komunitná kaviareň, umelecký prvok v prírode, využitie chaty na dieli, cyklonabíjačka a náradie pre cyklistov, sprievodcovské služby, zážitkové pobyty • Možnosť ubytovania pre turistov v škole 	<ul style="list-style-type: none"> • počet vydaných propagačných materiálov • počet organizovaných brigád a brigádnických hodín na zlepšovaní športovej a turistickej infraštruktúry • výška finančného príspevku obce na zlepšovanie a údržbu športovej, cyklistickej a turistickej infraštruktúry • nové náučné trasy (počet tabúl, zastávok) • počet nových objektov drobnej architektúry a rekreácie v intraviláne obce (oddychové miesta, prístrešky) • počet nových informačných a orientačných bodov • počet nových prvkov pre cyklistov – cyklonabíjačky, cyklostojany, náradie • počet nových služieb pre návštevníkov obce • počet nových autobusových zastávok • počet dobudovaných ubytovacích kapacít / počet lôžok • počet sprievodcov v cestovnom ruchu
<p>II.11 Udržiavať a obnovovať kultúrne a prírodné pamiatky, pamätihodností obce a iné objekty s miestnou</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udržiavať vytvorené náučné chodníky, múzeum tradičného bývania a oddychové miesto • Podpora dobrovoľníckych aktivít pri údržbe vytvorenej infraštruktúry 	<ul style="list-style-type: none"> • počet dobrovoľníckych hodín pri údržbe pamiatok a pamätihodností • výška finančného príspevku obce na údržbu a obnovu pamiatok a pamätihodností

kultúrnu hodnotou (pamätníky, pomníky)		
II.12 Podporovať neformálne vzdelávanie detí, mládeže a seniorov a šíriť osvetu v oblastiach zdravia, ochrany životného prostredia, bezpečnosti a iných	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivity v teréne zamerané na ochranu prírody a krajiny (budovanie vzťahu k prírode, čistenie, kontrola a pod.) • Organizovanie neformálnych vzdelávacích a osvetových aktivít v spolupráci so školou, CVČ, Obecnou knižnicou a miestnymi OZ • Zapájanie sa do programov a projektov ponúkaných na regionálnej a národnej úrovni 	<ul style="list-style-type: none"> • počet podujatí neformálneho vzdelávania • počet projektov, do ktorých sa obec zapojila v oblasti osvetu a vzdelávania • počet aktivít v teréne so vzdelávacím a výchovným dopadom
<i>III. Bohatý komunitný život a spolupráca</i>		<i>Monitoring a hodnotenie</i>
<i>Ciele</i>	<i>Navrhované opatrenia</i>	<i>Merateľné ukazovatele</i>
III.1 Zvýšiť účasť obyvateľov na kultúrnom, spoločenskom a športovom živote v obci	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečiť pestrú ponuku obecných podujatí a aktivít (súťaže, futbalové turnaje, športové podujatia, koncerty, a pod.) • Zabezpečovanie pravidelných športových, osvetových a vzdelávacích aktivít pre všetky vekové skupiny • Aktivity na zvýšenie kvality kultúrneho a spoločenského života s dôrazom na zachovanie kultúrneho a historického dedičstva obce • Organizovanie študijných ciest obyvateľov obce a osvetu (spolupráca, exkurzie, výstavy, výmena skúseností, získavanie informácií a pod.) • Aktivity zamerané na osvetu a výchovu obyvateľstva v oblasti starostlivosti o krajinu a životné prostredie (prednášky, semináre, letáky ...) 	<ul style="list-style-type: none"> • počet organizovaných podujatí • počet nových kultúrno spoločenských podujatí • počet návštevníkov podujatí obce a pod. • počet uskutočnených exkurzií, študijných ciest • počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových programov pre obyvateľstvo • počet vyškolených obyvateľov • počet zorganizovaných výstav • počet športových podujatí

III.2 Zvýšiť zapojenie obyvateľov do rozhodovacích procesov v obci	<ul style="list-style-type: none"> • Zavádzanie inovatívneho prístupu rozvoja vidieckej obce s využitím miestneho potenciálu územia a endogénnych zdrojov „zdola nahor“ • Zlepšenie prístupu a informovanosti verejnosti (letáky, podujatia, miestne médiá a tlač, informačné kanály, ankety, podnety, články verejnosti, technológie, internet a pod.) • Vydávanie Malachovských novín 4x ročne, informácie aj zo zastupiteľstiev, o pripravovaných projektoch • Obecná stránka na sociálnej sieti • Propagácia aplikácie v obraze, pravidelná aktualizácia webstránky obce • Verejné zhromaždenia, ankety, oznamovanie zasadnutí obz aj na sociálnych sieťach, v miestnom rozhlase, v aplikácii • Zavádzanie procesov participatívneho plánovania a rozhodovania o živote a rozvoji v obci vytvorenie rady starších a mládežníckeho parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> • počet verejných stretnutí • počet zapojených občanov do prieskumu verejnej mienky • počet zapojených aktívnych subjektov do plánovania rozvoja • periodicita obecných novín • počet rozvojových dokumentov, územných plánov, koncepcií, stratégií, projektov • počet návštevníkov na web stránke • volebná účasť na komunálnych voľbách • počet kandidátov na poslancov a starostu obce • návštevnosť zasadnutí obecného zastupiteľstva • počet stiahnutí uznesení obecného zastupiteľstva • počet participatívnych projektov
III.3 Podporovať aktivity občianskych združení a spolkov	<ul style="list-style-type: none"> • Materiálna aj finančná podpora občianskych združení, pomoc pri údržbe vybudovaných zariadení a priestranstiev, poskytovanie obecného zariadenia a priestorov pre aktivity • Aktivity na podporu tvorby nových projektov rozvoja obce • Podpora existujúcich a vznik nových verejnoprospešných iniciatív, združení a spolkov na podporu verejného života a rozvoja (občianske iniciatívy, kultúrne a športové kluby, zväzy, spolky 	<ul style="list-style-type: none"> • počet spolkov a združení • počet obyvateľov zapojených do spolkového života • výška dotácií obce na aktivity spolkov a združení • získané financie z grantov a 2% daní z príjmov organizáciami v obci

III.4 Podporovať vzájomnú pomoc a súdržnosť obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> • Organizovaná pomoc pri živelných pohromách a v ťažkých životných situáciách, záujem o problémy obyvateľov, pomoc so zabezpečením profesionálneho poradenstva • Aktivity na podporu zlepšenia komunikácie a medziľudských vzťahov v obci • Všímanie si prínosu obyvateľov a ich symbolické ocenenie 	<ul style="list-style-type: none"> • počet dobrovoľníkov v dobrovoľnej sociálnej a zdravotníckej pomoci • počet založených partnerstiev – miestnych iniciatív • počet nominácií na ocenenie obyvateľov
III.5 Podporovať začlenenie nových obyvateľov do miestnej komunity	<ul style="list-style-type: none"> • Podujatie pre nových obyvateľov – „Spoznávanie“ – predstavenie kľúčových osôb a miest v obci, tradičných podujatí, združení... • Stretnutia, facilitácia, web diskusie online, dotazníky, prieskumy apod.) 	<ul style="list-style-type: none"> • počet prisťahovaných obyvateľov prihlásených na trvalý pobyt v obci • zorganizovaná aktivita pre nových obyvateľov obce • informačné materiály pre nových obyvateľov obce • počet žiakov ZŠ s MŠ z prisťahovaných rodín
III.6 Budovať miestnu identitu a podporovať miestne a regionálne tradície	<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie miestneho povedomia a osvedy v oblasti identity a obnovy duchovných tradícií • Udržanie a obnova zachovaných tradícií a ich obnova duchovného bohatstva (folklór, remeslá, zručnosti, podujatia, výstavy, udalosti, zachovanie historických odkazov, tvorba fondov a iné) • Obnova a podpora miestnych a regionálnych tradícií vo všetkých oblastiach života obce, obnova a zavádzanie nových zvykov a tradícií (kultúrno – spoločenské podujatia, koncerty, divadlo, súbory, umelecké remeslá, jarmoky a iné) • Aktivity práce s deťmi a zapájanie detí a mládeže do komunitného života a budovanie vzťahu k prostrediu (genius loci) 	<ul style="list-style-type: none"> • počet tradičných podujatí v obci (Fašiangy, stavenie mája, Jánske ohne...) • počet folklórnych predstavení ZŠ s MŠ v Malachove • podporené aktivity na spoznávanie histórie a osobností obce • účasť na regionálnych podujatiach pod hlavičkou obce • zorganizované podujatia s regionálnym charakterom • počet návštev v Múzeu tradičného bývania – Kováčovie dome

<p>III.7 Spolupracovať s partnermi mimo obce pri rozvojových aktivitách v rámci mikroregiónu, územia udržateľného mestského rozvoja (UMR BB) aj regiónu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikovanie aktivít vhodných na spoločné riešenia a partnerov, hľadanie spoločných riešení; • Presadzovanie preferovaných riešení na mikroregionálnej a regionálnej úrovni • Aktivity na podporu združovania zdrojov a zakladanie koordinačných združení zapájania sa aktívnych subjektov do činnosti obce a mikroregiónu (partnerstvá, spoločné produkty a projekty, zimná údržba, sociálna pomoc, apod.), • Aktivity spolupráce miestnych a regionálnych inštitúcií –obec- mikroregión- miestne iniciatívy- odborné inštitúcie a pod. • Medziobecné aktivity spoločnej propagácie obce, mikroregiónu a turistických lokalít (informačný systém, organizovanie súťaží, kongresov, výstav, podujatí, prezentácií apod.) 	<ul style="list-style-type: none"> • počet spoločných projektov na úrovni mikroregiónu • počet združení, v ktorých je obec členom • počet spoločne poskytovaných služieb s inými partnermi v území • počet aktivít organizovaných spoločne s partnermi v území
--	---	--

4.2 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu

Aktérmi programu sú:

- riadiace orgány
- koneční realizátori
- užívatelia jednotlivých opatrení a aktivít

Riadiaci orgán Programu rozvoja – PHSR

Pre zabezpečenie realizácie programu je ustanoveným riadiacim orgánom programu volená resp. obcou zriadená tzv. „**Rada rozvoja obce v zložení členov obecného zastupiteľstva**“, ktorá zabezpečuje postupy inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov resp. plánu investičných a neinvestičných zámerov rozvoja obce.

Výsledkom činnosti Rady rozvoja je rozdelenie úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie, komunikačná stratégia PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám, systém monitorovania a hodnotenia a akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky (x+2) - vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov (viď príloha č. 1).

Orgán navrhuje, riadi a zlepšuje procesy rozvoja s cieľom podporovať politiku a stratégiu definovanú v schválenom programovom dokumente tak, aby ním zabezpečované činnosti boli s ostatnými orgánmi koordinované a prispievali k efektívnosti a účinnosti podpory rozvoja aktivít na území obce.

Obec podľa zákona č. 539/2008 a zákona č. 309/2014 Z.z.:

- spracúva, schvaľuje, riadi a pravidelne vyhodnocuje plnenie programu obce
- poskytuje súčinnosť pri príprave a realizácii programu VÚC v území regiónu
- poskytuje súčinnosť pri príprave regionálnych operačných programov
- spolupracuje pri zabezpečovaní rozvojových spoločných zámerov viacerých obcí
- zriaďuje s inými obcami združenie obcí k ekonom.-sociál. rozvoju obce a VÚC
- spracováva stanovisko k programom regionálneho rozvoja

adresa a kontakty riadiaceho orgánu pre program

Obecný úrad Malachov

Ortútska cesta 145

974 05 Malachov

Tel. č. 048 – 410 40 30, 418 32 15

Email: ou@malachov.sk

zodpovedná osoba: starosta obce Malachov : **Ing. Martin Pál**

(schváli zastupiteľstvo obce uznesením)

Hlavné zásady administratívy Programu rozvoja – PHSR

Opatrenia na organizačné zabezpečenie efektívnej realizácie, monitorovania a hodnotenia Programu rozvoja je potrebné záväzne zabezpečiť v zmysle uznesenia „Rady rozvoja obce“ a uznesenia zastupiteľstva obce takto:

1. stanoviť spracovanie hodnotiacej alt. monitorovacej správy Programu za príslušný rok každoročne v termíne do 15.2. nasledujúceho roka (napr. správu za rok 2023 v termíne do 15.2.2024)
2. zostaviť spôsob hodnotenia podľa ukazovateľov programu (zodpovednosť a metodika)
3. stanoviť zjednodušený spôsob zverejnenia príslušnej správy (letáky, médiá, tlač)
4. zabezpečiť spôsob monitoringu a koordinácie spoločných rozvojových projektov (zodpovednosť a harmonogram)
5. zabezpečiť spôsob financovania riadiacej, monitorovacej a administratívnej činnosti Programu
6. zabezpečiť súlad rozvojových zámerov z územia s Programom rozvoja
7. zabezpečiť informovanosť verejnosti o programe a jeho plnení
8. zabezpečiť prístup k informáciám pre prípravu rozvojových projektov a získavanie financií
9. každoročne zostaviť koncentráciu finančných zdrojov obce na prípravu spolufinancovania rozvojových projektov (rezerva v rozpočte obce)
10. zabezpečiť profesionálne účtovníctvo pre projekty zo štrukturálnych fondov EÚ (vyškolenie a financovanie)
11. zabezpečiť mobilizáciu zdrojov z územia a vyškolenie vlastných resp. externých odborníkov pre projektovú činnosť.

Systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu

V záujme efektívneho a koordinovaného postupu činnosti pri realizácii Programu, jeho strategických cieľov a opatrení bude v termíne do 3 mesiacov od schválenia Programu v zastupiteľstve obce zriadený **Monitorovací výbor**, ktorého úlohou bude v pravidelných intervaloch hodnotiť zabezpečovanie programu v zmysle tabuľky opatrení a ukazovateľov a Akčného plánu.

Adresa a kontakty monitorovacieho orgánu pre program Obecný úrad Malachov Ortútska cesta 145 974 05 Malachov Tel. č. 048 – 410 40 30, 418 32 15 Email: ou@malachov.sk,

zodpovedná osoba: (tel. kontakt :)
(meno zodpovednej osoby navrhne a schváli zastupiteľstvo obce uznesením)

Časový harmonogram realizácie programu

Krátkodobé plánovanie do roku 2025

Plánovanie na 2 roky sa uskutočňuje za účelom plánovania a kumulácie vnútorných zdrojov (ľudských, materiálnych a finančných) a za účelom koordinácie a súladu s prijatými prioritami obce.

Akčné plánovanie sa v nasledujúcej etape vo väzbe na priority rozvoja obce bude zaoberať programovaním jednotlivých rozvojových oblastí v zmysle špecifických cieľov a opatrení na obdobie 2 rokov.

Takéto plánovanie vytvára predpoklady pre partnerskú spoluprácu a spoločné rozvojové projekty s vyššou uskutočniteľnosťou a udržateľnosťou. Kvalitným plánovaním je možno predchádzať nesprávnym rozhodnutiam ako aj možným stretom záujmov rôznych záujmových skupín v rozvoji obce.

Akčný plán obvykle obsahuje:

- Úlohy
- Personálna náročnosť
- Časová náročnosť
- Finančná náročnosť
- Zodpovednosť za realizáciu.

Do Akčného plánu je potrebné vybrať opatrenia z cieľov a opatrení v časti 4.1 a priradiť k nim aj konkrétne aktivity s merateľnými ukazovateľmi a rozpočtom. (KD – 1 000 000 €, TJ – 1 000 000 €, škola – 2 000 000 €, požiarna zbrojnica – 500 000 € - čo presne sa plánuje?)

Priorita opatrení

Obec Malachov deklaruje, že opatrenia vytýčené v PHRSR obce Malachov na roky 2023– 2030 sú pre obec dôležité, ale z dôvodu efektívnej plniteľnosti majú priradenú rôznu prioritu. Priradenie priority neovplyvňuje len dôležitosť konkrétneho opatrenia, ale aj finančné možnosti a časový rámec realizácie. Jednotlivé opatrenia sú priradené do kategórií podľa priority realizácie.

Tabuľka 21 Navrhované kategórie naplánovaných opatrení a aktivít v novom PHRSR na roky 2023 - 2030

Kategória	Úroveň dôležitosti / priorita	Kritérium na určenie úrovne dôležitosti
1	najvyššia	a) vyplývajúce z legislatívy b) riešenie havarijnej alebo mimoriadnej situácie
2	vysoká	a) projekty s pripravenou projektovou dokumentáciou a súčasne d) b) projekty miestnych rozvojových organizácií a súčasne d) c) projekty s vysokou podporou obyvateľov obce a súčasne d) d) projekty s možnosťou financovania z externých finančných zdrojov, ktoré sú pre obec nevyhnutné
3	stredná	projekty s možnosťou financovania z externých finančných zdrojov, ktoré sú vhodné pre obec
4	nízka	projekty v štádiu úvah
5	najnižšia	ostatné

5. Realizačná časť

5.1 Akčný plán na roky 2023 – 24

Cieľ	Aktivita/fáza pripravenosti	Doba realizácie	Rozpočet v €	
			Vlastné	Externé
I.1	Asfaltovanie konečnej zastávky Kopanice	2023 čiastočne	8000	
I.1	Bučinová cesta/cca 300 m	2023		8000
? I.3	Banická žľab – Bujačiareň	2023	2000	
?	Dolné – Horné Močáre – urbanistická štúdia	2023	10 000	
II.8	Wifi pre teba - hotspoty	2023	750	14250
I.5	Kontajnerové stojiská	2023	1000	6000
II.2	Elektroinštalácia ZŠ s MŠ, PD, priorita – hav. stav	2023	1 000	
II.2	Elektroinštalácia OÚ, KD	2023		28000
I.6	Prípojka na kanalizáciu ZŠ s MŠ	2023	5000	
I.1	Most z Ortútskej cesty na Bučinovú /Surovie ulica/	2024	?	
	Most pri Kováčovie dome, priorita – hav. stav	2023	?	
II.6	Renovácia verejného rozhlasu, čiastočná modernizácia, sms	2023	?	
II.11	Zvonica - elektronizácia	2023	5 400	
II.6	Komunitný plán sociálnych služieb	2023	300	
II.1, II.2	Projektové dokumentácie – škola, KD, budova TJ	2023	10000	
II.1, II.2	Investície do modernizácie školy, KD	2024	?	
	Územný plán obce	2023	3000	11000
I.1	Zaviesť 1-smernú ulicu – časť Banická	2023		
I.3	Komunikovať so správcom Malachovského potoka o údržbe a revitalizácii	2024	-	

I.5	Zaviest možnosť kompostovania biologického odpadu na cintorínoch	2023	-	
I.2	Vybudovať autobusové zastávky v obci	2023 - 2024		
II.11	Doplniť rekreačnú lúku o vzdelávacie prvky	2023 - 2024		
I.8	Pripraviť opatrenia na odstraňovanie invazívnych rastlín a prevenciu ich šírenia	2023		
III.2	Vytvoriť redakčnú radu Malachovských novín a zlepšiť informovanie o obecných záležitostiach, plánoch a rozhodnutiach	2023		
Spolu			43450	50250

Tabuľka 22 Harmonogram plánovaných výziev Programu Slovensko (verzia február 2023) na rok 2023

Zameranie výzvy*	Oprávnení žiadateľa *	Predpokladaný termín vyhlásenia výzvy	Predpokladaný termín uzavretia výzvy	Indikatívna výška finančných prostriedkov určených výzvu (zdroj EÚ)	Špecifický cieľ	RO/SO
Podpora cyklo dopravy	samosprávne kraje, obce a mestá mimo území UMR	2Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	20 000 000 €	RSO2.8	MIRRI SR
Modernizácia miestnych komunikácií, jej mostných objektov a súčastí	Obce, mestá, mestské časti	2Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	7 000 000 €	RSO3.2	MIRRI SR
Budovanie verejných kanalizácií, čistiarní odpadových vôd a súbežná výstavba verejných vodovodov - fázované projekty	obec združenie obcí oprávnené subjekty podľa zákona o verejných vodovodoch a	2Q/2023	2Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	nešpecifikované - alokácia pre fázované projekty bude zohľadňovať potreby všetkých projektov	RSO2.5	MŽP SR

	verejných kanalizáciách			realizovaných v rámci OP KŽP		
Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov (mimo štátnej pomoci)	subjekty územnej samosprávy a právnické osoby v 100 % vlastníctve obcí	2Q/2023	3Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	20 000 000 €	RSO2.6	MŽP SR
Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku	samosprávne kraje, obce a mestá	3Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	3 127 800 €	RSO5.1	MIRRI SR
Podpora budovania zelených prvkov v sídlach a zlepšenie kvality životného prostredia obyvateľov	obce a mestá	3Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	9 256 000 €	RSO2.7	MIRRI SR
Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním najmä na územia prioritné z environmentálneho hľadiska mimo dobiehajúcich regiónov	obec združenie obcí oprávnené subjekty podľa zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách	3Q/2023	4Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	12 500 000 €	RSO2.5	MŽP SR

Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov množstvom zberu komunálnych odpadov (mimo štátnej pomoci)	subjekty územnej samosprávy a právnické osoby v 100 % vlastníctve obcí	3Q/2023	4Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	20 000 000 €	RSO2.6	MŽP SR
Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov (schéma štátnej pomoci)	subjekty verejnej správy; subjekty súkromného sektora;	3Q/2023	4Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	20 000 000 €	RSO2.6	MŽP SR
Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s odpadovými vodami v aglomeráciách do 2000 EO v dobiehajúcich regiónoch	obce, správcovia kanalizácií	4Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	5 000 000 €	RSO2.5	MIRRI SR
Budovanie, rekonštrukcia a modernizácia základných škôl pre zabezpečenie komplexnosti výchovno-vzdelávacieho procesu	zriaďovatelia základných škôl/základné školy	1Q/2023	otvorená výzva (do vyčerpania alokácie)	52 663 043 €	RSO4.2	MIRRI SR

Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine (mimo štátnej pomoci)	subjekty verejnej správy ostatné subjekty verejnej správy subjekty územnej samosprávy združenia fyzických a/alebo právnických osôb mimovládne organizácie	2Q/2023	3Q/2023 (2-mesačný interval hodnotiaceho kola)	10 000 000 €	RSO2.4	MŽP SR
--	---	---------	---	--------------	--------	--------

*Hrubo vyznačené výzvy sú relevantné pre napĺňanie PHRSR obce Malachov 2023 - 2030

Použitá literatúra a zdroje

- PHSR obce Malachov na roky 2015 – 2022
- Databázy Štatistického úradu SR, Datacube, SODB 2022
- Bárdiová, M. a kol.: Malachov – živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou, monografia obce. Obecný úrad Malachov : Malachov, 2019
- www.malachov.sk
- PHSR BBSK na roky 2022 – 2030
- ŠTANDARDY MINIMÁLNEJ VYBAVENOSTI OBCÍ, Metodická príručka pre obstarávateľov a spracovateľov územnoplánovacej dokumentácie (SKRÁTENÉ ZNENIE), Inštitút urbanizmu a územného plánovania URBION, Bratislava, 2010.
- Návrh Územného plánu obce a Správa k hodnoteniu Územného plánu obce
- ZÁVEREČNÉ STANOVISKO z posúdenia územnoplánovacej dokumentácie „Územný plán obce Malachov“, Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie, Oddelenie ochrany prírody a vybraných zložiek ŽP, Úsek posudzovania vplyvov na životné prostredie, Nám. Ľ. Štúra 5943/1, 97405 Banská Bystrica, 20. 12. 2021
- Ineko – Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy: Hospodárenie obcí, krajov a ich organizácií : <http://www.hospodarenieobci.sk/profil/samosprava/580244/2021/1>
- Autori fotografií: Ľuba Kubišová, Marianna Bárdiová, Vladimír Driečny, neznámi autori

6. Prílohy

Príloha 1 Výsledky prieskumu medzi obyvateľmi

Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi bol uskutočnený v 2 kolách.

1. kolo – pred voľbami do orgánov miestnej samosprávy – v mesiacoch júl – november 2022 (elektronický dotazník, 73 odpovedí)

2. kolo – pre účely PHRSR v decembri 2022 (elektronická aj papierová verzia dotazníka, príloha MN, 23 odpovedí)

Výsledky z oboch zisťovaní sú nasledovné:

- Respondenti (73) na Malachove **najviac oceňujú dobrú polohu blízko krajského mesta** (87,5 %) a pekné okolie (takmer 71 %). Ďalej je to dostupnosť MŠ a ZŠ (40,3 %), dobrá dostupnosť verejnou dopravou (22,2 %) a bezpečnosť spolu s dobrými možnosťami na šport a trávenie voľného času (20,8 %).
- Najviac respondentov (zo 73) **považuje za problém** v Malachove **hustú premávku a ohrozenie chodcov na miestnych komunikáciách** (47,2%), nasleduje nedostatočná informovanosť a komunikácia vedenia obce s obyvateľmi (30,6 %) a nízky záujem rodičov o miestnu ZŠ (26,4 %). Vyše 20 % obyvateľom prekáža nedostatok komerčných služieb a naštrbené susedské vzťahy, vytrácajúca sa súdržnosť a nezáujem o svoje okolie.
- Z jednotlivých voľných odpovedí sa mnohé týkajú cestných komunikácií a bezpečnosti, ale aj služieb a doplnenia atraktivít v obce a okolí, problémov so separáciou a zbavovaním sa odpadu (zberný dvor), nevhodného rozširovania zástavby do extravilánu obce, nedostatočnej frekvencie autobusovej dopravy a pod.
- Medzi **priority v rozvoji obce** považujú respondenti (24) na prvom mieste **obmedzenie parkovania na verejných komunikáciách a zvýšenie bezpečnosti na cestách**, rozšírenie ponuky služieb a obchodu, revitalizáciu potoka a protipovodňové opatrenia a zlepšenie komunikácie vedenia obce s obyvateľmi.
- Z **navrhovaných aktivít obce** vedie **MŠ, ZŠ, lepšia informovanosť o obecných záležitostiach** (Malachovské noviny sú dobrým zdrojom informácií) a sociálne služby (strava pre dôchodcov a iné).
- Z 23 respondentov sa **často alebo občas zapája do aktivít** v obci vyše polovice respondentov. Dôvodom na nezapájanie sa je najčastejšie nedostatok času. Respondenti uvádzali najmä aktivity s deťmi, záujem o športové aj kultúrne aktivity aj besedu s obecným zastupiteľstvom.
- Respondenti (24) **získavajú informácie najčastejšie** cez obecný rozhlas, webstránku obce a facebookovú súkromnú skupinu Malachov.
- Najlepšiu priemernú známku získala **webstránka obce** za dostupnosť tlačív (2,26), najhoršiu za prehľadnosť a technickú stránku (2,9). Elektronická komunikácia s úradom bola v priemere hodnotená známkou 2,73 (čím vyššia známka, tým horšia).
- Pri **hodnotení MN** bola najlepšia známka 2,52, a to za grafickú a jazykovú stránku. Obsah bol hodnotený známkou 2,62 a frekvencia (2x ročne) až 3,08.
- V návrhoch na zlepšenie uvádzajú respondenti požiadavku **vydávať noviny 4x ročne**, zabezpečiť pravidelné informácie starostu OZ a OÚ, koncepčne pripravovať **rovnomé**

informácie od zložiek obce, rozhovory s občanmi, články o zaujímavých občanoch, rodákoch, udalostiach; zlepšiť formálnu úpravu a jazykovú úroveň novín.

- Medzi **najžiadanejšie formy komunikácie o obci** respondenti uvádzajú pravidelné správy o činnosti OÚ a ObZ a verejné zhromaždenie.
- **Za najdôležitejšie služby** poskytované v Malachove považujú respondenti MŠ (75 %), na druhom mieste **ZŠ (65 %)**, vytváranie možností pre voľný čas starších detí a dospelých (60 %) a sociálne služby (55 %).
- Vyše polovice ľudí si nevie predstaviť život v Malachove bez auta a **takmer polovica respondentov využíva auto na dennú dochádzku za prácou (školou)**. 43,5 % (24) je za to, aby sa znížila maximálna povolená rýchlosť v obci.
- **V odpadovom hospodárstve** najviac rezonuje **množstevný zber** (24). Biologicky rozložiteľný odpad (BRO) **poučivo separuje iba 63,6 % respondentov**, 45,5 % obyvateľov považuje za potrebné zlepšiť možnosti separovania odpadov a vytvoriť Centrum opätovného používania.
- Okolo polovice respondentov (oba prieskumy) naplňa nádobu na zmesový odpad max do polovice, takže by im **postačoval vývoz 1x za 2 týždne**. Takmer 81 % respondentov deklaruje, že poučivo separujú nebiologické zložky odpadu.
- V odpovediach na otázku, čoho by sa obec mala v budúcnosti vyvarovať sa v odpovediach najčastejšie objavujú **zanedbané komunikácie, nespolupráca, neinformovanosť, zahusťovanie výstavby, s čím súvisí aj hustejšia premávka**.
- V navrhovaných **zlepšeniach sa najčastejšie objavujú oprava ciest, obmedzenie parkovania na cestách, zlepšiť bezpečnosť na ceste, rozšírenie možností na šport a voľný čas pre dospelých deti a mládež**, doplnenie služieb (lekáreň, trhy), cyklotrasy do obce v obci, obecný rozhlas a skrášlenie verejných priestorov.
- Čo sa **týka štruktúry respondentov (73)**, najviac respondentov bolo zo skupiny **36 – 45 r**, najmenej do 15 a nad 75 rokov, **väčšina (spolu 65 %) 36 – 60 rokov**. Väčšina respondentov (cca ¾) žije v Malachove **viac ako 10 rokov**, z toho takmer polovica od narodenia. Obyvatelia žijúci v Malachove menej ako 5 rokov tvoria len 5 %. Vyše polovica respondentov žije v domácnosti s deťmi, 29 % sú viacgeneračné domácnosti, len asi 14 % respondentov sú z domácností len s dospelými ľuďmi.
- **V 2. kole je najviac respondentov (z 24)** zo skupiny **23 – 45 rokov**, asi 30 % od 61 – 75 rokov, potom asi 13 % , 46 – 60 rokov a asi 5% viac ako 75 rokov. Respondentov do 15 rokov nemáme. ¾ respondentov býva v Malachove viac ako 10 rokov, v rámci toho 30 % od narodenia. Vyše 20 % tvoria obyvatelia žijúci v Malachove od 6 – 10 rokov. Väčšinu respondentov tvoria domácnosti s deťmi a viacgeneračné, asi 30 % sú respondenti žijúci bez detí.

Jednotlivé odpovede v plnom znení (príloha)

Uveďte aktivity, ktorých by ste sa radi zúčastňovali. 7 odpovedí

- športových
- divadlo, koncerty, besedy s obecným zastupiteľstvom
- Finančný rozpočet , šport
- Aktivity s deťmi - Deň obce, Mikuláš

- šport, deti
- Deň obce, deň detí
- Divadlo, futbalové, volejbalové, nohejbalové turnaje, dobrovoľníctvo pri všetkých akciách kde sa takáto činnosť vyžaduje

Vaše návrhy na zlepšenie Malachovských novín 11 odpovedí

- **Vydávať 4x ročne**, zabezpečiť pravidelné informácie starostu OZ a OÚ, koncepčne pripravovať **rovnomerné informácie od zložiek obce, rozhovory** s občanmi, články o zaujímavých občanoch, rodákoch, udalostiach; zlepšiť formálnu úpravu a jazykovú úroveň novín.
- Pravidelne **informovať o činnosti OÚ**; poskytovať vyvážené informácie všetkých zložiek obce, nielen OZ Malachovská škola a o iných zaujímavostiach v obci (ľudia, udalosti a pod.).
- Zaujímať sa o viac oblastí v dedine
- **Obsah o zasadnutí obecného zastupiteľstva**, čo sa pripravuje a predkladá, **dopad na život ľudí, navrhnuté riešenia**
- Farebná tlač by určite prispela k vyššej atraktivite (najmä grafy k PHRSR)
- **frekvencia vydávania je nízka**
- Prosíme si, aby vychádzali štvrťročne

Čoho by sa mala podľa vás obec v budúcnosti vyvarovať, aby nebol ohrozený rozvoj obce?

10 odpovedí

- Nemala by obec zaspať s rekonštrukciou ciest
- Nekoncepčného vedenia diskusií v OZ aj s občanmi; neprihliadania na názory a záujmy občanov a odborníkov; nespolupráce so všetkými organizáciami v obci; nerešpektovania PHRSR a iných schválených projektov a plánov; neriešenia aktuálnych problémov v obci (cesty, potok a i.)
- nespolupráce s občianskymi združeniami, je potrebné vážiť si ich iniciatívu, rešpektovať názory obyvateľov
- Nehrabať si pre seba ale pre celú obec
- Slabej informovanosti obyvateľov v rôznych oblastiach.
- Zahusťovanie výstavby - s tým spojené väčšie množstvo áut na ceste - jazdiacich i parkujúcich - čo je pri rozbitých krajniciach a neexistujúcich chodníkoch veľmi baby unfriendly kombinácia
- formálnemu plneniu úloh
- Realizácii projektov, ktoré neprinesú žiadny úžitok
- Rozvíjať obec tam, kde sú na to pripravené podmienky.

Čo konkrétne navrhujete na zlepšenie života v obci? (aké projekty navrhujete v obci zrealizovať, čo by mohlo podporiť rozvoj obce):

16 odpovedí

- asfaltové cesty
- Neopravovať cesty ale vybudovať úplne nové povrchy komunikácií, odstrániť nezmyselné spomaľovače, ktoré sú tak rozbité, že iba poškodzujú autá, akokoľvek pomaly človek ide. Ideálne by bol ich úplné odstránenie a tak isto "kockového námestia".
- To, čo je nesplnené alebo len čiastočne v PHSR 2015-2022; doriešiť opravu, úpravu a rozšírenie ciest; vysporiadať a opraviť cestu nad Malachovom (cesta pre Rudné bane); zachrániť obecné pozemky pri ceste, resp. získať nové pre bezpečné parkovanie áut; zachovať a rekonštruovať muštáreň; obnoviť sad; obnoviť lyžiarske stredisko; podieľať sa na vybudovaní domova pre seniorov (denný stacionár aj dlhodobý pobyt).
- Zlepšiť podmienky pre chodcov - rozšíriť komunikácie o chodníky, kde sa to dá; vyznačiť stredovú čiaru na vozovke
- Neparkovať na ceste
- Obnova ovocných sádov využitie v prospech Bb
- Cyklotrasy, bežecké trate - šport, pomoc pri administratívne projektov pre lepšiu budúcnosť ľuďom žijúcich v Malachove - získavanie dotácií s plánu obnovy (mnohí si s tým nevedia poradiť),
- Pripojenie budovy školy a škôlky na kanalizáciu (sme už 22 rokov v 21. storočí!), zateplenie a rekonštrukcia kúrenia v budove školy a škôlky (nie je možné, aby obec na čele s riaditeľkou nechala 3 - 5-ročné deti hrať sa v miestnosti, kde je 17 stupňov!). 2) Vybudovanie poriadneho detského ihriska (pre deti cca do 10 - 12 rokov - pieskovisko, šmykľavky, hojdačky na gumovom povrchu, nie štrk ako je to teraz pred krčmou!) a detského športoviska (pre deti od cca 12 do 18 r. - niečo na cvičenie, skate park, pinpongový stôl, plocha na loptové hry a pod.), ale tak, aby sa o to obec starala (do toho štrku pred krčmou, chodia niektoré individuá venčiť psy!). Ideálne niekde bližšie k škole ako krčme. 3) Zlepšiť stav ciest najmä krajníc, odstránenie tej otrasnej kockovanej dlažby pred kultúrnym domom, odstránenie spomaľovačov (pred a za ktorými sa tvoria veľké mláky, keď prší okrem iného), cesta na Bučinovej už by tiež mohla nejaká existovať. 4) Modernizácia obchodu - minimálne bezbariérový vstup - tá kovová vec na schodoch nie je bezbariérová, je to prudké, šmykľavé a niektorí ľudia pred ňou parkujú - ideálne pre babku o paličke s taškou na kolieskach, mamičku s kočíkom. Vstup do obchodu cez dvojvo prastarých samozatváracích dverí to isté! Obec by tiež mohla porozmýšľať nad prevádzkou lekárne. 5) Dodržiavanie veterinárneho zákona. Okrem toho, že obec raz ročne pozve ľudí na preočkovanie svojich psov a poctivo vyberá dane za psa, sleduje aj stav týchto zvierat? Ako sú držané (zákaz reŕazí, chov v koterci a dodržiavanie podmienok chovu), či sú zaočkované, začipované a kastované (a ak nie, ako si majiteľ plní povinnosť zabrániť neželanému množeniu). Túlavé zvieratá v obci - obec by mala byť v tomto smere iniciatívna a kastovať všetky túlavé zvieratá. Inšpiráciou by mohla v tomto prípade byť obec Jelka. 6) Deň obce a iné kultúrne podujatia organizované obcou by mali byť apolitické, preto si nemyslím, že stánok s občerstvením strany, ktorej predseda bol právoplatne odsúdený za prejavy a sympatizáciu s fašizmom, by mal byť súčasťou akejkoľvek takejto akcie.
- rozvoj turizmu, aktivity pre seniorov, spájanie generácií
- Cyklotrasa z BB po Skalku
- Viac propagácie obce a okolia, z priestorov na ihrisku urobiť miesto pre stretávanie občanov rôznych vekových kategórií, altánky na ihrisku využiť na "jarmočne" resp. trhové akcie regionálneho charakteru, skrásliť vstup do obce, tam, kde je to možné vybudovať chodníky, odstrániť vodu z ciest,

- opravy miestnych, hlavne bočných komunikácií, dobudovanie kanalizácie aj mimo hlavných ciest
- Zimná údržba ciest: kúpiť traktor 5000€ - vlečka - 700€, 200 € radlica na sneh. Prenajatý traktor príde odhrňať o 10.00, Všetky autá jazdia do práce od 6.00 h po neodhrnutých cestách. Stoly na Deň obce a odtiaľ sa vozia na 6x tam a 6x späť po 2 ks na 2 ks plaťáku sa odvezú na 1x tam aj späť. Každá obec v okolí má traktor.
- Neohrozovať krásne okolie a ráz obce zvyšovaním novej zástavby a počtu obyvateľov.
- navrhujem organizovať tzv. blišie trhy - burzy - jarne a jesenné, športových potrieb, ošatenia - hlavne detského, potrieb do domácnosti a pod. Ľudia sa ľahšie zbavujú vecí za mierny poplatok (kúpa - predaj)
- opraviť obecný rozhlas, skrášlenie obec priestorov kvetinovou výsadbou, pravidelné kosenie, kompostovisko pre obec, skládku konárov počas celého roka, ktorú priebežne zoštiepkuje napr. Klimo. Dá sa potom využiť na kompost, na pokrytie zeme pod kríkmi pre obyvateľov aj pre obec. kosenie okolo cesty a popri potoku podľa potreby, nielen z povinnosti, ale s citom pre KRÁSU. využiť hospodára na prácu pre obec (nie neúčelne), dostáva plat za čo?
- Traktor na zimnú údržbu s príslušenstvom, aby mohol dopredu podľa predpovede počasia upraviť cestu. Traktor sa dá využiť počas celého roka na zvoz napr konárov raz mesačne spreď domov. Na objednávku pre obyvateľov aj na iné účely (ako je to v iných obciach).

Je v Malachove ešte niečo, čo Vás trápi a chceli by ste to zmeniť? 20 odpovedí

- Zber komunálneho odpadu a bioodpadu
- Auta parkujúce na obecnej komunikácii, nutná oprava ciest od Čiefa smerom do mesta nielen plátanie dier , výstavba domov kde by sa nemalo už stavať,- zahusťovanie, možno by sa zišla nejaká komunitná kaviareň, rozhľadňa, umelecký prvok v prírode na štýl Dúbravice, rozvoj lokality na Diely, cyklo nabíjačka na ihrisku plus náradie na servis, vyznačenie cyklotrás v okolí aby cyklisti využívali cestu popri ihrisku a pod
- absolútny zákaz vypaľovania trávy a bioodpadu zo záhrad, ochrana vodných zdrojov, obmedzenie výstavby súkromných bazénov, obmedzenie využívania existujúcich, resp. zákaz napúšťania bazénov z vodovodu, obmedzenie rýchlosti v obci na 40kmh, zákaz stáťia na cestnej komunikácii, obmedzenie premávky vozidiel nad 3.5 tony
- Ak by bolo možné vybudovať chodníky pre chodcov aspoň na Ortútskej ceste.
- Opraviť cestu a spraviť bezpečnejšie chodníky/koridory pre chodcov
- zastaviť rozširovanie výstavby rodinných domov do odľahlých častí obce, napríklad smer Ortúty, Diel, smer Suchý vrch, smer Pršianska terasa. Každá obec má svoje kapacity, nadmernou výstavbou sa zmení charakter obce, prináša to veľa nevýhod, aj netolerantných ľudí k vidieckemu spôsobu života
- cestné komunikácie, zlý stav prístupovej cesty
- Viac športových akcií
- Obcou neriešené susedské vzťahy, chýbajúci chodník, retardéry na konci obce

- Že by si mohla aj zarobiť prenájmom obecných objektov
- Znížiť rýchlosť motorovej dopravy na 40.
- Čistenie odvodňovacích rigolov a chýbajúce chodníky aspoň na jednej strane cesty.
- Vybudovanie chodníkov, resp. cyklochodníkov, a donútenie majiteľov pozemkov, aby sa o ne starali a tým pádom neobťažovali susedné pozemky neupravenými plochami
- Obchod- slabý výber tovaru
- nepočuť rozhlas, darmo informovanosť niekde ak človek nevybehne na cestu nepočuje čo sa hlási, niekedy sa nedá a tým pádom nie je informovaný, na FB dajú iba zápasy a na webe Malachov tiež nie sú žiadne zmeny a novinky na dennej baze chodníky - čo je asi nemožné na Medvedici samé staré vozidlá a bordel, výrub zdravých pekných stromov hore za Malachovom
- Zmeniť cele obecne zastupiteľstvo
- Zakázať parkovanie na uliciach ľudia majú dvory nech tam parkujú cesty sú obmedzené týmito autami v Rakúsku to je normálne čisté ulice a bezpečné pre chodcov a deti!!!
- Chýbajúce normálne detské ihrisko s príjemným prostredím (Nie pred krčmou). Na ihriská chodíme do BB, ale snáď by nebol taký problém niečo normálne spraviť aj tu. Zároveň je to budovanie a udržiavanie vzťahov v komunite ľudí. Ďalšia vec, sú všadeprítomné družstevné oplôtky. Posledná je kvalita pitnej vody v studniach a obsah fekálnych baktérií. Možno by nebolo od veci pozrieť sa na to.
- nepáči sa mi práca posledného správcu kultúrneho domu, ktorý sa správa, akoby mu KD patril, nepáči sa mi, že s osvetlením narába len on - mal by na to byť určený a zrejme aj zaplatený jeden človek, ktorý sa bude rovnako správať k deťom zo školy, divadelníkom i členom iných OZ, nepáči sa mi, že pri organizovaní som si musela požičiavať kľúče od KD pred súkromným domom správcu KD a nie priamo na úrade - ako to bolo dlhé roky zaužívané....
- Zlepšiť prístupovú komunikáciu do obce (cesta z BB)

Ak chcete niečo dodať k téme odpadov, môžete to napísať sem.13 odpovedí

- Prehodnotiť vývoz, upraviť tým platby (žetóny) a pouvažovať nad zmenou zberu bioodpadu, kvôli množiacim sa hlodavcom a lesnej zveri.
- Jednoznačne som za to, aby som za odpad platila toľko, koľko vyprodukujem, nie za druhých občanov, ktorým *kandle* v pondelok prekypujú
- nedostatočné otváracie hodiny v zbernom dvore, nedostatočná inteligenčná kapacita a úplná absencia aj minimálnej ochoty obsluhy v zbernom dvore, kde sú dlhodobo prítomné aj osoby, ktoré tam nie sú zamestnané, veľmi dôležitý je personalizovaný systém zberu komunálneho odpadu, niekto naplní ledva štvrtinu nádoby, niekto pravidelne vyhadzuje aj dve plne pri rovnakom počte členov v domácnosti
- Zberný dvor by mohol byť otvorený dlhšie, prípadne viac dní. Ľudia pracujúci ďalej, to niekedy nestíhajú.
- Prehodnotiť množstvo vývozov zmesového odpadu a plastov

- Najväčší problém separovania odpadu je nedostatok zberných nádob a ich vzdialenosť od domov. Vrchný koniec kontajnerov v podstate nemá, musí sa voziť autom, to spôsobuje to, že mnoho domácností netriedi úplne/vôbec. Ani nie kvôli "odvozu odpadu", tak kvôli tomu, že napr. Kontajner na papier sú permanentne plné. Jediná možnosť je nechať vrece s papierom/kartóny pri koši. Mal by sa zvýšiť počet kontajnerov aj v iných častiach (bol prieskum niekde uvedený, kde už vzdialenosť 200m znižovala výrazne ochotu triediť odpad) a frekvencia vývozu tohto odpadu. na druhej strane by sa teda mohla znížiť frekvencia vývozu komunálneho odpadu.
- Ako finančne je to podchytené?..., tí čo poctivo separujú a tí čo neseparujú...
- aby nebolo že inde by sypali smeti ak by sa platilo p. množstva vyproduk. odpadu
- Kontajner na bio odpad nedávať len pred Určinou ale aj na otočku autobusu, nie každý má auto aby to tam zaviedol, alebo odpad v určitý deň vyložiť pred bránu a robil by sa zvoz.
- Zberný dvor otvorený aj v sobotu nie každý vie cez pracovný týždeň viesť odpad
- Vývoz komunálneho odpadu by postačoval 1x za dva týždne
- za komunálny odpad, by som chcela platiť toľko, koľko vyprodukujem a nie doplácať za ostatných dedinčanov, ktorým každú nedeľu nádoba "kypí"
- Treba dávať fúkať pracovníkom v zbernom dvore lebo občas tu pani ani nerozumiete čo povie

Ak máte k téme dopravy a miestnych komunikácií ďalšie podnety, tu je priestor na Vaše vyjadrenie.

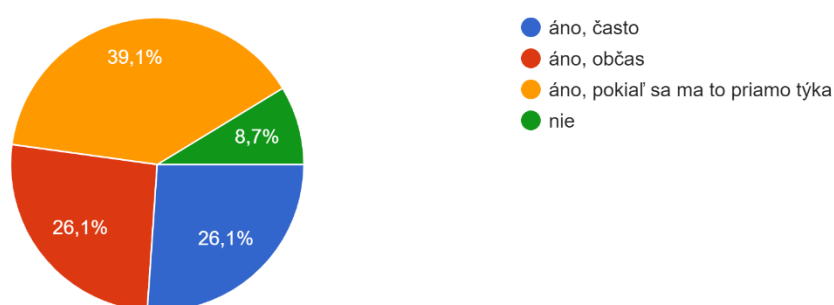
13 odpovedí

- Nebola by pre ľudí zlé dohodnúť odjazd kolobežiek Bolt až do Malachova.
- Autobusy poobede z BB do Malachova sú väčší problém, ako v opačnom smere. Tie ráno sú dostačujúce. Poobede od 16 .00 hod chodia len raz za hodinu, čo je málo. Možno by stačilo, keby chodili častejšie autobusy aspoň po otočku na konci Stupov.
- kvôli bezpečnosti a ďalšej prístupovej možnosti do a z obce je potrebné opraviť aj cestu nad Malachovom, ktorú vybudovali Rudné bane
- Autobusom necestujeme často, kvôli vzdialenosti zastávky.
- Chýbajúce spomaľovače na konci obce, chýbajúci chodník
- Rozšíriť cesty do obce pod Bôrovím a v obci a vytvoriť alebo vyznačiť chodníky pre chodcov, kde je to možné. Vytvoriť parkovacie miesta.
- Keďže väčšinou využívame cestu autobusom, hlavne cez víkend je veľký problém ísť s dieťaťom povedzme: do kina, celá táto procedúra trvá 5 hodín, kým sa dostaneme autobusom domov.
- kvôli bezpečnosti a ďalšej prístupovej možnosti do a z obce je potrebné opraviť aj cestu nad Malachovom, ktorú vybudovali Rudné bane
- spoje aj na iné smery ako Nemce stanica, zamerať sa na trasu SS smer Tajovského ďalej Strieborne námestie a iné gymnáziá
- Zakázať parkovanie pred domom na hlavnej komunikácii a tiež si ľudia spravili parkoviska do ulice a trčia im auta do ulice

- Vodiči motorových vozidiel nedodržia najvyššiu povolenú rýchlosť v obci, montáž spomaľovačov aj v hornej časti obce od Horných Pršian a Ortút.
- Možnosť vybudovania chodníkov v obci
- Parkovanie na miestnych komunikáciách treba zakázať alebo spoplatniť každý má dvor ale autá sú na ceste
- Zlepšiť prístupovú komunikáciu do obce (cesta z BB)

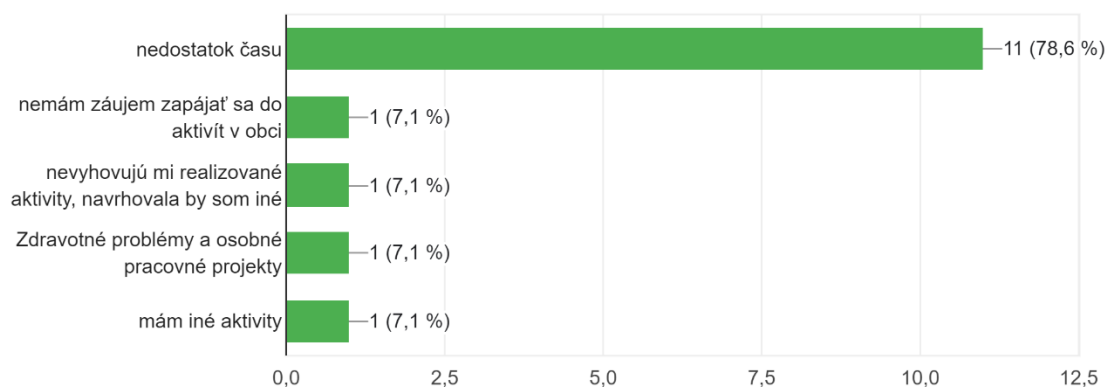
Zaujímate sa o dianie v obci a zapájate sa do aktivít v obci (kultúra, šport, dobrovoľníctvo)?

23 odpovedí

Ak sa nezapájate do aktivít v obci, uveďte prečo.

14 odpovedí

Uveďte aktivity, ktorých by ste sa radi zúčastňovali. 7 odpovedí

športových

divadlo, koncerty, besedy s obecným zastupiteľstvom

Finančný rozpočet , šport

Aktivity s deťmi - Deň obce, Mikuláš

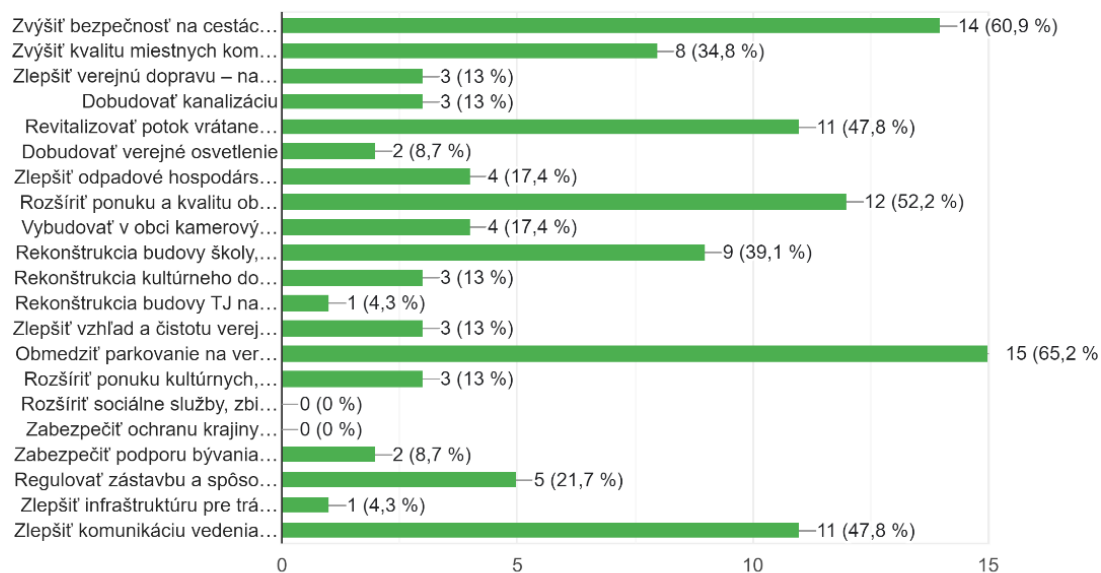
sport, deti

Deň obce, deň detí

Divadlo, futbalové, volejbalové, nohejbalove turnaje, dobrovoľníctvo pri všetkých akciách kde sa takáto činnosť vyzaduje

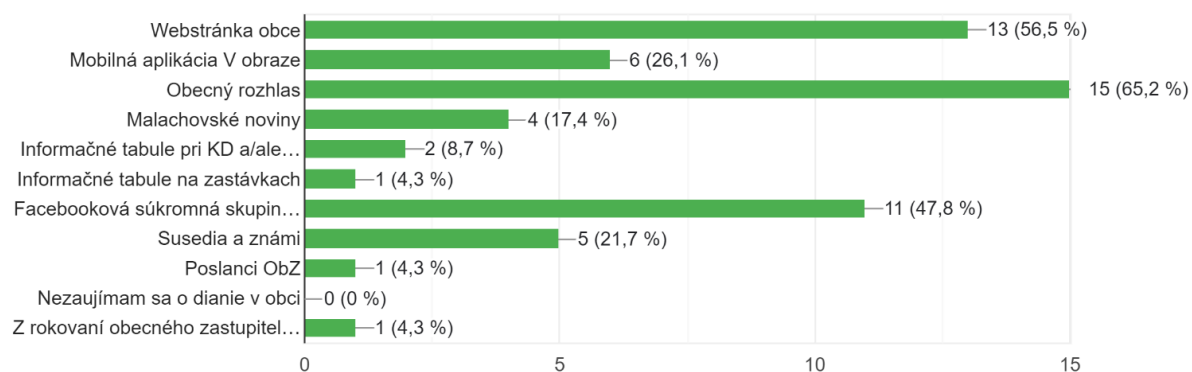
Áké sú podľa Vás priority v rozvoji obce na ďalšie obdobie? Označte maximálne 5 možností.

23 odpovedí

Z akého zdroja najčastejšie získavate informácie o dianí v obci? Označte max. 3 možnosti.

23 odpovedí

Respondenti získavajú najčastejšie informácie cez obecný rozhlas, webstránku obce a facebookovú súkromnú skupinu Malachov.

Vaše návrhy na zlepšenie Malachovských novín 11 odpovedí

Vydávať 4x ročne, zabezpečiť pravidelné informácie starostu OZ a OÚ, koncepčne pripravovať **rovnomerné informácie od zložiek obce, rozhovory** s občanmi, články o zaujímavých občanoch, rodákoch, udalostiach; zlepšiť formálnu úpravu a jazykovú úroveň novín.

Pravidelne **informovať o činnosti OÚ**; poskytovať vyvážené informácie všetkých zložiek obce, nielen OZ Malachovská škola a o iných zaujímavostiach v obci (ľudia, udalosti a pod.).

Zaujímať sa o viac oblastí v dedine

Obsah o zasadnutí obecného zastupiteľstva, čo sa pripravuje a predkladá, **dopad na život ľudí, navrhnuté riešenia**

Farebná tlač by určite prispela k vyššej atraktivite (najmä grafy k PHRSR)

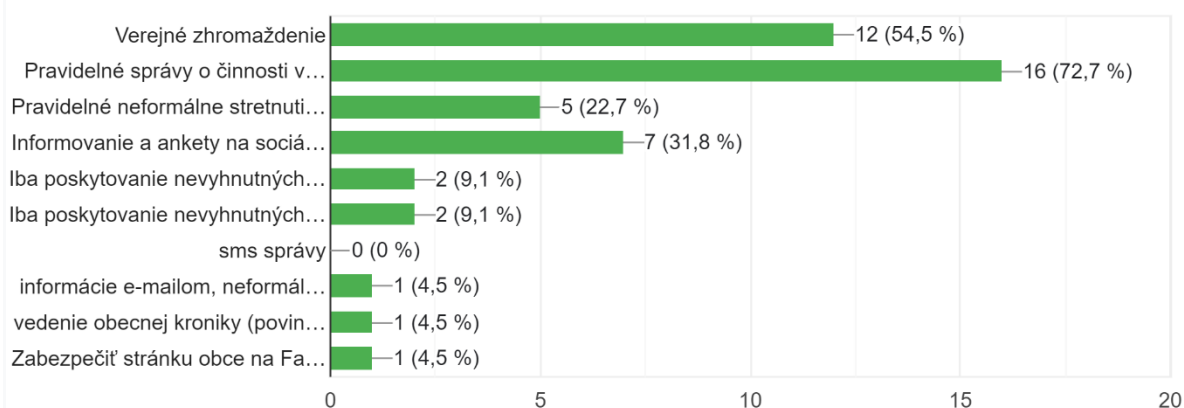
frekvencia vydávania je nízka

Prosíme si, aby vychádzali štvrťročne

Čo sa týka MN, respondenti si želajú, aby vychádzali štvrťročne a obsahovali pravidelné informácie starostu a OÚ, najmä čo sa týka rozhodovania ObZ s dopadom na obyvateľov, ďalej vyvážené informovanie o OZ, rozhovory s občanmi, takisto zlepšiť formálnu úpravu a jazykovú úroveň

Aký spôsob komunikácie vedenia obce s obyvateľmi preferujete? Označte všetky vyhovujúce možnosti.

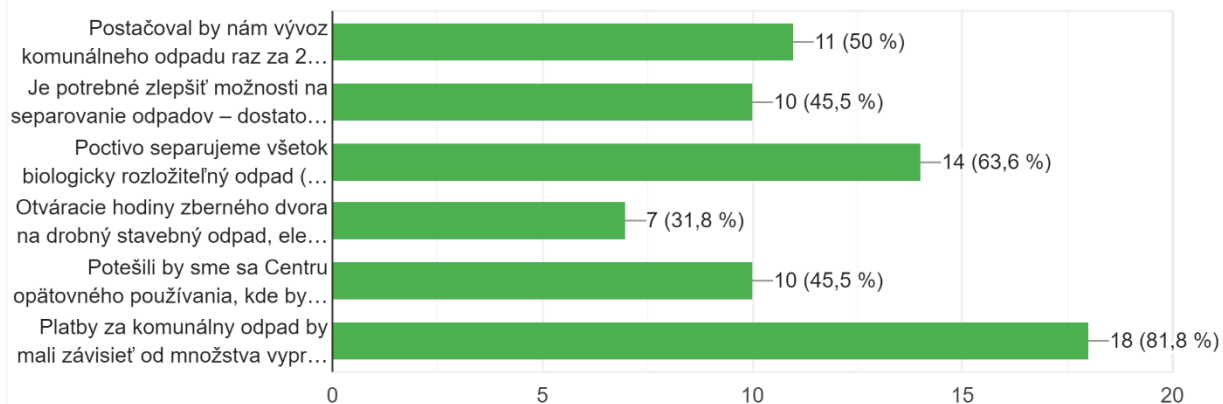
22 odpovedí

Medzi najžiadanejšie formy komunikácie respondenti uvádzajú pravidelné správy o činnosti OÚ a ObZ a verejné zhromaždenie.

Odpadové hospodárstvo je jednou z dôležitých úloh obce. Označte všetky možnosti, s ktorými súhlasíte.

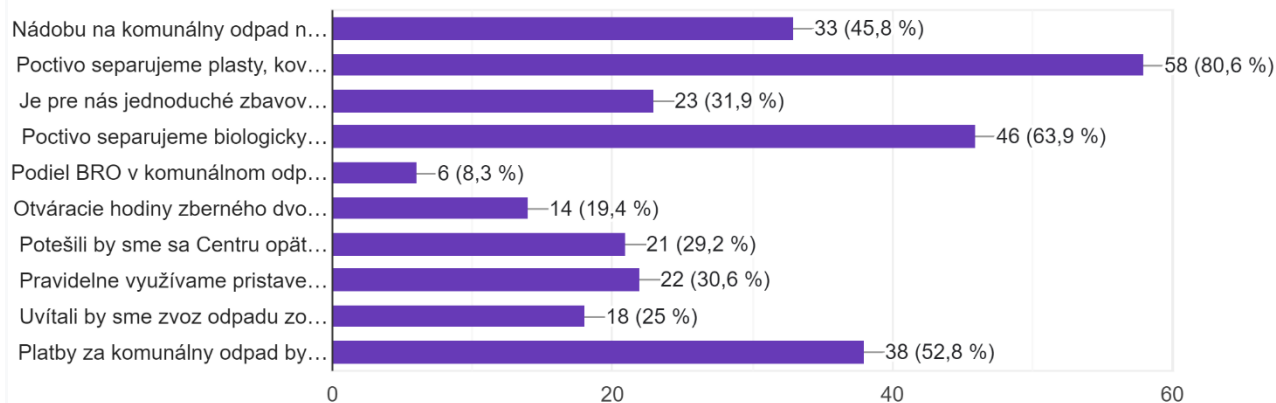
22 odpovedí

V odpadovom hospodárstve najviac rezonuje množstevný zber. Biologicky rozložiteľný odpad (BRO) poctivo separuje iba 63,6 % respondentov, 45,5 % obyvateľov považuje za potrebné zlepšiť možnosti separovania odpadov a vytvoriť Centrum opätovného používania.

Odpadové hospodárstvo je jednou z mnohých oblastí, ktoré musí obec zabezpečiť. Poplatky za skládkovanie sa budú v budúcnosti naďalej zvyšovať...ktorými súhlasíte alebo platia vo Vašom prípade.

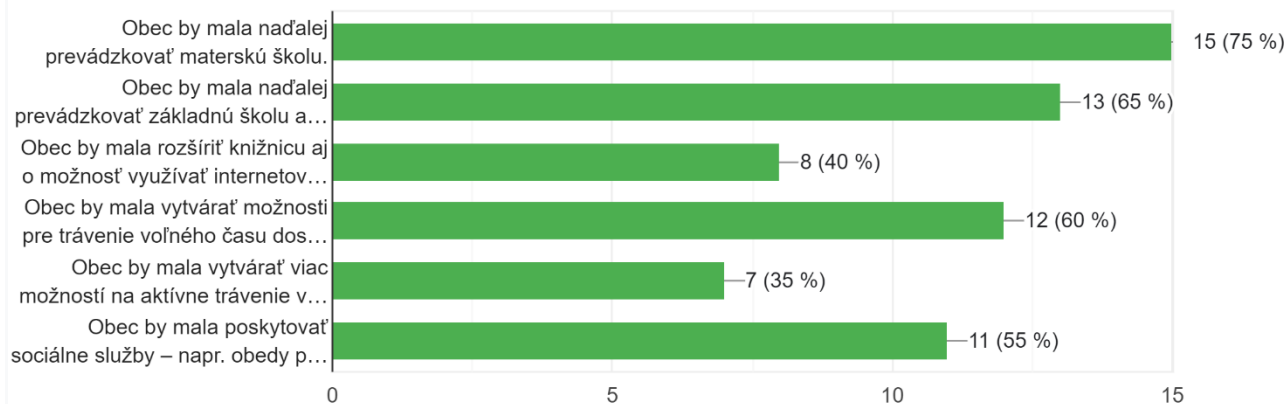
72 odpovedí

Okolo polovice respondentov (46 a 50 %) naplnia nádobu na zmesový odpad max do polovice, takže by im postačoval vývoz 1x za 2 týždne. Takmer 81 % respondentov deklaruje, že poctivo separujú nebiologické zložky odpadu.

Vzdelávanie a sociálne služby patria tiež do kompetencií obcí. Svoje názory na túto oblasť vyjadrite označením všetkých výrokov, s ktorými sa stotožňujete.

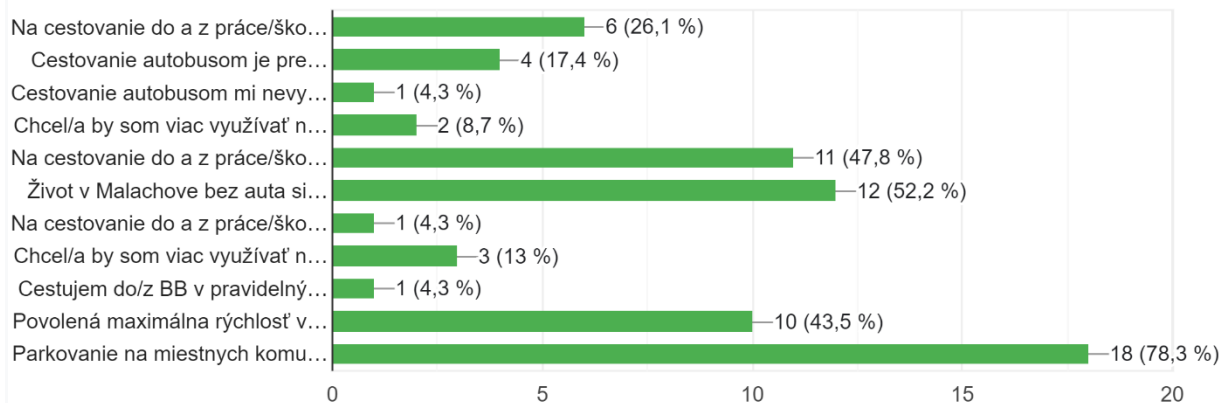
20 odpovedí

Za najdôležitejšie služby poskytované v Malachove považujú respondenti MŠ (75 %), na druhom mieste ZŠ (65 %), vytvárať možnosti pre voľný čas starších detí a dospelých (60 %) a sociálne služby (55 %).

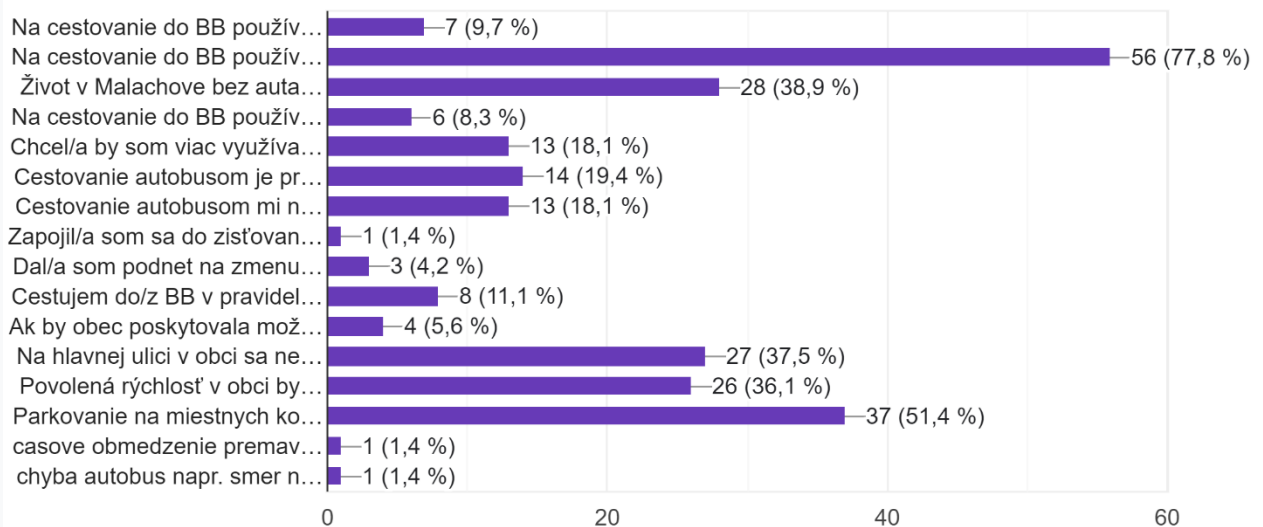
Doprava a miestne komunikácie sa týkajú všetkých. Označte iba odpovede, s ktorými súhlasíte alebo platia vo Vašom prípade.

23 odpovedí

Vyššie polovice ľudí si nevie predstaviť život v Malachove bez auta a takmer polovica respondentov využíva auto na dennú dochádzku za prácou (školou). 43,5 % je za to, aby sa znížila maximálna povolená rýchlosť v obci.

Doprava a miestne komunikácie sa týkajú všetkých. Požiadavkou doby je znižovať podiel individuálnej automobilovej dopravy - je drahá a n...s ktorými súhlasíte alebo platia vo Vašom prípade.
72 odpovedí

Čoho by sa mala podľa vás obec v budúcnosti vyvarovať, aby nebol ohrozený rozvoj obce?

10 odpovedí

- Nemala by obec zaspáť s rekonštrukciou **ciest**
- Nekoncepčného vedenia diskusií v OZ aj s občanmi; neprihliadania na názory a záujmy občanov a odborníkov; **nespolupráce** so všetkými organizáciami v obci; nerešpektovania PHSR a iných schválených projektov a plánov; neriešenia aktuálnych problémov v obci (cesty, potok a i.)
- nespolutpráce s občianskymi združeniami, je potrebné vážiť si ich iniciatívu, rešpektovať názory obyvateľov
- Nehrabat si pre seba ale pre celú obec
- **Slabej informovanosti** obyvateľov v rôznych oblastiach.
- Zahusťovanie **výstavby** - s tým spojené väčšie množstvo áut na ceste - jazdiacich i parkujúcich - čo je pri rozbitých krajniciach a neexistujúcich chodníkoch veľmi baby unfriendly kombinácia
- formálnemu plneniu uloh
- Realizácii projektov, ktoré neprinesú žiadny úžitok
- Rozvíjať obec tam, kde sú na to pripravené podmienky.

Čo konkrétne navrhujete na zlepšenie života v obci? (aké projekty navrhujete v obci zrealizovať, čo by mohlo podporiť rozvoj obce):

16 odpovedí

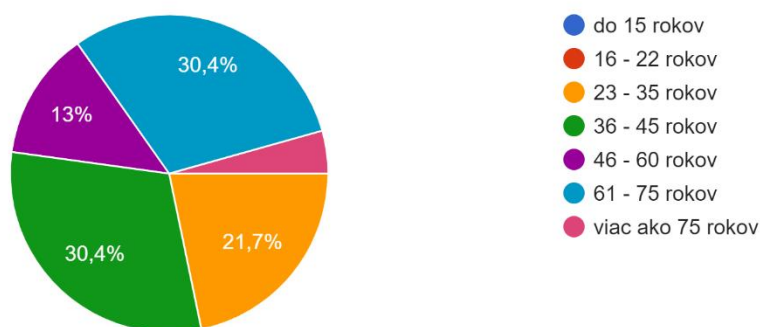
- **asfaltové cesty**
- Neopravovať **cesty** ale vybudovať úplne nové povrchy komunikácií, odstrániť nezmyselne spomalovacie ktoré sú tak rozbité že iba poškodzujú auta, akokoľvek pomaly človek ide. Ideálne by bol ich úplné odstránenie a tak isto "kockovek namestia".
- To, čo je nesplnené alebo len čiastočne v PHRSR 2015-2022; doriešiť opravu, úpravu a rozšírenie **ciest**; vysporiadať a opraviť cestu nad Malachovom (cesta pre Rudné bane); zachrániť obecné pozemky pri ceste, resp. získať nové pre bezpečné **parkovanie** áut; zachovať a rekonštruovať muštáreň; obnoviť sad; obnoviť lyžiarske stredisko; podieľať sa na vybudovaní domova pre seniorov (denný stacionár aj dlhodobý pobyt).
- Zlepšiť podmienky pre chodcov - rozšíriť **komunikácie** o chodníky, kde sa to dá; vyznačiť stredovú čiaru na vozovke
- **Neparkovať** na ceste
- Obnova ovocných sádov využitie v prospech Bb
- Cyklotrasy, bežecké trate - šport, pomoc pri administratívnych projektoch pre lepšiu budúcnosť ľuďom žijúcich v Malachove - získavanie dotácií s plánom obnovy (mnohí si s tým nevedia poradiť),
- Pripojenie budovy školy a škôlky na kanalizáciu (sme už 22 rokov v 21. storočí!), zateplenie a rekonštrukcia kúrenia v budove školy a škôlky (nie je možné, aby obec na čele s riaditeľkou nechala 3 - 5-ročné deti hrať sa v miestnosti, kde je 17 stupňov!). 2) Vybudovanie poriadneho detského ihriska (pre deti cca do 10 - 12 rokov - pieskovisko, šmykľavky, hojdačky na gumovom povrchu, nie štrk ako je to teraz pred krčmou!) a detského športoviska (pre deti od cca 12 do 18 r. - niečo na cvičenie, skate park, pinpongový stôl, plocha na loptové hry a pod.), ale tak, aby sa o to obec starala (do toho štrku pred krčmou, chodia niektoré individuálne venčiť psy!). Ideálne niekde bližšie k škole ako krčme. 3) Zlepšiť stav **ciest** najmä krajníc, odstránenie tej **otrasnej kockovanej dlažby pred kultúrnym domom**, odstránenie **spomaľovačov** (pred a za ktorými sa tvoria veľké mláky, keď prší okrem iného), cesta na Bučinovej už by tiež mohla nejaká existovať. 4) Modernizácia obchodu - minimálne **bezbariérový vstup** - tá kovová vec na schodoch nie je bezbariérová, je to prudké, šmykľavé a niektorí ľudia pred ňou parkujú - ideálne pre babku o paličke s taškou na kolieskach, mamičku s kočíkom. Vstup do obchodu cez dvojicu prastarých samozatváracích dverí to isté! Obec by tiež mohla porozmýšľať nad prevádzkou **lekárne**. 5) Dodržiavanie veterinárneho zákona. Okrem toho, že obec raz ročne pozve ľudí na preočovanie svojich psov a poctivo vyberá dane za psa, sleduje aj stav týchto zvierat? Ako sú držané (zákaz reťazí, chov v koterci a dodržiavanie podmienok chovu), či sú zaočkované, začipované a kastrované (a ak nie, ako si majiteľ plní povinnosť zabrániť neželanému množeniu). **Túlavé zvieratá** v obci - obec by mala byť v tomto smere iniciatívna a kastrovať všetky túlavé zvieratá. Inšpiráciou by mohla v tomto prípade byť obec Jelka. 6) Deň obce a iné kultúrne podujatia organizované obcou by mali byť **apolitické**, preto si nemyslím, že stánok s občerstvením strany, ktorej predseda bol právoplatne odsúdený za prejavy a sympatizáciu s fašizmom, by mal byť súčasťou akejkoľvek takejto akcie.
- **rozvoj turizmu, aktivity pre seniorov, spájanie generácií**
- Cyklotrasa z BB po Skalku
- Viac propagácie obce a okolia, z priestorov na ihrisku urobiť miesto pre stretávanie občanov rôznych vekových kategórií, altánky na ihrisku využiť na "jarmočne" resp. **trhové**

akcie regionálneho charakteru, skrásliť vstup do obce, tam, kde je to možné vybudovať **chodníky**, odstrániť vodu z ciest,

- opravy miestnych, hlavne **bočných komunikácií**, dobudovanie kanalizácie aj mimo hlavných ciest
- Zimná údržba ciest: kúpiť traktor 5000€ - vlečka - 700€, 200 € radlica na sneh. Prenajatý traktor príde odhŕňať o 10.00, Všetky autá jazdia do práce od 6.00 h po neodhrnutých cestách. Stoly na Deň obce a odtiaľ sa vozia na 6x tam a 6x späť po 2 ks na 2 ks plaťáku sa odvezú na 1x tam aj späť. Každá obec v okolí má traktor.
- Neohrozovať krásne okolie a ráz obce zvyšovaním **novej zástavby** a počtu obyvateľov.
- navrhujem organizovať tzv. **blšie trhy - burzy** - jarne a jesenné, športových potrieb, ošatenia - hlavne detského, potrieb do domácnosti a pod. Ľudia sa ľahšie zbavujú vecí za mierny poplatok (kúpa - predaj)
- **opraviť obecný rozhlas, skráslenie obec priestorov** kvetinovou výsadbou, **pravidelné kosenie**, kompostovisko pre obec, skládku konárov počas celého roka, ktorú priebežne zoštiepkuje napr. Klimo. Dá sa potom využiť na kompost, na pokrytie zeme pod kríkmi pre obyvaľov aj pre obec. kosenie okolo cesty a popri potoku podľa potreby, nielen z povinnosti, ale s citom pre KRÁSU. využiť hospodára na prácu pre obec (nie neúčelne), dostáva plat za čo?
- Traktor na zimnú údržbu s príslušenstvom, aby mohol dopredu podľa predpovede počasia upraviť cestu. **Traktor** sa dá využiť počas celého roka na **zvoz napr konárov** raz mesačne spred domov. Na objednávku pre obyvateľov aj na iné účely (ako je to v iných obciach).

Do akej vekovej skupiny patríte?

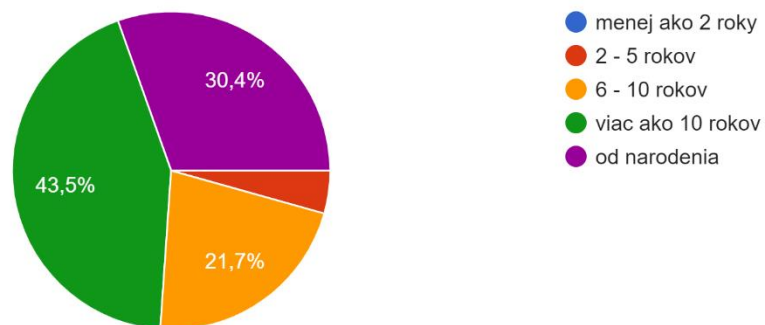
23 odpovedí

Najviac respondentov je zo skupiny 23 – 45 rokov, asi 30 % od 61 – 75 rokov, potom asi 13 % 46 – 60 rokov a asi 5% viac ako 75 rokov. Respondentov do 15 rokov nemáme.

Ako dlho bývate v Malachove?

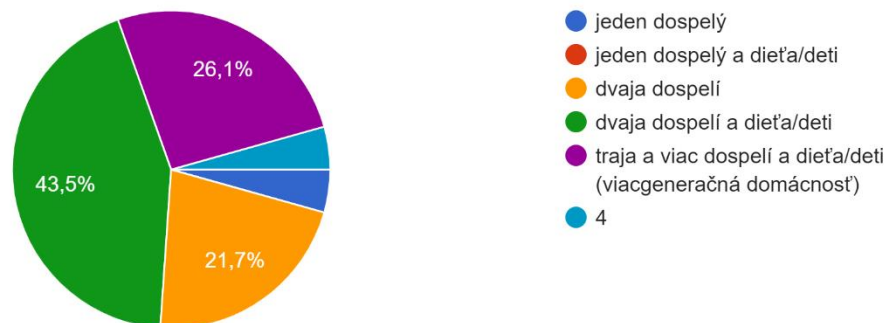
23 odpovedí

¾ respondentov býva v Malachove viac ako 10 rokov, v rámci toho 30 % od narodenia. Vyše 20 % tvoria obyvatelia žijúci v Malachove od 6 – 10 rokov.

Aké je zloženie Vašej domácnosti?

23 odpovedí

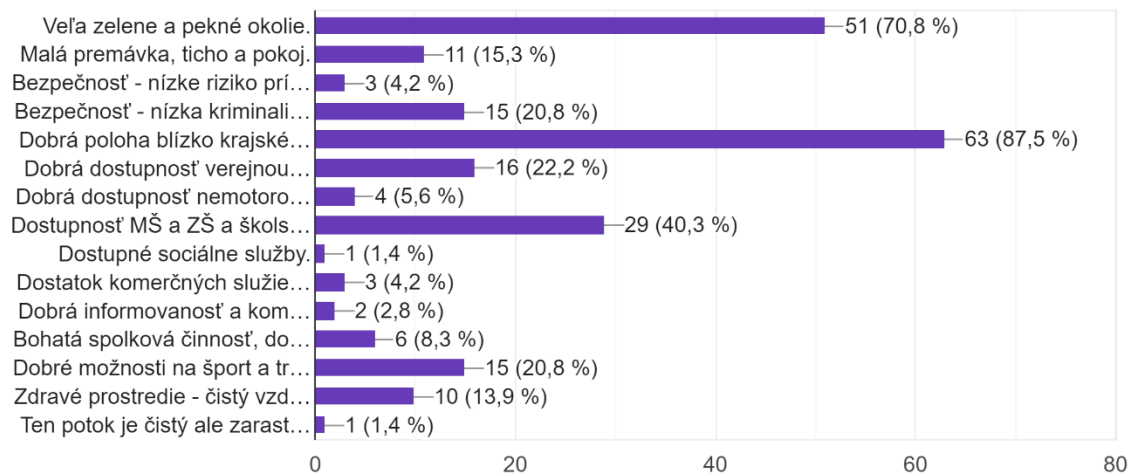
Väčšinu respondentov tvoria domácnosti s deťmi a viacgeneračné, asi 30 % sú respondenti žijúci bez detí.

Výsledky prieskumu pred voľbami

PHRSR obce Malachov na roky 2023 – 2030

Čo sú podľa Vás najväčšie výhody bývania v Malachove? Vyberte najviac 3 možnosti.

72 odpovedí

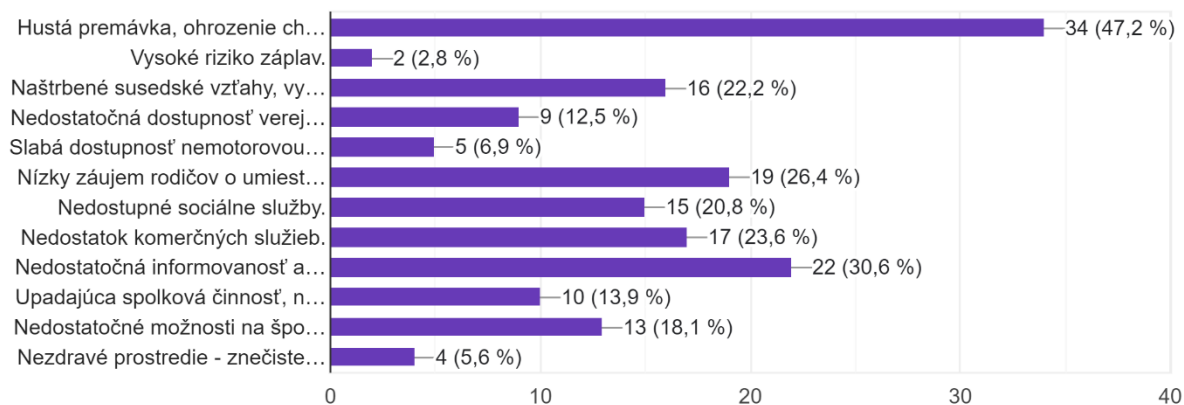

Prieskum pred voľbami od júla – novembra 2022 – 73 respondentov

Respondenti na Malachove najviac oceňujú dobrú polohu blízko krajského mesta (87,5 %) a pekné okolie (takmer 71 %). Ďalej je to dostupnosť MŠ a ZŠ (40,3 %), dobrá dostupnosť verejnou dopravou (22,2 %) a bezpečnosť spolu s dobrými možnosťami na šport a trávenie voľného času (20,8 %).

Čo Vám v Malachove najviac prekáža a potrebuje zmenu? Vyberte najviac 3 možnosti.

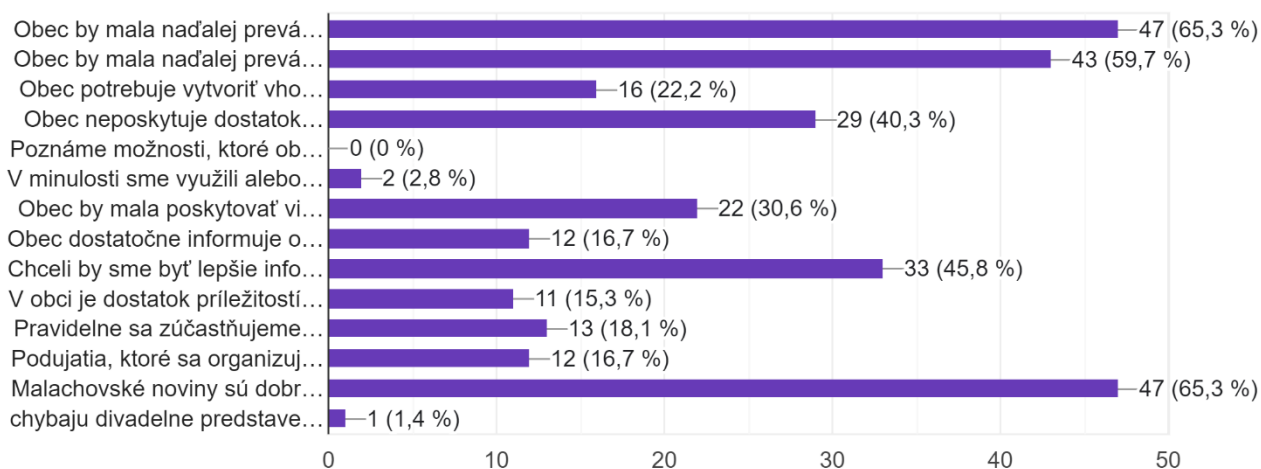
72 odpovedí

Najviac respondentov považuje za problém v Malachove hustú premávku a ohrozenie chodcov na miestnych komunikáciách (47,2%), nasleduje nedostatočná informovanosť a komunikácia vedenia obce s obyvateľmi (30,6 %) a nízky záujem rodičov o miestnu ZŠ (26,4 %). Vyše 20 % obyvateľom prekáža nedostatok komerčných služieb a naštrbené susedské vzťahy, vytrácajúca sa súdržnosť a nezaujímajú sa o svoje okolie.

Vzdelávanie a sociálne služby patria tiež do kompetencií obcí. Obec Malachov je zriaďovateľom základnej školy s materskou školou (1. stupeň ZŠ, ...rite označením výrokov, s ktorými sa stotožňujete.

72 odpovedí

Z navrhovaných aktivít obce vedie MŠ, ZŠ, lepšia informovanosť o obecných záležitostiach (Malachovské noviny sú dobrým zdrojom informácií) a sociálne služby (strava pre dôchodcov a iné).

Vaše podnety a názory na služby (ne)poskytované v Malachove.4 odpovede

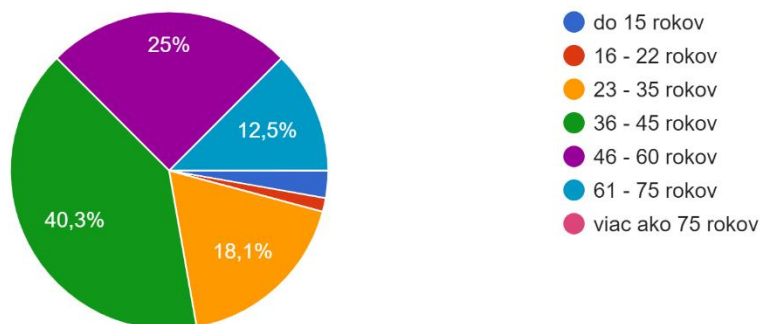
Zabezpečenie stravy pre dôchodcov - určite by to veľa ľudí uvítalo a využívali by to nielen dôchodcovia, ak by bola tak možnosť.

Ponuka účelových voľnočasových aktivít pre deti a mládež v čase mimo vyučovania a ŠKD

aspon nejaká vývarovna by tu mohla byť

Do akej vekovej skupiny patríte?

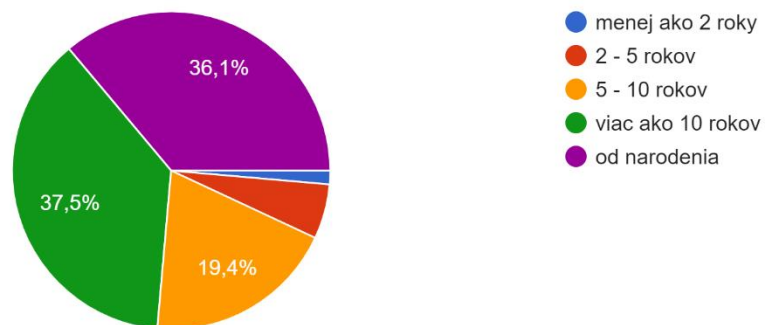
72 odpovedí

Najviac respondentov bolo zo skupiny 36 – 45 r, najmenej do 15 a nad 75 rokov, väčšina (spolu 65 %) 36 – 60 rokov.

Ako dlho žijete v Malachove?

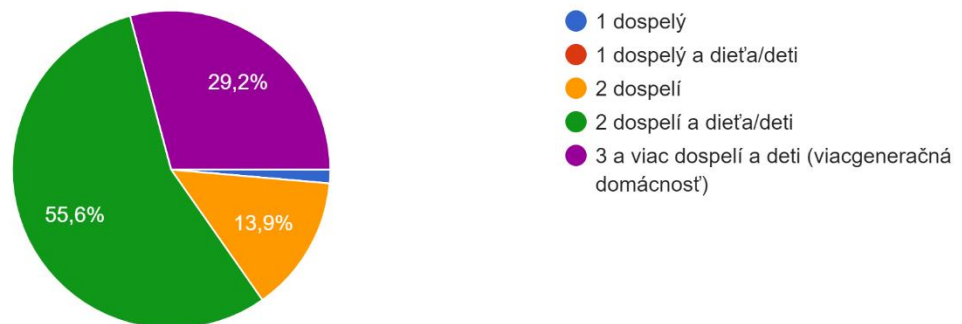
72 odpovedí

Väčšina respondentov (cca ¾) žije v Malachove viac ako 10 rokov, z toho takmer polovica od narodenia. Obyvatelia žijúci v Malachove menej ako 5 rokov tvoria len 5 %.

Vašu domácnosť tvorí:

72 odpovedí

Vyššie polovica respondentov žije v domácnosti s deťmi, 29 % sú viacgeneračné domácnosti, len asi 14 % respondentov sú z domácností len s dospelými ľuďmi.

Príloha 2 Návrh ÚP obce

V tejto časti uvádzame časti pripravovaného územného plánu obce, ktoré sú relevantné z pohľadu celkového rozvoja obce.

Hlavnými úlohami pre riešenie územného plánu obce sú najmä:

o vytvoriť koncepciu rozvoja vo všetkých jej funkčných zložkách, pre stanovenie optimálnych podmienok pre zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja obce,

o rozvoj aktivít podriaďiť prírodným danostiam krajiny s cieľom zachovania jej environmentálnych hodnôt,

o vymedziť nové plochy pre bývanie, občiansku vybavenosť vo vzťahu k zachovaniu environmentálnych hodnôt,

o dopravný systém obce riešiť vo vzťahu na nadradenú dopravnú sieť európskeho a celoštátneho významu, stanoviť zásady rozvoja dopravného systému v riešenom území,

o stanoviť zásady rozvoja technickej infraštruktúry vo vzťahu k rozvoju ťažiskových funkcií v území,

o navrhnuť podmienky ochrany prvkov územného systému ekologickej stability vo vzťahu k rozvojovým zámerom obce, pokiaľ to bude potrebné,

o stanoviť limity a regulatívy urbanistickej koncepcie a optimálneho usporiadania priestorovej štruktúry obce a jej katastrálneho územia,

o stanoviť postupnosť realizácie a priority výstavby verejnoprospešných stavieb.

Riešené územie pre územný plán obce Malachov tvorí jedno katastrálne územie a jeho hranice sú identické s administratívne - správnou hranicou obce.

Koncept územného plánu navrhuje funkčné využitie územia obce v dvoch variantoch (variant A a variant B).

Podľa urbanistického návrhu bude územie obce využitie pre nasledovné funkcie:

- obytnú
- hospodársku (výrobnú)
- rekreačnú
- dopravnú

Celé územie obce je rozčlenené na regulačné celky RC 01 - RC 12, pre ktoré sú definované regulatívy a limity rozvoja.

Navrhované regulačné celky:

RC 01 Malachov obec - jedná sa o existujúcu zástavbu západnej časti pôvodnej jadrovej obce, v ktorej je čiastočne zachovaná pôvodná zástavba. Jedná sa o ulice Ortútska cesta, Banícka a čiastočne Bučinová.

RC 02 Malachov centrum - je to časť existujúcej zástavby vymedzená Ortútskou cestou a Bučinovou ulicou z východnej časti obce. V tomto navrhovanom regulačnom celku sú umiestnené existujúce objekty občianskej vybavenosti (športový areál, kultúrny dom, obecný úrad).

RC 03 Močare - plocha na vstupe do obce južne od Ortútskej cesty. Zahŕňa časť existujúcej zástavby rodinných domov priľahlej k ceste a navrhovaných funkčných plôch zmiešaného územia bývania a rekreácie.

RC 04 Záhumná - navrhovaná funkčná plocha bývania severne nad základnou školou a cintorínom.

RC 05 Areál poľnohospodárskeho družstva

RC 06 Pred Uhlište - jedná sa o pôvodne chatovú osadu na západnom okraji jadrovej obce.

RC 07 Pikniková Lúka - situovaná je mimo zastavané územie obce južne od cesty do osady Ortúty

RC 08 Medvedica - navrhovaný regulačný celok vymedzený okolo Bučinovej ulice na západnej strane obce mimo zastavaného územia. Plocha je navrhnutá pre bývanie v bytových domoch a rodinných domoch, na variante B je ponechaná len funkcia v bytových domoch.

RC 09 Ortúty - jedná sa o existujúcu chatovú osadu na konci katastrálneho územia.

RC 10a Brezina 1 - navrhovaný regulačný celok je v juhovýchodnej časti katastrálneho územia prístupný priamo z Banskej Bystrice.

RC 10b Brezina 2 - je priamo napojený na RC 10a - Brezina 1 a je vymedzený pre IBV.

RC 11 Záhumná 2 - jedná sa o navrhovanú funkčnú plochu severovýchodne nad základnou školou pre IBV.

RC 12 Suchý vrch - navrhovaná funkčná plocha pre IBV na severovýchodnom okraji katastrálneho územia v priamom kontakte na plochu IBV Suchý vrch mesta Banská Bystrica.

Návrh riešenia ochrany pred povodňami

Katastrálne územie Malachov z hydrologického hľadiska spadá do povodia Hrona. Hlavným recipientom povodia Hrona v riešenom území je vodný tok Malachovský potok.

V ÚPN obce Malachov sú navrhované preventívne opatrenia na ochranu zastavaného územia obce pred zaplavením povrchovým odtokom - revitalizovať úpravu Malachovského potoka v zastavanej časti obce so zachovaním sprievodnej brehovej vegetácie, prípadne jej dosádzanie realizovať z miestnych vhodných drevín, vybudovať ľavostrannú hrádzu v RC Močiare a vybudovať verejnú vodnú nádrž v RD Močiare,

- zvýšenie akumulácie zrážkových vôd v povodiach miestnych vodných tokov - zadržiavať dažďové vody na úžitkové účely v podzemných dažďových zásobníkoch v rámci zastavaného územia obce.

V prípade prebytku odvádzať dažďovú vodu do vsakovacích systémov. Týmto riešením sa zabezpečí, že dažďové vody, ktoré do územia spadnú v ňom ostanú a tým sa zastabilizujú odtokové pomery v krajine, zvýši sa retenčná schopnosť povodia a podporí sa prirodzená akumulácia vody v riešenom území.

- Zníženie maximálneho prietoku - realizovať nešpecifikované pôdoochranné opatrenia, ako sú zasakovacie rigoly a pásy v k. ú. obce Malachov a vykonávať pravidelnú údržbu koryta Malachovského potoka a jeho prítokov. Zachovávať pobrežné pozemky pri vodných tokoch, ktorých rozsah je stanovený zákonom o vodách.

